

Krajan.

Katholska protyka za Hornju Łužicu

na lěto

1883.

Schěsnaty lětnik.

J. S.

W Budyšinje.

Z nakładom towařstwa ss. Cyrilla a Methodija.

W kommissiji J. E. Smolerja.

Čižichčej Smolerjec knižicziščezěrnje w maczicžnym domje w Budyšinje.

I. Lěto **1883** je wschědne lěto a ma 365 dnow.

II. Róčne protyčene znamjenja.

- 1) Mědzelski pišmif: G.
- 2) Žłota licžba: 3.
- 3) Epakty: XXII.
- 4) Wobwod slónca: 16.

III. Začmíća.

W tutym lěčže žane začmíćo pola nas widžecž njebudže.

Slónco so dwójcy začmí: Prěnje dospołne budže 6. meje a druhe kulojte 30. oktobra; budžetej wobě jenoz we wulkim oceanu, Aziji a Americy widžecž.

Měsacžt so dwójcy, 22. hapryla a 16. oktobra, ž dźěla začmí.

IV. Štyri lětne časy.

- 1) Malěčžo zastupi 20. měrca wjeczor w 12 hodž. Džen a nóc so runataj.
- 2) Lěčžo zastupi 21. junija wjeczor w 8 hodž. Najdlějši džen a najkrótscha nóc.
- 3) Razyma započnje so 23. septembra dospołnja w 10 hodž. Džen a nóc so runataj.
- 4) Žyma so započina 22. decembra rano w 5 hodž. Najkrótsi džen a najdlějša nóc.

V. Kwatembry abo suche dny.

- 1) We posčže: 14., 16. a 17. februarja.
- 2) Po swjatkach: 16., 18. a 19. meje.
- 3) Razymu: 19., 21. a 22. septembra.
- 4) W abwencze: 19., 21. a 22. decembra.

VI. Njebjeske znamjenja zwěrjatnika.

 boran,	 law,	 tšelnif,
 byf,	 knježna,	 kozoróžt,
 dwójnitaj,	 waha,	 wódnny muž,
 rač,	 ščkorpion,	 rybje.

VII. Póstne dny.

1) Połny póst (*): za džen jedynkróčne dospołne nasyčzenjo ž wostajenjom mjasnych jědžow.

2) Wschědny póst (†): same wostajenjo mjasnych jědžow.

3) Wolóženy póst (*): za džen jedynkróčne dospołne nasyčzenjo ž dowolnosčžu mjasnych jědžow.

ad 1. Połny póst je: popjelnu srjedu, wschitke pjatki 40dnowskeho posta, srjedu a pjatk suchich dnow, posleđnje 3 dny martrowneho tydženja a patoržicu.

ad 2. Wschědny póst je na wschitkich wschědnych pjatkach cykeho lěta.

ad 3. Wolóženy póst je: wschě dźělawe dny 40dnowskeho posta, hdyž połny póst (hl. pod 1) njeje, sobotu suchich dnow, wigilije psched Swjatkami, s. Pětrom a Pawořom, donjebjeswacžom s. Marije a wschitkimi Swjatyimi.

Ž cyka ma so katoliški kšćesčžan w nastupanju posta toho dzeržecž, šchtož kóžde lěto biskop w swojim pastyrškim liščže (njedželu Quinquagesima) postaja.

VIII. Wukład někotrych přikrótsenjow.

1) Žola „šhadženja a khowanja“ měsacžta namakaš: pschi pschibjeracym měsacžtu k. r., to rěka: khowanjo rano (tehdom měsacžt wodnjo šhadža, swěcži w nocy a khowa so po počnoch); wokoło počneho měsacžta steji pschecy: šk. w., to je: šhadženjo wjeczor (měsacžt do počnocy šhadža a swěcži pschěz cyku nóc); pschi wotebjeracym měsacžtu steji: šk. r., to je: šhadženjo rano (měsacžt hakle po počnoch, na ranjo, šhadža); na młody měsacžt namakaš pak pschecy: k. w., to rěka: khowanjo wjeczor (měsacžt do počnocy so khowa a potom njeswěcži za cyku nóc); h. je hodžina, m. minuta.

2) Žola „hermantow“ rěka š. ščónny, k. klamarški, k. kónski a w. wofmowvy hermant.

3) We protyčy Swjatyh rěka: bž. abo bmž. bamž, b. biskop, wcz. cyrkwinški wuczer, m. martrač abo martračta, k. kejžor abo kejžorka, k. kral abo kralowna, w. abo wž. wuznawat, knj. knježna, wd. wudowa.

Dalshe pschikrótsčenja so lohcy zrozemja.

IX. Jutrowna tabella.

Lěto.	Popjelna srjeda.	Jutry.	Swjatti.	1. njedžela adventa.
1883	7. febr.	25. měrca	13. meje	2. dec.
1884	27. febr.	13. hapr.	1. junija	30. nov.
1885	18. febr.	5. hapr.	24. meje	29. nov.
1886	10. měrca	25. hapr.	13. junija	28. nov.
1887	23. febr.	10. hapr.	29. meje	27. nov.
1888	15. febr.	1. hapr.	20. meje	2. dec.
1889	6. měrca	21. hapr.	9. junija	1. dec.
1890	19. febr.	6. hapr.	25. meje	30. nov.
1891	11. febr.	29. měrca	17. meje	29. nov.
1892	2. měrca	17. hapr.	5. junija	27. nov.
1893	15. febr.	2. hapr.	21. meje	3. dec.
1894	7. febr.	25. měrca	13. meje	2. dec.
1895	27. febr.	14. hapr.	2. junija	1. dec.
1896	19. febr.	5. hapr.	24. meje	29. nov.
1897	3. měrca	18. hapr.	6. junija	28. nov.
1898	23. febr.	10. hapr.	29. meje	27. nov.
1899	15. febr.	2. hapr.	21. meje	3. dec.
1900	28. febr.	15. hapr.	3. junija	2. dec.

Januar,

wulki rózŕ, ma 31 dnow.

Stónczka		Měšacžka	
ŕhadž.	ŕhow.	Měš.	ŕh.
h. m.	h. m.	ŕh.	h. m.
8	5 4	2	ŕh. r.
8	5 4	3	12 58
8	5 4	4	2 2
8	4 4	5	3 6
8	4 4	7	4 10
8	4 4	8	5 12

1 Póndžela	Wobrěz. Jězusa ☾
2 Wutora	Maŕaria, abta
3 Srjeda	Genowefy, knježny
4 Šhtwórtk	Tita, biŕšopa
5 Pjatk	† Telezŕora, bmž. m.
6 Sobota	Wozj. Jěz. 3 Kral.

1. njeđžela po ŕ. 3 Kralach. Seč.: Dwanacelětny Jězus w templu. Lut. 2, 42—52.

7 Njeđžela	Luciana, martrarja	8	4 4	9	6 9
8 Póndžela	Bohumila; Sever. ☉	8	3 4	10	ŕh. w.
9 Wutora	Juliana, martrarja	8	3 4	11	4 58
10 Srjeda	Marciana; Agathona	8	3 4	13	6 14
11 Šhtwórtk	Hygina, bmž. martr.	8	2 4	14	7 33
12 Pjatk	† Arkadia; Proba	8	2 4	16	8 53
13 Sobota	Beroniki, knježny	8	1 4	17	10 12

2. njeđžela po ŕ. 3 Kralach. Seč.: Jězus na kwaŕu w Kana. Jan. 2, 1—11.

14 Njeđžela	Mjena Jěz.; Hilaria	8	0 4	19	11 29
15 Póndžela	Pawoła, 1. puŕtnika	7	5 9	4 20	ŕh. r.
16 Wutora	Marcella, bmž. m. ☾	7	5 8	4 22	12 47
17 Srjeda	Antonia, abta	7	5 8	4 23	2 3
18 Šhtwórtk	Stoł ŕ. Pětra w Romje	7	5 7	4 24	3 15
19 Pjatk	† Kanuta, krala m.	7	5 6	4 26	4 21
20 Sobota	Sabian. a Boŕczana	7	5 5	4 28	5 19

Njeđžela Septuagesima. Seč.: Džělaczerjo do winicy pošłani. Mat. 20, 1—16.

21 Njeđžela	Šańže, knj. martr.	7	5 4	4 29	6 7
22 Póndžela	Vincencia, martrarja	7	5 3	4 31	6 48
23 Wutora	Šlubjenja ŕ. Marije ☺	7	5 2	4 33	ŕh. w.
24 Srjeda	Timotheja, biŕš. m.	7	5 1	4 35	6 25
25 Šhtwórtk	Wobrocž. ŕ. Pawoła	7	4 9	4 36	7 30
26 Pjatk	† Polykarpa, biŕš. m.	7	4 8	4 38	8 35
27 Sobota	Jan. Khrystofoma, b.w.	7	4 6	4 40	9 40

Njeđžela Sexagesima. Seč.: Symjo na wŕšelatej roli. Lut. 8, 4—15.

28 Njeđžela	Juliana, b.; Raymund.	7	4 5	4 42	10 43
29 Póndžela	Otilije, knježny	7	4 4	4 43	11 47
30 Wutora	Martiny, knj. m.	7	4 3	4 45	ŕh. r.
31 Srjeda	Pětra z Kolasta, wz. ☾	7	4 2	4 47	12 51

1. Nowe lěto. — 2. Landtag = Bohntag, wuplacenjo mždy. — 7. Dowlonjo kwasnych wjeselow. — 25. Štacžni kwas.

Njedosaža jenož dopjelnicž kazyje Bože a jošo ŕwj. cyrkwje. Róždy prubuj berje winowatoŕŕe swojojo samnoho powolanja, zo by je džerzał; a ŕhtžy je njeđopjelnja, njeby — byrje morowch wubudžal — tola wot hrěcha ŕwobodny woŕtal, a hdy by tajki wumrjel, by žhubjeny byl. S. Franc. ze Sales.

I. Hermanki.

- 2.—15. Šipŕ (nowolětna masa).
3. Mješwacžbno ŕš.
5. Kuland ŕš.
8. Kinspórk ŕš. Kulow ŕš.
22. Kulow kn. ŕš.
23. Kulow kl.
27. Wudyškin ŕš.
29. Lubań kl.

II. Měšackowe přeměnenja.

- ☾ Poŕledni běrtŕk 1. januara pŕŕip. 1 h. 45 m.
- ☉ Młody měšacžk 9. januara rano 6 h. 54 m.
- ☾ Přěni běrtŕk 16. januara w nočy 1 h. 43 m.
- ☺ Połny měšacžk 23. januara dop. 8 h. 11 m.
- ☾ Poŕledni běrtŕk 31. januara dop. 11 h. 22 m.

III. Wjedro po mēs. přeměnenju.

Januar započnje ze ŕřenjej žymu, druhdy ŕněhore dny. Ž młodym měšacžkom 9. zastupja wichory a wěžo, na to dale kruta žyma; jeli 16. wěŕŕik ž pođnja duje, maja ŕo mliŕŕe dny wocžatowacž; 23. połny měšacžk pŕŕinje ŕněh, jeli wěŕŕik ž ranja, a deŕŕež, jeli ž dołhošo wječjora; 31. žymne wětry.

IV. Cyrkwinska protyka.

1. Pŕŕižazany ŕwjaty džej ž nyspórom.
5. Do bože mŕŕe poŕwjećenjo wody, ŕele a křdy. Započatł wjećenja domow.
6. Šwj. 3 Kralow. Pŕŕižazany ŕwjaty džej. Do bože mŕŕe ŕo woruž a mara ŕwjeći.
19. W Khróŕŕjanŕŕej wožadje a tež druhđe tam a ŕem lubjeny pošny džej ŕ čelježi ŕwj. martrarja Boŕczana za žwarnowanjo pŕŕed morom a ŕraŕŕnej khorowcy.
20. Šlubjeny ŕwjaty džej ž nyspórom w Khróŕŕjanŕŕej, Njebjelčanŕŕej, Radwoŕŕej a Kulowŕŕej wožadje, w kłóŕŕŕje Marjinej Šwezđe a w Kóžencze. — W Khróŕŕjicah a Njebjelčanŕŕicah doŕpołny wotpuŕŕ bratŕŕwa ŕwj. Boŕczana. — W Kulowje titularny ŕwjedžeŕ bratŕŕwa „ŕněnikow“ ž doŕpołny wotpuŕŕkom za jobuŕŕawy bratŕŕwa „ŕněnikow“ a „ŕapalira“; tež ŕwjedžeŕ towarŕŕwa „Jezufowoho džěčžatŕŕwa“ ž doŕpołny wotpuŕŕkom a bože mŕŕu za wotemcjetje jobuŕŕawy.
22. W Khróŕŕjicah we 8 h. boža mŕŕa za bratŕŕwo ŕwj. Boŕczana.

Jadrjeŕŕka.

D čžlowječe, pŕŕečjo hanjeŕŕ za mnohimi ģinitymy kubłami? Šubuj njeŕŕóncžnu do brotu, kotraž wŕŕe kubla we ŕebi wopŕŕija. S. Domaŕŕ Agu.

Žiwjenjo je krotke a jošo pučž ž wobčežnosčemi a zadženkami pošly. Wuži wŕŕe jošo wofomiknjenja, dońž ŕo trzebacz hodža; pŕŕinđe noč, hdy ničto ŕŕatowacz njemože.

Šb. Lubwił w. Granada.

Špóznaj ŕwoju doŕtojnoŕŕ, o kŕŕečžano, ŕy pođjelny boŕŕŕeje natury; njewróč ŕo niħdy wjac ž njeduŕŕnym žiwjenjom do přebawčeje nižtoŕŕe! S. Leo.

Februar,

mały różk, ma 28 dnow.

		Stoncżka		Měsacżka	
		įtkadż. h. m.	įhow. h. m.	įwie. įnamio įtk. a tk. h. m.	įtk. h. m.
1	Schtwórtk	Ignacia, bisk. martr.	7 40	4 48	1 54
2	Pjatk	† Gżystofej. j. Mar.	7 39	4 50	2 55
3	Sobota	Włazżija, bisk. martr.	7 37	4 52	3 54

Njedźela Quinquagesima. Scż.: Żezus zahoji sępoĥo. Łut. 18, 31—43.

4	Njedźela	Gandrija Korfinska, b.	7 35	4 54	4 47
5	Pōndźela	Agathy, knj. martr.	7 33	4 56	5 33
6	Wutora	Dorotheje, knj. martr.	7 32	4 58	6 13
7	Srjeda	†* Popj. srjeda	7 30	5 0	tk. w.
8	Schtwórtk	* Jana z Matha, wuz.	7 28	5 1	6 29
9	Pjatk	†* Gaplony, knj. mart.	7 27	5 3	7 50
10	Sobota	* Scholastiki, knjeżny	7 25	5 4	9 12

1. nedźela posta (Invokavit). Scż.: Żezus spytowany. Mat. 4, 1—11.

11	Njedźela	Desideria, biskopa	7 24	5 6	10 32
12	Pōndźela	* Gulasje, knj.; Erhard.	7 22	5 8	11 50
13	Wutora	* Benigna, martrarja	7 20	5 10	tk. r.
14	Srjeda	†* Franc. ze Sal., b.	7 18	5 12	1 5
15	Schtwórtk	* Faustina a Jovity, m.	7 16	5 14	2 13
16	Pjatk	†* Juliany, knj. martr.	7 14	5 16	3 13
17	Sobota	* Anastasia, martr.	7 12	5 18	4 5

2. nedźela posta (Reminiscere). Scż.: Żezus na Taborje pschekrasnieny. Mat. 17, 1—9.

18	Njedźela	Simeona, bisk. martr.	7 11	5 19	4 47
19	Pōndźela	* Gabina, męsch. m.	7 9	5 21	5 23
20	Wutora	* Eucharja, biskopa	7 7	5 23	5 53
21	Srjeda	* Maximiana, biskopa	7 5	5 24	6 18
22	Schtwórtk	* Stoł s. Pētra w A.	7 2	5 26	tk. w.
23	Pjatk	†* Pētra Damiana, w.	7 0	5 28	7 28
24	Sobota	* Matija, japoscht.	6 58	5 30	8 32

3. nedźela posta (Dtuli). Scż.: Żezus wuhna zloho ducha. Łut. 11, 14—28.

25	Njedźela	Tarasja, biskopa	6 56	5 31	9 35
26	Pōndźela	* Nestora, bisk. martr.	6 55	5 33	10 38
27	Wutora	* Leandra, biskopa	6 53	5 34	11 40
28	Srjeda	* Romana, abta	6 50	5 36	tk. r.

1. Kralowke dawki. — 6. Pōstnicy. Stoncżenjo kwasnych a toho runjezza wjeselow. — 20. Wuzwolny dżen Joho Swjatošce bamża Leona XIII. (1878).

Dopomujeczo įmjerceje wubudżi spomoznu bojoseż a pschibije taż hōdż pohnuwanja mjasnych zadošew na sčhiż sebjezaprēcza. S. Gawłichtny.
 Rat so ma, zo ty na drubich tat male brachi pytujes, na sebi įamym pak je pschładajes? Subujes-įi so bole dżiżi bliżichoho, įtaraj zo też bole za swoje brachi dżiżi za joho.
 S. Khrystofomus.

We įnadnych a małych skutkach pobożnoszeje skutkuje so nic jeno pōcżiwoszeż husto, ale też z wjetškej poniżnoszeży a tola z wjetšim wuzitkom a z wjetšej došpotnoszeży.
 S. Fr. ze Sales.

I. Hermanki.

3. Kalawa kł. st. — 4. Kutow st. Wojeretch st. kł. Kalawa kł. Damna st. Jarow st. kł. — 6. Brody st. kł. — 7. Njesławickido st. Radeberg st. Wulki Hajn st. — 10. Drow st. Trēbule st. a ten. — 12. Wiktopich st. Zhorseje st. kł. Duboraz kł. st. kł. Grodt st. kł. — 13. Watschcz kł. st. kł. — 17. Wētošow kł. st. kł. — 19. Nowojalc kł. Stopin st. kł. Dobroslug st. Wētošow kł. — 20. Dobroslug kł. — 21. Radeburg st. — 24. Żitawa kł. — 26. Galschitrow st. kł. Żitawa kł. st. kł. Rychwald st. kł. Żahan st. kł. Stankow kł. st. kł. — 27. Projno kł. st. kł. Kuland st. — 28. Wōjporf st. Drejdżany kł. Kuland kł.

II. Měsačkowe přeměnjenja.

- ☉ Mtody mėsačk 7. febr. wječor 7 h. 5 m.
 ☾ Prēni bēttk 14. febr. dopoldnja 10 h. 50 m.
 ☺ Polny mėsačk 22. febr. w nočy 1 h. 13 m.

III. Wjedro po mēs. přeměnjenju.

Zapoczatk februaru rjany a zhmny; rjany zhmny čas woštanie, jeli na mtody mėsačk 7. wēttk z potnočy duje, duje-li pak z potbnja abo wječora, pschujese snē abo delchczj; zas so wuwjedri; 14. zhmne wētry; po 22. so bole ječopli.

IV. Cyrkwinska protyka.

- Swjaty dżen. — Do božeje mšče swjećenjo swēcłow a wobłhad.
- Cyrkwinski swjaty dżen. Po božeje mšči swjećenjo swēcłow k czełczi swj. Włazżija a žohnowanjo įchijow.
- We Radworju mėsačna nedźela bratstwa Żezusoweje įmjerneje styšnoszeje k wuproschenju z bōžneje įmjerceje.
 Pšchj s p.: Radworške bratstwo „Żezusoweje įmjerneje styšnoszeje“ dżerzi žjawnu zghromadnu cyrkwinštu pobożniczj:
 a) kōždy pjatk rano, b) kōždu prēnju nedźelu mėsaca popoldnju, c) kōždu nedźelu po sčhič dnach popoldnju, d) nedźelu na wšchēch dnach a pjatu nedźelu posta, na kotrymaj dnoma je došpotny wotpuł.
- Popoldnju zdali so wškitke wupychenjo z woltarjom.
- Popjelna srjeda. Cyrkwinski swjaty dżen; do božeje mšče swjećenjo popjela a potruschenjo z nim. Polny pōst, t. r. za džen jedntrōcżne došpotne nasycenjo z woštatenjom mjasnych jēžom. Tajki pōst je tudy z †* wzoznamjenjenju.
 Zapoczatk sčhtrhyczjidnowstłoho posta a jutrowneje spowjedže.
- Wolożeny pōst, t. r. za džen jedntrōcżne došpotne nasycenjo z dowolnowcjom mjasnych jēžom. Tajki pōst maja z wuwazaczom nedźel wšchē dnaj 40 dnowstłoho posta, na kotrydž potny pōst njeje, dale soboty wo sčhič dnach a wigilije psched Swjatkami, psched swjedženjami: swjateju Pētra a Pawola, swj. Martije donjebieszwacza a wšchēd Swjatych. Tōnle pōst je tudy z †* wzoznamjenjenju.

- W Drejdżanach w dnōrštey cyrkwj 1/2 h. hōdż. boža mšča z woprawjenjom a serbskim pōdowanjom.
- Wuzwolny džen S. Swjat. bamża Leona XIII.
- Swjaty džen z pōdowanjom.

Měrc,

nalětník, ma 31 dnow.

Stóněžta		Měsacžta	
šthabž.	thow.	šth. a th.	h. m.
h. m.	h. m.	h. m.	h. m.

1 Schwórtk	* Albina, biskopa	6	48	5	38		12	42
2 Pjatk	†* Simplicia, bmž. ☾	6	46	5	40		1	40
3 Sobota	* Kunigundy, kejzorki	6	44	5	42		2	34

4. njedzela posta (Vátare). Ščž.: Žezus najhčži z 5 khlěbami 5000 mužŕi.
Jan. 6, 1—15.

4 Njedzela	Kazimira, w.; Lucia, m.	6	41	5	44		3	22
5 Póndzela	* Gerasima, puštnika	6	39	5	45		4	5
6 Wutora	* Fridolina, abta	6	37	5	46		4	42
7 Srjeda	* Domascha z Aqu., w.	6	35	5	48		5	14
8 Schwórtk	* Jana wot Boha, wuz.	6	33	5	50		5	43
9 Pjatk	†* Franciski, wud. ☺	6	31	5	52		th.	w.
10 Sobota	* 40 martr. w Sebaste	6	29	5	54		8	6

5. njedzela posta (Judita). Ščž.: Židža chedžŕa Žezusa kamjenjowacž.
Jan. 8, 46—59.

11 Njedzela	Kozinty, martrařki	6	26	5	55		9	29
12 Póndzela	* Grehorja wulk., bmž.	6	24	5	57		10	47
13 Wutora	* Eufrafijs, knježny	6	22	5	59		11	59
14 Srjeda	* Mathildy, kralowny	6	19	6	1		th.	r.
15 Schwórtk	* Longina, šton. m. ☾	6	17	6	2		1	5
16 Pjatk	†* 7 bolofcž. s. Mar.	6	15	6	4		2	0
17 Sobota	* Patricia, biskopa	6	13	6	5		2	45

6. njedzela posta (Palmarum). Ščž.: Žezusowy šlawny pučž do Jeruzalema.
Mat. 21, 1—9.

18 Njedzela	Bołmonežta; Chr. Š.	6	11	6	7		3	23
19 Póndzela	* Józefa, patr. cyřf.	6	9	6	9		3	54
20 Wutora	* Kuthberta, biskopa	6	6	6	10		4	21
21 Srjeda	* Benedikta, abta	6	4	6	12		4	44
22 Schwórtk	†* Zeleny šchwórtk	6	2	6	14		5	6
23 Pjatk	†* Wulki pjatk ☺	5	59	6	15		th.	w.
24 Sobota	†* Jutr. sob.; Gabriela	5	57	6	17		7	25

Jutry. Ščž.: Žezus je wot smjercže stanył. Mark. 16, 1—7.

25 Njedzela	Jutrownička	5	54	6	19		8	29
26 Póndzela	Jutrowna póndž.	5	52	6	21		9	32
27 Wutora	Jutrowna wutora	5	50	6	22		10	33
28 Srjeda	Guntrama, krala	5	48	6	23		11	31
29 Schwórtk	Wiktoria, martrarja	5	46	6	25		th.	r.
30 Pjatk	† Quirina, martrarja	5	44	6	27		12	26
31 Sobota	Balbiny, knj. m. ☾	5	42	6	28		1	25

20. Započatk nalěčja. Džeň a nóe so runataj. — 22. Narodny džeň Soho Šwatořcže bamžŕa Leona XIII. (1810). — 31. Krajna renta.

Čeřpenjo Khrystusowe podobi hubjenstwo tohole žiwjenja, horjeřtačo Khrystusowe pokazuje zbožnosť pšichodnoho žiwjenja. Š. Sawiščyn.

I. Hermanki.

2. Kuland št. — 3. Žty Komorow kn. št. — 5. Bistopicy št. Rychbach št. kl. Žty Komorow kl. — 6. Bari št. Bjarnacžicy št. Łaž št. kl. Eifenberg št. — 7. Měšwacžidlo št. — 12. Hjarncžicy št. Lubij kn. št. Potežnica št. Mužakow št. kl. — 13. Bici kn. št. kl. — 15. Kamjenc št. Žhorjalc št. Běřow št. Jarow kn. št. — 17. Dudyšin št. kl. Kalawa kn. št. Trěbule kn. št. kl. a len. — 19. Kulow št. kl. Kalawa kl. Luboraz št. št. kl. Łufow kn. št. — 20. Barčcžcy kn. št. kl. — 21. Kumburg št. kl. — 27. Šcherachow št. Džěže št. kl. — 28. Sazonica št. — 31. Měja kn. št.

II. Měsačkowe přeměnenja.

☾ Posledni bėrtšk 2. měrcŕa rano 6 h. 21 m.
☼ Młody měřacžk 9. měrcŕa rano 5 h. 26 m.
☾ Přėni bėrtšk 15. měrcŕa w nočy 9 h. 26 m.
☺ Potny měřacžk 23. měrcŕa wječor 7 h. 0 m.
☾ Posledni bėrtšk 31. měrcŕa w nočy 9 h. 16 m.

III. Wjedro po mės. přeměnenju.

Započatk měrcŕa rjanj; po 2. torhaty wėtr, kiž zaš nowy snėh pšchinjeje; 11. snėh a wėtr; hdnž 15. wječor wėřšk z polnočy abo wječora řteji, zo bėrny ježopli a wuwjedri, z polbnja abo tróřřtoho wječora pak pšchinjeje deřcže; potom traje tež po 23. hiřcže njeľubozny pšcheměnjaty čzaš hačž do řonca měrcŕa.

IV. Cyrkwinska protyka.

10. Bopodnju po nřšchorje so bože martry a řwjećŕata na woltarjač z řijalkořtej pľachtu zawěřcžeja.
11. Njedzela čeřpenja. W Radworju titularny řwjedžen brafřtwa „Žezusoweje řmjetneje řwřřnořcže“ a dořpólny wotpuřk.
12. Do božeje miřcě řwjećenje bołminy a wobřhad. Pařřion řwj. Mateja.
13. Cyrkwinski řwjaty džeň, kiž so w cyřkwi řěřŕa po Jutrach 3. haprŕa řwjećži.
14. Pařřion řwj. Marka.
15. Pařřion řwj. Łutafcha.
16. Cyrkwinski řwjaty džeň. Boža martra z bėlej pľachcžicžku zawěřcžena. Přenje řwj. woprawjenjo džeři. Po „Gloria“ řwřzŕanjo řwonom. Po božŕi řwřžbach wotřřwanjo woltarjom.
17. Boža martra z čornej pľachcžicžku zawěřcžena. Čeremonije. Wotřřcžo a čeřcženjo Žezusowoho řwj. řčŕižŕa. Přėrowanjo. Boža miřca z pšchėpčehėžohnowanym woporom. Pařřion řwj. Jana. Wobřhad z Božim Čzřdom ř božŕom rowej. Nřšchor.
18. Do božeje miřcě žohnowanjo wohenja, jutrowneje řwecy a řčžcženŕeje woby. Pšči „Gloria“ wotřzŕanjo řwonom. — Wječor bože horjeřtačo.
19. Vidi aquam. Dořpólny wotpuřk. Proceřřiony „řčŕižerjom“ w Křřofcžicach, Kulowje, Kalbicach, Měbjeľcžicach, Wotrowje a Radworju. — Džeň je tež Pščŕižewjenja řwjateje Marrije, pšchŕižewjenja řwjaty džeň, kotřž budže w cyřkwi póndželu po Młodych Jutrach řwjećženj.
20. Pšchŕižewjenja řwjaty džeň.
21. Šwjaty džeň. Proceřřionjo do Řőžanta džeja.

Hapryl, jutrownik, ma 30 dnow.

Stónczka

Měšaczka

Ńhadz.
h. m.

Ńhow.
h. m.

Měšob.
Ńnamjo

Ńh. a Ńh.
h. m.

1. njedzela po Jutrach; Wěša njedzela abo mlode Jutry (Quasimodogeniti).
Scz.: Jězus so DomaŃskej zjewi. Jan. 20, 19—31.

1 Njedzela	Hugona, biskopa	5 39 6 30		1 58
2 Póndzela	Franciska z Paula	5 37 6 32		2 36
3 Wutora	Richarda, biskopa	5 34 6 34		3 10
4 Srjeda	Jfidora, bisk. wučž.	5 32 6 35		3 40
5 Šhtwórtk	Vincencia Ferrer., w.	5 31 6 36		4 8
6 Pjatt	† Hlebije a hoždži Rhr.	5 28 6 38		4 35
7 Sobota	Šermana Józefa, w.	5 26 6 40		Ńh. w.

2. njedzela po Jutrach (Misericordias). Scz.: Jězus dobry pastyr. Jan. 10, 11—16.

8 Njedzela	Amancia, biskopa	5 24 6 41		8 19
9 Póndzela	Marije Kleof.	5 22 6 43		9 38
10 Wutora	Ezechuela; Medctilby	5 19 6 45		10 49
11 Srjeda	Leona I, bñž. wučž.	5 17 6 47		11 50
12 Šhtwórtk	Julia I, bamža	5 15 6 48		Ńh. r.
13 Pjatt	† Hermenegilda, fr. m.	5 12 6 50		12 41
14 Sobota	Justina, m.; Lidwin.	5 10 6 52		1 23

3. njedzela po Jutrach (Jubilate). Scz.: Jězus rěči wo swojim woteńdženju. Jan. 16, 16—22.

15 Njedzela	Zakitařtwa Ń. Józefa	5 8 6 53		1 56
16 Póndzela	Alacia, biskopa	5 7 6 54		2 24
17 Wutora	Aniceta, bamža	5 5 6 56		2 49
18 Srjeda	Baldina, biskopa	5 2 6 58		3 11
19 Šhtwórtk	Timona, m.; Leona IX.	5 0 6 59		3 33
20 Pjatt	† Theotima, martr.	4 58 7 1		3 54
21 Sobota	Anselma, bisk. wučž.	4 56 7 3		4 16

4. njedzela po Jutrach (Kantate). Scz.: Jězus lubi Ducha swjatoho. Jan. 16, 5—14.

22 Njedzela	Sotera a Rája, b. m.	4 54 7 5		Ńh. w.
23 Póndzela	Jurija, m.; WdAlbert.	4 52 7 7		8 25
24 Wutora	Fidele ze Sigmar., m.	4 50 7 8		9 25
25 Srjeda	Marka, seženika	4 47 7 9		10 21
26 Šhtwórtk	Kleta a Marcellina, m.	4 46 7 11		11 12
27 Pjatt	† Anastasia, bamža	4 44 7 12		11 56
28 Sobota	Šawola wot Ńchžiža, w.	4 42 7 14		Ńh. r.

5. njedzela po Jutrach (Mogate). Scz.: Jězus napomina Ń modlenju. Jan. 16, 23—30.

29 Njedzela	Pětra, martrarja	4 40 7 16		12 35
30 Póndzela	Rhatyrny SenenŃ.	4 38 7 17		1 9

1. Dawt za wopalenistku poŃladnicu. — 2. Dowolenjo twařnych wjeselow. — 4. Narobny džen Joho Mitoteže biskopa Franca (1811). — 23. Narobny džen Joho Majestoteže krála Alberta (1828). — 30. Přeni termin dořhodnoho dawta.

I. Hermanki.

2. WóŃport Ńt. Rěnpórt Ńt. Póčtowy Ńt. WóŃtrowc Ńt. Kulow Ńt. Šhocžebuz Ńt. Ńt. Ńt.
4. Měšwacžiblo Ńt. Radeberg Ńt.
5. Radeberg Ńt.
7. DrěwŃ Ńt. Ńt.
- 9.—21. ŠpŃŃ (jutrowna masa; 9.—15. bėmarŃŃ tŃdžen, 16.—21. masa).
10. Danna Ńt. Ńt. Brody Ńt. Ńt.
14. Žy Komorow Ńt. Ńt. Wėtořchow Ńt. Ńt.
16. Rakecy Ńt. Namnow Ńt. Ńt. Žy Komorow Ńt. Wėtořchow Ńt. Seidenberg Ńt. Ńt.
17. Jarow woln.
19. Dobrotug Ńt.
21. Wudyřin Ńt.
23. Wistopycy Ńt. Wojerecy Ńt. Ńt. Luboraž Ńt. Ńt. Ńt. Radmėřicy Ńt. Ńt.
24. Kuland Ńt. Jarow Ńt. Ńt.
25. Pólcžnica Ńt. Kuland Ńt.
26. Běřtow Ńt.
28. Žitawa Ńt. Ńt.
30. Lubij Ńt. Ńt. Kamjenc Ńt. Ńt. Gubin Ńt. Ńt. Ńt. Kulow Ńt. Ńt.

II. Měšaczkowe přeměńjenja.

- ☉ Młody měšacž 7. hapryla pop. 2 h. 31 m.
- ☾ Přeni bėrtk 14. hapryla dop. 9 h. 44 m.
- ☼ Połny měšacž 22. hapryla pŃchp. 12 h. 22 m.
- ☾ Pořledni bėrtk 30. hapryla dop. 7 h. 58 m.

III. Wjedro po mės. přeměńjenju.

Přeměńjaty čas z měrca traje pŃchž tŃdžen; tež młody měšacž 7. z nowa pŃchjineje pŃchmėńjate dnŃ; 14. pŃchmėńjate; 22. kurjawy mŃlowy čas, druhdy z deřchžom, traje hač do lóncu hapryla.

IV. Cyrkwinska protyka.

23. Cyrkwinski swjaty džen.
25. Cyrkwinski swjaty džen. Přóřtny wobŃhad.
30. RŃchžowny tŃdžen.

Jadrjeřchka.

Wěrna želnošč njeřchjindže ženje pŃchepozdže, ale pozdnja želnošč je z reďka wěrna. James.

Šdžež je tajenŃtowo, tam je jebanŃtowo; z wonka bŃřchžci so tajenc, z nutřka je njerjad. S. PawlŃřtyn.

Niežo bóle njeřchodži, hač ždž znači a nahladni ludžo wopat činja. S. RŃryřostomus.

Je to Ńchěřčana njedostojne, takŃ žiwŃ bŃčž, takŃ wumrjećž nječař. S. Hieronymus.

PŃtŃnjeřch-li nělaŃŃ žy Ńtut, njeřudž tola Ńwojoho bliřřchoho. Žamokw z najmėńřch wotpohladanjo, hdyž Ńtut žamokwicz njemőžěřch. S. Bernard.

Rařche žiwjenjo je tak hermant; je-li wiczny džen Ńo minŃř, njeře ke kubowanju žabnŃ čas wjac. S. Přeřoř z Nazianza.

Šchťož je jenož Ńam za Ńo žiwŃ a druhdyž žanjerodži, tón je na Ńwěče wŃřche a do nařchoho Ńplaha njeřkŃřch. S. RŃryřostom.

Meja,

różownik, ma 31 dnow.

Stónczka

Měsaczka

skhadž.	thom.	Měbi.	znamjo	sth. a th.
h. m.	h. m.			h. m.
4 36	7 19			1 39
4 34	7 21			2 8
4 32	7 22			2 34
4 31	7 23			3 1
4 29	7 25			3 32

1 Wutora	Filipa a Jafuba, jap.
2 Srjeda	Athanasia, bisk. wucz.
3 Schwórtk	Božoho spěca
4 Pjatk	† Floriana, m.; Moniki
5 Sobota	Pia V., bamža

6. njeđzela po Sutrach (Graudi). Scž.: Jezus rježi wo swjatyh Duchu tróštarju. Jan. 15, 26—16, 4.

6 Njeđzela	Jana psch. lačž. wr.	4 27 7 26		th. w.
7 Póndžela	Stanislawa, bisk. u.	4 26 7 28		8 25
8 Wutora	Zjewjenjo f. Michala	4 24 7 30		9 33
9 Srjeda	Grehorja z Naz., b. w.	4 22 7 32		10 31
10 Schwórtk	Antonia, biskopa	4 20 7 33		11 18
11 Pjatk	† Mamerta, biskopa	4 19 7 35		11 55
12 Sobota	* Nerea; Pantracia, m.	4 18 7 36		th. r.

Swjatti. Scž.: Schwóz Boha lubuje, joho kazyje džeři. Jan. 14, 23—31.

13 Njeđzela	Swjatkownička	4 16 7 37		12 26
14 Póndžela	Swjatk. póndžela	4 14 7 39		12 54
15 Wutora	Swjatkow. wutora	4 13 7 40		1 17
16 Srjeda	† Jan. z Nepomuka, m.	4 11 7 42		1 38
17 Schwórtk	Paschala Bahlon., w.	4 10 7 43		1 59
18 Pjatk	† Venancia, martr.	4 8 7 45		2 21
19 Sobota	* Pětra Celestina, bmž.	4 7 7 46		2 45

1. njeđzela po Swjatkach. Scž.: Wupóstanjo japoschtolow. Mat. 28, 18—20.

20 Njeđzela	Najswj. Trojicy	4 6 7 48		3 11
21 Póndžela	Felixa wot Kantal., w.	4 4 7 49		3 41
22 Wutora	Emilia; Julije, knj.	4 3 7 50		sth. w.
23 Srjeda	Gotttharda, h.; Desider.	4 2 7 51		9 9
24 Schwórtk	Božoho Čěla	4 1 7 53		9 56
25 Pjatk	† Grehor. VII.; Hórb.	4 0 7 54		10 38
26 Sobota	Filipa Meria, wuzn.	3 59 7 55		11 13

2. njeđzela po Swjatkach (1. po S. Trojicy). Scž.: Pšhirunanjjo wo wulkeji wječeri. Luk. 14, 16—24.

27 Njeđzela	M. Madlenny w Pazzis	3 57 7 57		11 43
28 Póndžela	Germana, biskopa	3 56 7 58		sth. r.
29 Wutora	Theodosije, martr.	3 55 7 59		12 11
30 Srjeda	Ferdinanda III., krala	3 54 8 0		12 37
31 Schwórtk	Dokhow. Bož. Čžěla	3 53 8 2		1 4

1. Watpora.

Ščo Knježowu móc došč wopowje, ščo wschu joho křwalbu wojewi? Kotry pafny swoje wowcy ze swojej samnej krewju pase? Ščo praju: Pafny? Ze došč wjele maczerjow, kotrež swoje džěči cuzym čžěšćicž dadža. To pak tón Knjež wjepschida, ale žiwi naž ze swojej samnej krewju a žienoci naž ze sobu we wschitkim hačž na najnutriščo. S. Křyštofom.

I. Hermanki.

1. Bart st. kl. Lutow kl.
2. Nješwacžidbo st.
4. Kuland st.
5. Kalawa kn. st. Trěbule kn. st.
7. Bistopich st. Wósport st. Kinspórt st. Stanknow kn. st. kl. Kalawa kl. Gróbt st. Jahan st. kl.
8. Kinspórt kl. Barščez kn. st. kl.
9. Radeburg st. Rumburg kl.
12. Eisenberg st. kl.
15. Wotbramecy st. kl. Kulow st. kl.
22. Bieč st. st. kl.
26. Wojerecy wólm.
28. Hhorjels st. kl. Wulki Hajn st.
29. Krosno kn. st.
30. Krosno kl.

II. Měsaczkowe přeměnenja.

- ☉ Měsacžk 6. meje w nočy 10 h. 53 m.
- ☾ Přěni běrtk 13. meje w nočy 11 h. 49 m.
- ☽ Polny měsacžk 22. meje rano 4 h. 6 m.
- ☾ Posledni běrtk 29. meje pop. 3 h. 18 m.

III. Wjedro po mēs. přeměnenju.

Přěni tydžeń meje je mokry, wětry z desčezom; z młodym měsacžkom po 6. so wuwjedri; 13. rjenje; po 22. mokry čas; 29. desčez popuščeži, wostanu pak pšchemenate dny.

IV. Cyrkwinska protyka.

Pšchedp.: W meji je mešt nyschpor w Budyščinje, Wotrowje, Mariinej Swědzje, Křošćicach, Njebjelčicach, Róžencze a Kulowje.

1. Swjaty džen z předomanjom.
1. a 2. Wobthady křižownoho tydženja.
3. Pšchikazany swjaty džen. Po ščenju zbalenjo horjestača, jutrowneje swěcy a zawěšchenoho křiža. — Tež swjaty džen Namatanja swj. křiža.
6. We dwórstej cyrkwi w Dreždžanach serbske předomanjom.
11. We Wotrowje rano (po 1/2 hodž.) wothad procesiona do Krupti.
12. Sobota pšched Swjatkami. Wigilny (wolóženy) póst. Wobnowjenjo duph.
14. Pšchikazany swjaty džen.
15. Swjaty džen. Procesion do Róžanta džeja.
- 16., 18. a 19. Póst suchich dnow abo quatember.
16. a 18. polny póst (jenotróčne nasyčzenjo a zdžerženjo mjańnych jědžow).
19. Wolóženy póst. Kónc jutrowneje spowjedže.
20. Bafy Asperges me.
23. Nyschpor z Božim požohnowanjom.
24. Pšchikazany swjaty džen ze swjećenjom pšchž 8 dnow. Swjećeništ wothad z Božim Čžětom f schytrjom wostarkam.
31. Cyrkwinski swjaty džen popoldnju z wothadom z Božim Čžětom.

Zadrješčka.

Móžemy wjele, hdyž jeno sebi prawje wjele žwěrimy. Humboldt.

Ščo pomha, hdyž katholiccy wěriš, ale pohanscy žiwy šy? S. Pětr Damiani.

Junij,

ima 30 dnów.

		Skónczka		Měsaczka	
		řhadž.	řhow.	Měs.	řh. a řh.
		h. m.	h. m.	řh. a řh.	h. m.
1 Pjatt	† Najř. Wutr. řěžuř.	3	528	3	1 31
2 Sobota	Marcellina, martr.	3	528	4	2 1
3. njeđzela po Swjatkach (2. po S. Trojich). řeč.: Pěchirunanjo wo řhubjenci wowcy. Łuf. 15, 1—10.					
3 Njeđzela	Erasma, m.; Paule	3	518	5	2 36
4 Póndzela	Franciř. Karacciol, w.	3	508	6	3 18
5 Wutora	Bonifacia, biřk. m.	3	508	6	řh. w.
6 řrjeda	Norberta, biřkopa	3	498	7	9 8
7 řchtwórtř	Roberta, abta	3	498	8	9 51
8 Pjatt	† Wilhelma; Medarda	3	488	9	10 26
9 Sobota	řrima a řeliciana, m.	3	488	10	10 55

4. njeđzela po Swjatkach (3. po S. Trojich). řeč.: Bohaty popad rybow. Łuf. 5, 1—11.

10 Njeđzela	Marhata, kralowny	3	478	11	11 20
11 Póndzela	Barnabařa, japořt.	3	478	11	11 42
12 Wutora	řana wot ř. řakunda	3	478	12	řh. r.
13 řrjeda	řantonia z řadua, w.	3	468	13	12 3
14 řchtwórtř	řafilija wulř., b. wuřž.	3	468	13	12 25
15 Pjatt	† řita, martrarja	3	468	14	12 49
16 Sobota	řenna, biřkopa	3	468	14	1 14

5. njeđzela po Swjatkach (4. po S. Trojich). řeč.: řpravnořeř řarizejow. Mat. 5, 20—24.

17 Njeđzela	řontana, wojaka m.	3	468	15	1 43
18 Póndzela	řarka a řarcellin, m.	3	468	15	2 16
19 Wutora	řuliany; řerbasia	3	468	16	2 56
20 řrjeda	řilveria, bmž. m.	3	468	16	řh. w.
21 řchtwórtř	řlořia z řonzaga, w.	3	468	16	8 37
22 Pjatt	† 10000 wojakow, m.	3	468	17	9 15
23 Sobota	řediltrudny, řnježny	3	468	17	9 47

6. njeđzela po Swjatkach (5. po S. Trojich). řeč.: řěžuř nařeři ze 7 řhlěbami 4000 muři. Marř. 8, 1—9.

24 Njeđzela	řar. ř. řana řiřečž.	3	478	17	10 17
25 Póndzela	řilhelma, abta	3	478	17	10 43
26 Wutora	řana a řawoła, m.	3	478	17	11 9
27 řrjeda	řadiřtawo, krala	3	488	17	11 35
28 řchtwórtř	* řeona II, bamža	3	488	17	řh. r.
29 Pjatt	řětra a řawoła, j.	3	498	17	12 4
30 Sobota	řopomnij. ř. řawoła	3	498	16	12 36

21. řapočatt lěčža. Najřdlěřiji řđeni z najřtróřkeji nocu. — 27. řydom řpancow. — 30. řrajna renta.

(Řidži a njeřidži.) řtary řtupě řiřeře řěhdy řara řnujacu řěčž wo lubořči ř bližřichomu a praři po njeji: „řale řěčž dopořaza, řak wuzje je řakmožnu-řawanjo z řajřej mocu, zo mam ja řtowo řiřči, po řrořřeniju řiěčž.“

I. Hermanki.

4. řuban řl. řyřwald řl. řl. řulow řl.
6. řjeřwacžibto řl.
8. řuland řl.
13. řróđł wofm.
18. řuczina řl. řl. řalřtrow řl. řubin řl. řl.
- řužafow řl. řl.
20. řadeberg řl. řamna řl. řl.
22. řjelečřin řl.
25. řrežđžany řl. řyřbach řl. řl. řrewł řl. řl. řuboraž řl. řl. řl. řrody řl. řl. řarow řl. řl.
30. řy řomorow řl. řl.

II. Měsačkowe přeměňjenja.

- Młody měřacžł 5. junija dopořdnja 7 ř. 7 m.
- ☾ řreni řěrtł 12. junija popořdnju 3 ř. 37 m.
- ☼ řolny měřacžł 20. junija pop. 5 ř. 27 m.
- ☾ řoředni řěrtł 27. junija wječřow 8 ř. 33 m.

III. Wjedro po mēs. přeměňjenju.

řa řhwilu řo wuwjedri; 5. młody měřacžł zař nym řečžě z měřřiki řiřinjeře; 12. řiřeměňjate; po 20. řo z řolnym měřacžłom wuwjedri; wot 24. řjenje řacž do řonca.

IV. řyrkwinska protyka.

1. řyrkwinski řwjaty řđeni.
16. řwjeđeři řwj. řenna, řatrona řiřeřeř řerbiřtořo řraja.
24. řwjaty řđeni.
28. řigilny (woloženy) řořt.
29. řiřitazany řwjaty řđeni. řořpořny wotpuřt dla řiřečřaňřte wuřžby.

řadrjeřřka.

řtari powjedaja, řřto řu čřinili; młdri, řřto řo čřinicz řyrbi; řbožowni, řřto čřinicz młōza; řđečži a řlaznojo, řřto čřinicz řcedžřa řippel.

ř bohatřtwom wutroba řpěřniřřo řtwjerđnje, řđži jejo we wariaceji wobže. řörne.

řeđžbuř na řwoju wutrobu a řawužđeji řwoj řažřł. ř. řernard.

řtřřeče mje, řhudži: řřto wam řrachuje, řđž macže řoha? řtřřeče mje, bo řacžł: řřto macže, řđž řoha nimacže?

ř. řawřřtřn.

řřtož niřomu řřiwdu nječřini a ma tola njeřřečřelow, řón njeje wřřěđny čřłowjeř.

řtolberg.

řenje řobročřiworo čřłowjeřa njeřřm žłeje řmjeřečže wumřečž wıđžat. ř. řawřřtřn.

řečžuju řanoho řřřřta, řoniž řwojořo řratra řjez řřřřta wıđžu. ř. řernard.

řřtož řrada, zo by řruřřim řobuđželł, řwojcy wužije.

řřim wjeřře řu řobroty, řotrež čřłowjeř wužiwa, čřim řrucžłři je řud, řiž na njoho čřřta. ř. řerřřořtom.

řřino řame na řebi njeje žło, ale jořo nje-řporjadne wužiwanjo, wepřřřtwow. řak řež bo-řatřtwow řame na řebi njeje žło, ale řtuporečž a na řramnořečž. řiřčto řruře je na řramny a njeřto řruře bořaty. ř. řerřřořtom.

Julij,

pražnik, ma 31 dnov.

Slónczka

Měsacžka

šhadž. h. m. h. m.

Měs. znamjo h. m.

7. njeđzela po Swjatkach (6. po S. Trojicy). Seč.: Profetojo we nowězich draftach. Mat. 7, 15—21.

1 Njeđzela	Drohota krewje Khryst.	3 50 8 16		1 13
2 Póndzela	Domapht. s. Marije	3 50 8 16		1 59
3 Wutora	Anatolia, biskopa	3 51 8 16		2 53
4 Erjeda	Profopa; Bertj	3 52 8 15		šh. w.
5 Šchtwórtk	Cyrilla a Methodija, w.	3 53 8 14		8 23
6 Pjatt	† Dominski, knj. martr.	3 54 8 14		8 56
7 Sobota	Michała w. Swjat., w.	3 55 8 13		9 23

8. njeđzela po Swjatkach (7. po S. Trojicy). Seč.: Njeprawny nufnicar. Lut. 16, 1—9.

8 Njeđzela	Rhiliana; Šilžbjety	3 56 8 13		9 46
9 Póndzela	Beromiki w. Jul., knj.	3 56 8 13		10 8
10 Wutora	Rufiny a 7 br.; Felicit.	3 57 8 12		10 29
11 Erjeda	Britcia, bisk. martr.	3 58 8 11		10 52
12 Šchtwórtk	Jana Gualberta	3 59 8 11		11 16
13 Pjatt	† Marhaty, knj. m.	4 0 8 10		11 43
14 Sobota	Bonaventury, bisk. w.	4 1 8 9		šh. r.

9. njeđzela po Swjatkach (8. po S. Trojicy). Seč.: Jezus plata na Jeruzalem. Lut. 19, 41—47.

15 Njeđzela	Hendriča II, krala	4 3 8 8		12 14
16 Póndzela	S. Marije na Karmel.	4 4 8 7		12 52
17 Wutora	Mexia, wuznawarja	4 5 8 6		1 36
18 Erjeda	Kamilla z Lellis, w.	4 6 8 5		2 29
19 Šchtwórtk	Vincencia z Paula	4 8 8 3		3 30
20 Pjatt	† Hieronym. Nemil.	4 9 8 2		šh. w.
21 Sobota	Praxedy, knježny	4 10 8 1		8 19

10. njeđzela po Swjatkach (9. po S. Trojicy). Seč.: Farizej a cłónit we templu. Lut. 18, 9—14.

22 Njeđzela	Marije Madleny	4 11 8 1		8 48
23 Póndzela	Apollinara, b.; Liboria	4 12 7 59		9 15
24 Wutora	Khrystiny, knj. martr.	4 14 7 58		9 41
25 Erjeda	Jakuba starš., jap.	4 15 7 56		10 8
26 Šchtwórtk	Hany, macž. s. Mar.	4 16 7 55		10 40
27 Pjatt	† Pantaleona, lět. m.	4 18 7 54		11 15
28 Sobota	Nazar. Viktor. Šnoc.	4 19 7 52		11 57

11. njeđzela po Swjatkach (10. po S. Trojicy). Seč.: Jezus wustrowi hšuchoněmošo. Marc. 7, 31—37.

29 Njeđzela	Marthy, knježny	4 21 7 50		šh. r.
30 Póndzela	Abbona a Sennena, m.	4 22 7 49		12 46
31 Wutora	Ignacia z Lojola, wuz.	4 24 7 47		1 43

15. Druhi termin dohodonno dawta (pšhiražl). — 23. Zapocžatt pšyczich dnov. — 28. Wuzwolny džen budyšćštoho tachanta Franca (1875).

I. Hermanki.

- Gusta st. kl. Kulow st. Bž Komorow kl. Seidenberg st.
- Bart st.
- Njeswaczidlo st.
- Kuland st.
- Kalawa kn. st.
- Biskopich st. Kalawa kl. Džeže st. kl. Kulow kn. st. Trěbule kn. st. kl.
- Barščyž kn. st. kl.
- Lubij kn. st. Polčznica st.
- Polčznica kl.
- Radeburga st.
- Žitawa kn. st.
- Žarow kn. st.
- Kamjenc st.
- Wšpork st.

II. Měsacžkowe přeměnenjenja.

- ☉ Měsacžk 4. julija pop. 3 h. 59 m.
- ☾ Přeni bértk 12. julija dop. 8 h. 44 m.
- ☽ Polny měsacžk 20. julija rano 4 h. 26 m.
- ☾ Posledni bértk 27. julija w noč 1 h. 8 m.

III. Wjedro po mēs. přeměnenjenju.

Wšče-li 27. junija wěšit z polnočy abo wječora stat, su přenje dny julija rjane; 4. mēsoy měsacžk lubi rjany čas; po 12. čas pšcheměnjate; 21. deščyž, kiž pak doho njetraje; po 27. čas rjenje.

IV. Cyrkwinska protyka.

- Swjaty džen. Proceciony do Róžanta džeja.
- Lubjny swjaty džen Njebjelczansteje wošady z předomanjom a z wobthadom wokolo polow.
- Swjedenž skapulira. — Swjaty džen. Kermuša we Šchpitalu.
- Swjaty džen.
- Cyrtwinski swjaty džen.
- Wuzwolny džen budyšćštoho tachanta Franca. (1875.)
- Rano w 1/2 hodž. wotthad procesiona z Šhróšcije k swjatej Hanje, do Filipšdorfa a Rumburga.
- Rano w 1/2 h. wotthad procesiona z Budyšcina do Rumburga.

Zadrješka.

Pročuje so pšchede wšćemi druhimi počeziwosćemi za cžičej myslu. Wubdže pšchecželni a lubošćiwu pšchecžiwu wšćem a wěćže mi, zo z cžichomyšlnosću wšćech njepšchecželow pšchodobudžecže. S. Vincenz Ferrerius.

To njeje lubošć, ale šurowosć, hdbž swojich bratrow jich wopacžnosćow dla z dobrocžiwosću njenapominamy.

S. Antonius.

Pascže so swěta, pšchetož wón je jebał. Město žboža dawta žrudobu a mjerzanjo; město cžesče hanbu; město swěry jebanjo; město bohastwa hubjenstwo; město wěrnogo žiwjenja wěcžnu šmjerć. Šeinrich Sufo.

Ponižnosć je kruta wěža, kiž wšćem nadpadam jo staja; pšched nej su wšćitcy njepšchecželojo nužowani wotpušćecž a cžekacž.

Šb. Ludwik w. Granada.

September, požnjeńc, ma 30 dnow.

Stónczka

Měsaczka

sthadž.	thow.	Měs.	st. a th.
h. m.	h. m.	znamjo	h. m.

1 Sobota Egidia, abta 5 13 6 46

16. njeđzela po Swjatkach (15. po S. Trojicy). Scž.: Jezus wustrowi wobutawoŕo. Mat. 14, 1—11.

2 Njeđzela	S. Jandž, pěstonom	5 14 6 44		6 40
3 Póndzela	Serapije, knj. martr.	5 16 6 42		7 2
4 Wutora	Kozalije Balerm., knj.	5 18 6 39		7 25
5 Srjeda	Lawrjencja Justiniana	5 19 6 37		7 49
6 Šchtwórtk	Albina, biskopa	5 21 6 35		8 17
7 Pjatt	† Reginy, knježny	5 23 6 33		8 49
8 Sobota	Naroda s. Marije	5 24 6 31		9 26

17. njeđzela po Swjatkach (16. po S. Trojicy). Scž.: Rajwjetšča kaznja we zatonju. Mat. 22, 34—46.

9 Njeđzela	Mjena s. Marije	5 25 6 29		10 9
10 Póndzela	Mikławšča Tolentinst.	5 27 6 27		11 1
11 Wutora	Prota a Giacynth	5 28 6 24		12 0
12 Srjeda	Guidona, wuznat.	5 30 6 22		th. r.
13 Šchtwórtk	Materna, biskopa	5 32 6 20		1 7
14 Pjatt	† Bomyšch. s. kščiža	5 33 6 17		2 18
15 Sobota	Mikomeda, martrarja	5 35 6 15		3 35

18. njeđzela po Swjatkach (17. po S. Trojicy). Scž.: Jezus wustrowi wicžniwoŕo. Mat. 9, 1—8.

16 Njeđzela	7 bolosčow s. Mar.	5 37 6 12		sth. w.
17 Póndzela	Zač. bluzu. s. Franc.	5 38 6 10		6 12
18 Wutora	Domasča z Villanova	5 39 6 8		6 43
19 Srjeda	†* Januaria, b. mart.	5 41 6 6		7 17
20 Šchtwórtk	Eustachia, martrarja	5 42 6 4		7 56
21 Pjatt	†* Mateja, japoscht.	5 44 6 1		8 42
22 Sobota	* Mauricia, martrarja	5 46 5 59		9 35

19. njeđzela po Swjatkach (18. po S. Trojicy). Scž.: Kwařna hořčina trala. Mat. 22, 1—14.

23 Njeđzela	Wiktora; Thele	5 47 5 57		10 35
24 Póndzela	S. Mar. wo wukupj. j.	5 49 5 54		11 38
25 Wutora	Kleosy, martrarja	5 51 5 52		sth. r.
26 Srjeda	Justiny, martrařki	5 53 5 50		12 44
27 Šchtwórtk	Kosmy a Damiana, m.	5 54 5 47		1 51
28 Pjatt	† Wjacław, wójw. m.	5 56 5 45		2 58
29 Sobota	Michala, arcjandžela	5 57 5 43		4 3

20. njeđzela po Swjatkach (19. po S. Trojicy). Scž.: Jezus wustrowi kralowšeho šyna. Jan. 4, 46—53.

30 Njeđzela Hieronyma, měščn. w. 5 58 5 41

23. Započatt nazymy. Džeń a nóc so runataj. — 30. Krajna renta. Tleži termin dořhodnoho dawka.

I. Hermanki.

1. Kinspórk st. Žitawa kl. Warschež kl. st.
3. Žitawa kl. st. Kulow st. Khoczebuž kl. st. kl. Wulst Haju st.
5. Mjeřwacžiblo st. Damna st. kl.
6. Wuzatow st. kl.
7. Kuland st.
8. Wolbramecy st. kl. Kalawa kl. st.
10. Biskopich st. Nowojalc kl. Džže st. kl. Jarow st. kl.
12. Drežďžany kl. Radeburg st.
13. Radeburg kl.
15. Drěwł st. kl.
17. Kamjenc st. kl. Wostrowc kl. Křchbach st. kl.
19. Radeberg st.
21. Wart st. kl.
22. Wojerecy wotm.
24. Biskopich kl. Wojerecy st. kl. Gubin kl. st. kl. Stankow kl. st. kl. Trěbule kl. st. kl. a ten. Seidenberg st.
- 24—7. okt. Pipř (Michalska maja; wot 24.—30. sept. bětnařski tydžeń, 1.—7. okt. masa).
26. Polčznica st.
27. Polčznica kl.
29. Wjeleczin kl.

II. Měsaczkowe přeměńjenja.

- Měsaczkowy 1. septembra pop. 3 h. 9 m.
- ☾ Přeni bértst 9. septembra wječor 7 h. 33 m.
- ☽ Połny měsaczk 16. septembra w noč 10 h. 36 m.
- ☾ Pošledni bértst 23. septembra pop. 1 h. 46 m.

III. Wjedro po měs. přeměńjenju.

Z měsaczkow 1. so wumjedri, tola druhdy zas kusk deščzja; po 9. rjenje, je-li wětřk z polnočy abo wječora; po 16. rjenje a cžoplo; 23. wjele deščzja.

IV. Cyrkwinska protyka.

5. Rano w 1/6 wotřad procesiona z křóřčtra Mar. Šweždy do Krupki.
8. Pšichizany swjaty džeń. Procesiony do Rěžanta džeja.
9. Titularny swjedžeń serbskeje cyrkwy we Budyščinje a kermušča.
14. Cyrkwiniski swjaty džeń.
19. a 21. Póřt suchich dnow abo quatember (połny póřt).
21. Swjaty džeń. Procesion z Budyščina do Šilipsdorfa.
22. Wólóženy póřt.
23. W Drežďžanach serbske předomano.
29. Swjaty džeń.
30. W Radworju swjedžeń pošwjećenja cyrkwy a kermušča.

Zadrjeřka.

Gdy byščeže tysac króč za džeń padali, dhrbjeli z nejměrnej dowěru na Božu milosč tysac króč zas stawacj. Ludwik w. Oranada. Zawěrnó, šchtóž so Božu pšchepoda, je najmudriřski špetulant; wón da, šchtóž tola zdžeržeč njemóže a dořtanje za to, šchtóž ženje njemóže zhubič. S. Lawrjenc Justintant.

Oktober, winowe, ma 31 dnów.		Słoneczka		Miesiączka			
		łthadz. h. m.	łhow. h. m.	Miej. miano	łth. a łh. h. m.		
1	Póndzela	Remigia, biskopa	6	05	39	☾	łh. w.
2	Wutora	Othona, biskopa	6	25	36	☾	5 53
3	Śrjeda	Józefa z Rupertina, w.	6	35	34	☾	6 20
4	Schtwórtk	Franciska z Assisi, w.	6	55	32	☾	6 51
5	Pjatk	† Placida, martrarja	6	75	29	☾	7 25
6	Sobota	Brunona, wuznam.	6	95	27	☾	8 6

21. njeđzela po Śwjatkach (20. po Ś. Trojicy). Scż.: Mjesmilny wotrocżł.
Mat. 18, 23—35.

7	Mjeđzela	Rózarija ś. Marije	6	105	25	☾	8 54
8	Póndzela	Brigitty, wudowny	6	125	23	☾	9 48
9	Wutora	Dionysia, b. m.	6	135	21	☾	10 50
10	Śrjeda	Franciska Borgias, w.	6	155	19	☾	11 57
11	Schtwórtk	Gereona, martrarja	6	165	17	☾	łh. r.
12	Pjatk	† Maximiliana, bisk.	6	185	14	☾	1 10
13	Sobota	Eduarda, krala	6	205	12	☾	2 25

22. njeđzela po Śwjatkach (21. po Ś. Trojicy). Scż.: Wo danim pienjezu.
Mat. 22, 15—21.

14	Mjeđzela	Kallista, banža	6	225	10	☾	3 44
15	Póndzela	Theresije, knjeźny	6	245	8	☾	5 5
16	Wutora	Sawła, abta	6	255	5	☾	łth. w.
17	Śrjeda	Zadwigi, wudowny	6	275	3	☾	5 49
18	Schtwórtk	Lufajcha, seženika a lěł.	6	285	2	☾	6 33
19	Pjatk	† Pětra z Afantar., w.	6	305	0	☾	7 26
20	Sobota	Jana z K.; Wendelina	6	324	58	☾	8 25

23. njeđzela po Śwjatkach (22. po Ś. Trojicy). Scż.: Jezus zbudzi
Zairowu džowku. Mat. 9, 18—26.

21	Mjeđzela	Wórschule, knj. m.	6	334	56	☾	9 28
22	Póndzela	Severa, b.; Kordule	6	354	53	☾	10 35
23	Wutora	Severina; J. Kap.	6	374	51	☾	11 43
24	Śrjeda	Rafaela, arcjandzela	6	394	49	☾	łth. r.
25	Schtwórtk	Rhrhsantha; M. Mlat.	6	414	47	☾	12 50
26	Pjatk	† Ewarista, banža	6	434	45	☾	1 55
27	Sobota	Florencia, martrarja	6	444	43	☾	3 0

24. njeđzela po Śwjatkach (23. po Ś. Trojicy). Scż.: Jezus wustrowi
hejmanowoho syna. Mat. 8, 1—13.

28	Mjeđzela	Šymana a Judy, j.	6	454	42	☾	4 4
29	Póndzela	Eusebije, knjeźny	6	474	40	☾	5 7
30	Wutora	Theodorita, měschnika	6	494	38	☾	6 9
31	Śrjeda	* Wolfganga, bisk.	6	514	36	☾	łh. w.

1. Dawł za wopaleńnu pokladnicu. — 29. Nastupny dzeń J. Majestofce
krala Alberta na trón (1873).

I. Hermanki.

- Guczina ś. K. Guřta ś. K. Rakety ś. K.
- Scherachow ś. K. Luboraz kn. ś. K. Grođł ś. K.
- Mješwacžidło ś. K.
- Barow wolm.
- Lubij ś. K. Kulow ś. K. a len.
- Barščy kn. ś. K.
- Jty Komorow kn. ś. K.
15. Bistopichy ś. K. Kinspórk ś. K. Rumburg ś. K.
16. Kinspórk ś. K.
20. Wětoshow kn. ś. K. Riefa kn. ś. K.
22. Dreždzany ś. K. Wóšpork ś. K. Šalschtrow ś. K.
- Zahan ś. K. Wětoshow ś. K.
23. Droby ś. K.
24. Radeberg ś. K.
25. Radeberg ś. K.
27. Drěmf ś. K. Kuland ś. K.
29. Bjarnacžicy ś. K. Rychwald ś. K. Ru-
land ś. K.

II. Měsačkowe přeměnjenja.

- ☾ Młody měsačł 1. oktobra rano 6 h. 49 m.
- ☾ Přeni bértł 9. oktobra dop. 11 h. 15 m.
- ☾ Polny měsačł 16. oktobra dop. 7 h. 40 m.
- ☾ Póledni bértł 23. oktobra w nočy 12 h. 14 m.
- ☾ Młody měsačł 31. oktobra w nočy 12 h. 52 m.

III. Wjedro po měs. přeměnenju.

Přenja položca oktobra ma husčejši desčč. 1. młody měsačł wěsiti a zymne desčče; tež přeni bértł 9. zastupi z desččom; 16. desčč je popuščežł a pscheměnjeja so rjane dnj z pošmurjenymi a wěsitižymi; 23. je so wuwjedro; rjany nazymny čas; 31. rjenje ale zymnišo.

IV. Cyrkwinska protyka.

- Mjeningi biskopa Franca. Śwjedžen kulow-
steje wolady.
- Pšhipołdnju wotłhad procesiona z Křošćic
do Kulowa.
- W Kulowje swjedžen pošwjećenja cyrkwoje a
fermuřa; přeni wotpuřł.
- W Kulowje druhi wotpuřł.
- Cyrkwinski swjaty dzeń. We Wotrowoje a
w Křošćirje Marijneje Šwězđe fermuřa.
- Swjaty dzeń. W Křošćicach swjedžen pošwjećenja
cyrkwoje a fermuřa.
- Bigilny (woloženy) pošł.

Zadriješka.

Wjeseli ludžo wobědu wjac skuposčow
džyli zrudni; zrudni pał wobědu cžim wješče.
Kleisł.

Mašče najwěrnisče poččiwosče ju te,
na totrč my sami najmjenje myřłimy.

Petit-Sinn.
Tón wojał je jara bojazny, kiž na přenje
znamjo bitwy cželnje. Wojujće! Šdž wojujo
padujće, stanicje kšěle a z dowěru čas, a pshec
čas z nowa započče ženje njezadwělujo.

Suso.
Šdž cyke swjate pismo pschědžče, namafče,
zo ju wšitcy sužownicy Boži puč z rudoby
hič měł.
S. Antonin.

November,

nazymniť, ma 30 dnow.

Stóneczka		Měšacžka	
řhadž.	řhom.	řiejb.	řh. a řh.
ř. m.	ř. m.	řianimo	ř. m.

1 Šhtwórtk	Wšěch Swjatyech	6	53	4	34		5	26
2 Pjatt	† Wřch. řhud. duřch.	6	55	4	32		5	55
3 Sobota	řuberta, biskopa	6	56	4	30		6	50

25. njeđzela po Swjattach (24. po S. Trojich). Šč.: Žežus řtaji w řhor na morju. Mat. 8, 23—27.

4 Njeđzela	Řorle Řoromejřt., b.	6	58	4	28		7	42
5 Póndžela	Řacharije a řilžbjety	7	0	4	27		8	40
6 Wutora	Řeonarda, abta	7	1	4	26		9	44
7 Šrjeda	Řamaranta; Wiliborod.	7	3	4	24		10	52
8 Šhtwórtk	4 řronowan. martr. ☽	7	5	4	22		řh. r.	
9 Pjatt	† Řheodora, martr.	7	7	4	21		12	4
10 Sobota	Řandrija Řvellina, w.	7	8	4	19		1	7

26. njeđzela po Swjattach (25. po S. Trojich). Šč.: Řianka mjež dobrým řmjenjom. Mat. 13, 24—30.

11 Njeđzela	Řěrcžina, biskopa	7	10	4	18		2	36
12 Póndžela	Řěrcžina, bamža	7	12	4	16		3	55
13 Wutora	Řtaniřk. Řořtki; Řidaka	7	14	4	14		5	17
14 Šrjeda	Řofafata, wuzn. ☺	7	15	4	13		řh. w.	
15 Šhtwórtk	Řerty, řnj.; Řeopolda	7	16	4	12		5	9
16 Pjatt	† Řthmara; Řdmunda	7	18	4	11		6	6
17 Sobota	Řrehorja Řživnežinj.	7	20	4	10		7	10

27. njeđzela po Swjattach (26. po S. Trojich). Šč.: Řonopowe žorno. Mat. 13, 31—35.

18 Njeđzela	Řeřchja, martrarja	7	22	4	8		8	19
19 Póndžela	Řilžbjety, wudowų	7	24	4	7		9	29
20 Wutora	Řelixa z Řalois, w.	7	25	4	6		10	38
21 Šrjeda	Řoprow. ř. Řarije ☾	7	27	4	4		11	45
22 Šhtwórtk	Řecilije, řnj. martr.	7	29	4	3		řh. r.	
23 Pjatt	† Řlimanta, bamža m.	7	30	4	2		12	51
24 Sobota	Řana wot řchija, wuz.	7	31	4	2		1	55

28. a pořlednja njeđzela po Swjattach (27. po S. Trojich). Šč.: Řapuščenje řeruzalema. Mat. 24, 15—35.

25 Njeđzela	Řhathryn, řnj. m.	7	33	4	1		2	58
26 Póndžela	Řonrada; Řětra Řlex.	7	34	4	0		4	1
27 Wutora	Řikafia, bisk. martr.	7	36	3	59		5	3
28 Šrjeda	Řrefcencia, martrarja	7	38	3	58		6	4
29 Šhtwórtk	Řaturnina, bisk. m. ☉	7	39	3	57		řh. w.	
30 Pjatt	† Řandrija, japořht.	7	41	3	56		4	47

Šhtóž na wěcznořć pohladuje, řrořřtjuje řo lořcy we přečeziwnořćach tohole řiwjenja na žemi; derje wjeđžo, řo te jenož řrořće a řhuduřche wotamili traje. Š. řr. ze Šales.
 Řamna duřcha ma jednororořć řohřiwow, kotraž řo by Řohu řlužiła, tamne řređki trjeba, kotrež řo jej poručja, a druge njeřphta. Š. řr. ze Šales.

I. Hermanki.

1. Řróđt řt. řt.
2. Řuland řt.
3. Řudyšřin řt. řt.
5. Řulow řt. Řubin řt. řt. řt. Řufow řt. řt.
6. Řart řt. Řufow řt.
7. Řjeřwacžibdo řt. Řamna řt. řt.
10. Řřebule řt. řt. řt. a řen.
12. Řoćžnica řt. Řtolpin řt. řt. Řyřbach řt. řt.
13. Řaž řt. řt.
17. Řitawa řt. Řly Řomorow řt. řt.
19. Řitawa řt. řt. Řly Řomorow řt.
26. Řoćřport řt. řt. Dobrořug řt.
27. Dobrořug řt.
28. Řadeburg řt.

II. Měšacžkowe přeměnenjenja.

- ☽ Přěni běrtřk 8. nowembra pop. 12 ř. 59 m.
- ☺ Pořny měšacžk 14. nov. wječřor 5 ř. 32 m.
- ☾ Pořledni běrtřk 21. nov. pop. 2 ř. 39 m.
- ☉ Młody měšacžk 29. nov. wječřor 7 ř. 49 m.

III. Wjeđro po měs. přeměnenjenju.

Řjane dny z oktobra traja cřly přěni řhđžen; po 8. přichidže řněř a řeřeč; řaž řo wuwjeđri z pořnym měšacžkom; wot 15. řenje; tež po 21. wotřtanu řjane a mile dny; duje-li 29. wěřřř z pořdnja abo wječřora, přřinje ře młody měšacžk řněř; řewat wotřtanje řenje.

IV. Cyrkwinska protyka.

1. Přřitřžany řwjaty řžeň.
2. Šyřtřwřřř řwjaty řžeň.
4. W Řadworju a Řulowje dořpořny wotpuřřř „po morwųch“.
11. W Řjebjelčicach a Řđžeri (tež wokořo Řudyšřina) řermuřcha. Šwjedžeň Řjebjelčeanřteje wofabų.
18. W Řudyšřinje w tařantřřej cřkwi wopomnječžo pořwječženja cřkwe a řermuřcha.
25. Šwjedžeň Řalbiczańřteje wofabų. W Řalbicach wopomnječžo řwjecženja cřkwe a řermuřcha.
30. Šwjaty řžeň.

Řadřeřřka.

Řaž řwěždbų w noč řo řyřbola, wobnjio pař řu řřowane, ruřje tař pokazuje řo pořčřiworořć w njež řo řu, řiž w řbožu njeje wíđečř. Š. Řernard.
 Řučř do njebies je nabhų a řřřropawų; řřeřje tam doňđeřč, řhwų wřřo řačepěřř a wot řo čřřřněřč, řačř řhwų řo z młohim wobčezřiřč. Š. Řernard.
 Šterje řžeřacų duřchow, kotrež řřđřořče řnadų wužiwaja, padnje, řhžłi řena řenicžka duřcha, řiž je w řrudobje. Šuřo.
 Dořpořnořć nje wobřteji we řym, řo řo řane přřečřelřta njeřpřahuja, ale we řym, řo řo řenož dobre a řwjate řytaja. Š. řr. ze Šales.
 Řbožny řón čřłowjeř, řiž malo řečři; přřetoz řlowa řuřto přřinje řu njež řo řa, přřetow a řnutřřowny njeřer. Řeinriř Šuřo.
 Wotřtače řtarorořć řo řđřowu z a řwoje naležorořče, a njebořče řo tořo, řřřtož we řwěče čřinja a praia. Š. Řomařř Řqu.

December,

hodownik, ma 31 dnow.

		Stónczta		Měsacžta	
		řhadž. h. m.	řhov. h. m.	Měs. znamj.	řh. a řh. h. m.
1 Sobota	Eligia, b.; Mariana	7 42	3 56		5 38
1. njeđzela adventa. Scž.: Znamjenja pšched sudnym dnjom. Lut. 21, 25—33.					
2 Njeđzela	Bibiany, knj. martr.	7 44	3 55		6 34
3 Bóndžela	Franciska Xaverstoho	7 45	3 54		7 36
4 Wutora	Borbory, knj. martr.	7 46	3 54		8 42
5 Srjeda	Pětra Ahrystologa, b. w.	7 48	3 53		9 52
6 Šhtwórtk	Miklawšcha, biskopa	7 49	3 53		11 3
7 Pjatk	† Ambrosia, bisk. ☾	7 50	3 53		řh. r.
8 Sobota	Njew. podj. s. Mar.	7 51	3 53		12 16

2. njeđzela adventa. Scž.: Janowe poselstwo pola Jezufa. Mat. 11, 2—10.

9 Njeđzela	Eutyčiana; Leofabije	7 52	3 52		1 32
10 Bóndžela	Pšchenjeř. lauret. domu	7 53	3 52		2 49
11 Wutora	Damařa, bamža	7 54	3 52		4 8
12 Srjeda	Epimacha, m.; Magenc.	7 55	3 52		5 26
13 Šhtwórtk	Lucije, knj. martr.	7 56	3 52		6 39
14 Pjatk	† Spiridiona, bisk. ☺	7 57	3 52		řh. w.
15 Sobota	Ahrystiny, služownicy	7 58	3 52		5 54

3. njeđzela adventa. Scž.: Janowe swědeženjo wo Jezufu. Jan. 1, 19—28.

16 Njeđzela	Eusebia Berceřst., b.	7 59	3 52		7 5
17 Bóndžela	Lazara, biskopa	8 0	3 52		8 17
18 Wutora	Čaf. ř. Mar. na p. řhr.	8 1	3 53		9 28
19 Srjeda	† Nemesia, martrarja	8 1	3 53		10 36
20 Šhtwórtk	Ahrystiana, martrarja	8 2	3 53		11 42
21 Pjatk	† Domascha, jap. ☾	8 3	3 54		řh. r.
22 Sobota	* Flawiana, martrarja	8 3	3 54		12 47

4. njeđzela adventa. Scž.: Jan předuje pokutu. Lut. 3, 1—6.

23 Njeđzela	Wiktarije, knj. martr.	8 4	3 55		1 51
24 Bóndžela	† Ğad. a řevy; Delfin.	8 4	3 55		2 53
25 Wutora	Boži dž. nar. Jěz.	8 4	3 56		3 54
26 Srjeda	Ščěpana, martrarja	8 5	3 57		4 54
27 Šhtwórtk	Jana, japoschtola	8 5	3 57		5 50
28 Pjatk	† Njewin. džěcžatk.	8 5	3 58		6 43
29 Sobota	Domasch. z Kant., b. ☾	8 5	3 59		řh. w.

Njeđzela po řodžoch. Scž.: Simeon a Jana wo Jezufu řečžitaj. Lut. 2, 33—40.

30 Njeđzela	Rainera, b.; Davida	8 5	4 0		5 27
31 Bóndžela	Šylwestra, bamža	8 5	4 1		6 33

1. Stóncženjo kwapnych wjeselow. — 22. Započatk řhny. Najřtróřki džen z najbłěřšej nocu. — 24. Patoržica. — 31. Krajna renta.

I. Hermanki.

- Budyščin ř. Kalawa ři. ř.
- Njeřwacžiblo ř.
- Kuland ř.
- Nowofalc ř. Džěže ř. ř. Drěw ř. Seidenberg ř.
- Wroby ř. ř.
- Eisenberg ř.
- Mužatow ř.
- Wojerecy ř. Trěbule ř. a len.
- Kalawa ř. Luboraz ři. ř. ř.
- Warschē ř.
- Rumburg ř. Kuland ř.
- Kulow ř. ř.

II. Měsacžkowe přeměnenjenja.

- ☾ Přeni běrtk 7. decembra pšcip. 12 ř. 41 m.
- ☽ Pořny měřacž 14. dec. w noc 4 ř. 23 m.
- ☾ Poředni běrtk 21. dec. dop. 9 ř. 3 m.
- Mřoby měřacž 29. dec. pop. 1 ř. 55 m.

III. Wjedro po mēs. přeměnenju.

Wjedro z novembra traje tydženi. 7. řneh a bęřčę; pořny měřacž 14. pščinjeje nowy řneh a wěčę; řoh, řiž je wopřęřtal, po 21. zas pščin- dže; potom řruta řyma, řiž po 29. popuřčęzi; nafřilnořč z taczu.

IV. Cyrkwinska protyka.

- Započatk adventa a nowoho cyrkwinřkoho řeta. W Drežđžanach we dwóřřkej cyrkwi řerřke přędowanjo.
- Cyrkwinski řwjaty džen.
- Cyrkwinski řwjaty džen.
- Přchitazany řwjaty džen. W Kulowje titularny řwędžen „řwjateje Marijnoho towarřřtwa řnjeřnow“ z dořpólnym wotpuřřtkom za řobuřřtanu.
- 24. W Radworju wřchędnje po řutnjach „Nowena“ ř čęřčęzi maczerje božeje.
- a 21. Póř řuchich dnow abo quaterember (pořny póř).
- řwjaty džen.
- Wolóženy póř.
- řigilny (pořny) póř (patoržica).
- 25. Boža nóc, w pořnocy boža mřcha.
- Přchitazany řwjaty džen.
- Přchitazany řwjaty džen. Požohnowanjo řitow.
- řwjaty džen. Po přędowanju požohnowanjo a wudžęlenjo wina řwjatoho Jana.
- Cyrkwinski řwjaty džen.

Zadřeřřška.

Řenje řo řana węc njeřporadži, kotraž řo z pšchęřhwatarijom dořona; to njech nam řuži řařo wučžba, zo pšchec męrnje a pomolnje džęřamy. ř. řr. ze řales.

řpóznaczo našch řtabořčęw naš njeđřřbi znjemęrnjowacž, ale đřřbi řunje našchoho đucha zwjęřelic, řiž je řak zawęřčęny řak pšchec řębje- lubořčę, řak řęž pšchec pšchęgnatej řębjeřčęz. ř. řr. ze řales.

Ččas je řeno řřřka řhwila Ččas zaidže řak đřřř. Ččęřpjenjo zaidže z nim; je potajřim řara maře, dořelž řak řřřki ččas traje. řuřo.

Čas božich službow w serbskej Łužicy.

	Čas přehstupa božich službow		Njedźele; f. dny			Džělawe dny			
	za nedźele a swj. dny.	za džělawe dny.	w gminje.	w lěće.	popok brnu.	w gminje.	na lěto.	w lěće.	na gminu.
Budyšchin	tachantsta	1. hagnyła, 1. oktobra.	5 a 9		2	6 a 9	5 a 9	5 a 9	6 a 9
	serbska		9		1/2 1				
Khrósczicy	1. njedž. po Zutrach, 24. augusta.	1. njedž. po Zutrach, 29. septembra.	6 a 9	5 a 8	2	7	6	6	7
Njebjelczicy	po 1. meje, po 29. septembra.		9	8	1/2 2	1/2 8	7, 1/2 7	6	1/2 7, 7
Radwoń	1. meje, njedž. po 29. septbr.	po 1. novembri, po Zutrach.	9	8	2	7	6	6	6
Kalbicy	Zutrny, 21. septembra.	Zutrny, 21. septembra.	6 a 9	5 a 8	2	1/4 8, 8	7, 1/2 7	6	1/2 7, 7
Schpital		1. meje, 1. oktobra.	9	9	2	8	1/2 7	1/2 7	8
Wotrow			9	9	2	1/2 8	7	1/2 7	7
Marijna Hwězda . .			1/2 7 a 1/4 10		1/2 2, 1/2 3, 3	6 a 7 a 3/4 9			
Kóžant	jutrny, 14. septembra.	po 1. oktobra, po Zutrach.	6 a 9	5 a 9	2	7	1/4 7	1/4 7	7
Bdžer	1. meje, po 29. septembra.		9	8	1/2 2				
Brunow			1/2 10		4	3/4 8			
Kulow		24. febr., jutrnj, njedž. po 4. sept., 1. njedž. nov.	5 a 8		2	6 a 1/2 9	1/2 6 a 1/2 9	5 a 8	1/2 6 a 1/2 9

Pšhisp.: Jutnje su w Khrósczicach rano w 5 hodzinach, w Kalbicach a Kóžencze 6. — W serbskej cyrkwi w Budyšchinje na srjedach a pjatkach w posćeje we 8 rano. — W Kalbicach na pjatkach w posćeje w 6 a 8 rano. — We Wotrowje na małych swjatyh dnach dokońnja we 8. — W Marijnej Hwězdzje na sobotach rano 6 a 7 a 8. — W Kóžencze sobotu (pšez cyle lěto z wuwzaczom adventa) we 8. — W Bdžeri su kóždu přenju njedźelu měsaca, w Lubiju kóždu tšeczu a w Hajnicach kóždu druhu a štwórtu njedźelu měsaca bože služby.

Bože služby w saskich herbskich krajach.

1) Stajne bože služby maja: Dreždžany (dwórsta cyrkej, w přyncowym hrodže, Nowe Drež-

džany, Friedrichstadt, Józefininy mustaw, 2 schulstej křapali), Annaberg, Cwikawa, Freiberg, Hubertusburg, Rhenmichy, Lipšk, Mišchno, Pirno, Plawno, Rothschönberg, Reichenbach a Greiz (kóždu 2. njedźelu), Altenburg, Wechselburg a w krótkim Radeberg.

2) Missionske bože služby maja: Auerbach (2 króč), Bräunsdorf (8 kr.), Döbeln (3 kr.), kupjel Elster (w lěće 2 króč za měsac), Frantenberg (2 kr.), Grimma (12 kr.), Großhain (6 kr.), Hajnich (4 kr.), Hohenek (8 kr.), Hohnstein (8 kr.), Koldic (2 kr.), Königstein (kóždu měsacžnu srjedu a rócžne swjate dny), Leisnig (1 kr.), Marienberg (12 kr.), Dychaz (2 kr.), Bilnicy (cyle lěčo), Radeberg (6 kr.), Riesa (2 kr.), Rochsburg (nětotry króč), Roshwein (2 kr.), Schneeberg (2 kr.), Schwarzenberg (4 kr.), Sonnenstein (něšto króč), Stollberg (2 kr.), Waldheim (12 kr.).

Zapis duchownych.

(W novembriu 1882.)

A. 3 budyńskie diocesy.

Soho mikošć, najdosťojnišči kněz Franciskus Bernert, biskop w Njotus, japoščtołski wifar w kralestwje sakskim, administrator ecclesiasticus w sakstej Hornjeje Łužicy, tachant kapittla swj. Pětra w Budyńščinje, komthur kral. sakš. zaslužnoho rjada atd., rodž. w Grafensteinje w Čzechach 4. hapryla 1811; wnuwjećeny 4. augusta 1834, wuzwoleny za tachanta 28. julija 1875, za biskopa swjećeny 19. mërca 1876.

1) W Budyńščinje: a) w konsistoriu: f. Jakub Kuczank, can. cap. senior; f. Pětr Šchołta, can. cap. cantor; b) w serbskej cyrkwi: f. Michał Hórnik, farać; f. Jakub Skala, kaplan; c) w tachantskej cyrkwi: f. Józef Schönberner, dopoldn. predać; f. Jurij Nowak, katecheta (sobu za Bžet a Lubij); d) na wučeniškich wustawach: f. Hermann Blumentritt, direktor seminarja; f. Józef Dienst, direktor tachantskeje wučerņje.

2) W Brunowje: w tu khwilu ničto njeje.

3) W Grunowje: f. Józef Brendler, administrator.

4) W Khróšćicach: f. Jakub Werner, farać; f. Jakub Šchołta, kaplan.

5) W Rónigšhainje: f. Pawoł Reime, farać.

6) W Mariņnej Hwězdže: f. Dr. Jan Chrysoštom Ejselt, propst; f. Alexander Hirschfel, kaplan; f. Vincenc Wielkind, kaplan; f. Hugo Fur, kaplan.

7) W Mariņnym Dole: f. Niward Röstler, propst; f. Innocenc Sawork, kaplan; f. Joachim Felber, kaplan.

8) W Njebjelčicach: f. Mikławš Smoła, farać; f. August Kubasch, kaplan.

9) W Nowym Leutersdorfje: f. Józef Keil, farać.

10) W Radworju: f. Handrij Duczman, farać.

11) W Kalbicach: f. Jakub Wensch, can. a farać; f. Jurij Kummer, kaplan.

12) W Reichenawje: f. Jan Hornig, administr.

13) W Róžencje: f. Tadej Natusch, administrator.

14) W Šchpitalu: f. Jan Nowak, administrator.

15) W Seitendorffje: f. Karl Junge, can. a farać.

16) W Šerachowje: f. Jakub Žur, farać; f. Franc Löbmann, kaplan.

17) We Wostrowcu: f. Anton Müller, farać; f. August Rónsch, kaplan.

18) We Botrowje: f. Jakub Herrmann, farać.

19) W Žitawje: f. Franc Kral, farać.

20) We Worskacach: f. N. Brünner, kaplan.

21) W Huscy: f. Jan Pagel, kaplan.

Pšchisp.: W Prazu w serbskim seminaru: f. Jurij Łufczanski, prašes.

B. 3 drejžďanste diocesy.

1) W Drejžďanach: a) kralowste dwórste duchownstwo: f. Józef Štěpanek, dwórski kaplan; f. Ludwig Wahle, dwórski predać; f. Ludger Pothhoff, dwórski predać. b) W Starých Drejžďanach: f. Franc Stolle, can. a prašes; f. Jakub Buř, farać (superior) a konsistorialny radžicžer; f. Anton Drešner, kaplan a direktor wučerņje pšchi „Dueckbrunnen“; f. Anton Buř, kaplan a prašes bratřstwa smjertneje štýłnosče; f. Emil Hoffmann, njebdželsti rańšči predać; f. Józef Müller, přeni katecheta a swjedžeński rańšči predać; f. Richard Galm, prašefekt a ordinarius; f. Oskar Manfroni, ordinarius; f. N. Klein, druhi katecheta; f. Alexander Hartmann, tšeczi katecheta. c) W Nowých Drejžďanach: f. Eduard Machaczek, farać. d) W Friedrichstadtu: f. Pětr Kreczmer, farać. e) W Józefininyh wustawje: f. Kaspar Frieden, kralowski kaplan. f) Pola pryńca Jurija: f. Dr. Frihen. g) f. Karl Maaz, wojeřski farać.

2) W Annabergu: f. Heinrich Salm, farać.

3) W Cwikawje: f. Józef Fuhr, farać.

4) W Rhenicy: f. Jan Reipert, farać; f. P. Richter, kaplan.

5) W Freibergu: f. J. Fischer, farać.

6) W Hubertšburgu: f. Mikławš Wowczek (Schäfer), farać.

7) W Wipstu: f. Pětr Will, farać; f. H. Schmittmann, kaplan.

8) W Mišchnje: f. Heinrich Mannel, farać.

9) W Birnje: f. Józef Plewka, farać.

10) W Blawnje: f. Aug. Nowak, administrator.

11) We Wechselburgu: f. Wilh. Sparka, kaplan.

12) W Rothšönbergu: f. Schmitz.

13) W Reichenbachu: f. Pattoni, farać.

14) W Altenburgu: f. Wiškup, administrator.

C. 3 wrótklawste diocesy.

W Kulowje: f. Franc Schneider, farać a duchowny radžicžer; f. Krause, kaplan; f. Heinrich Ledžbor, direktor.

Kraje a jih wjeřchojo.

Rěmske kraje.

Šakška: 271,83 □ mil.; 2,760,342 wobydlerjow; (73,349 katolikow, 52,097 Serbow). Kral Albert I., rodž. 23. hapr. 1828, na trón pšchischoł 29. okt. 1873, žwěr. 18. jun. 1853 z Karolu wot Wafa, rodž. 5. aug. 1833. — Pryncejna Šilžbjeta, rodž. 4. febr. 1830, wudowa wójwody Ferdinanda wot Genua. — Prync Jurij, rodž. 8. aug. 1832, wožen. 11. meje 1859 z Hanu Mariju, sotru portug. krala, rodž. 21. jul. 1843; jeju džeczi su: Mathilda, rodž. 19. mërca

1863; Bjedrich August, rodž. 25. meje 1865; Maria, rodž. 31. meje 1867; Jan Jurij, rodž. 10. jul. 1869; Max, rodž. 17. nov. 1870; Albert, rodž. 25. februara 1875.

Anhaltška. Wójmoda: Bjedrich, rodž. 29. hapryla 1831.

Badenska. Wulfowójwoda: Bjedrich Wilhelm, rodž. 9. septembra 1826.

Bajerska. Kral: Ludwif II., rodž. 25. aug. 1845.

Braunschweigška. Wójmoda: Wilhelm, rodž. 25. hapryla 1806.

Hessenska. Wulfowójwoda: Ludwif IV., rodž. 12. septembra 1837.

Lippe=Detmold. Wjerč: Bjedrich Wolde-mar, rodž. 18. hapryla 1824.

Lippe=Schaumburg. Wjerč: Adolf, rodž. 1. augusta 1817.

Mecklenburg=Schwerin. Wulfowójwoda: Bjedrich Franc II., rodž. 28. februara 1823.

Mecklenburg=Strelitz. Wulfowójwoda: Bjedrich Wilhelm, rodž. 17. oktobra 1819.

Oldenburgška. Wulfowójwoda: Bjedrich Pětr, rodž. 8. julija 1827.

Pruska. Kral: Wilhelm I. němski kěžor, rodž. 22. měrca 1797. Krónprync: Bjedrich Wilhelm, rodž. 18. oktobra 1831.

Reuß=Greiz. Wjerč: Hendrich XXII., rodž. 28. měrca 1846.

Reuß=Schleiz. Wjerč: Hendrich XIV., rodž. 28. meje 1832.

Sakška=Weimar=Eisenach. Wulfowójwoda: Korla Alexander, rodž. 24. junija 1818.

Sakška=Meiningen. Wójmoda: Jurij II., rodž. 2. hapryla 1826.

Sakška=Altenburg. Wójmoda: Ernst, rodž. 16. septembra 1826.

Sakška=Koburg=Gotha. Wójmoda: Ernst II., rodž. 21. junija 1818.

Schwarzburg=Sonnershausen. Wjerč: Korla Günther, rodž. 7. augusta 1830.

Schwarzburg=Rudolstadt. Wjerč: Jurij, rodž. 23. novembra 1838.

Waldeck. Wjerč: Jurij, rodž. 14. jan. 1831.

Württembergška. Kral: Korla I., rodž. 6. měrca 1823.

Druhe europske kraje.

Belgiška. Kral: Leopold II., rodž. 9. hapr. 1835.

Božharška. Wjerč: Alexander I., rodž. 5. hapryla 1857.

Čjornohórška. Wjerč: Nikola I., rodž. 25. septembra 1841.

Danska. Kral: Křhřystian IX., rodž. 8. hapr. 1818.

Francóžška. Pšchedyha republiki: Jules Grévy.

Gričijska. Kral: Jurij I., rodž. 24. decembra 1845.

Holland. Kral: Wilhelm III., rodž. 19. febr. 1817.

Italška. Kral: Humbert, rodž. 14. měrca 1844.

Jendželška. Kralowna: Viktorija, rodž. 24. meje 1819.

Liechtenstein. Wjerč: Jan II., rodž. 5. okt. 1840.

Monako. Wjerč: Korla III., rodž. 8. dec. 1818.

Portugal. Kral: Ludwif I., rodž. 31. okt. 1838.

Rakuska (Awstrija). Kěžor: Franc Józef I., rodž. 18. augusta 1830. Krónprync: Rudolf.

Rom (cyrkwinski stat). Bamž: Leo XIII., rodž. 2. měrca 1810, wuzwol. 20. febr. a krónowany 3. měrca 1878.

Rumunška. Kral: Korla I., rodž. 28. hapr. 1839.

Ruska. Kěžor: Alexander III., rodž. 10. měrca 1845. Krónprync: Miklawš.

Serbiska. Kral: Milan I. Obrenowicz, rodž. 4. augusta 1852.

Španijska. Kral: Alfons XII., rodž. 28. novembra 1857.

Šwajcarska. Republika.

Šwejdowška. Kral: Oskar II., rodž. 21. januara 1829.

Turkowška. Sultan: Abdul-Hamid-Khan, rodž. 22. sept. 1842.

Budź khwaleny Jezus Chrystus!

Tak postrowja Krajan teŝ lěta swojich lubych sobukrajanow, hdyž schěsnaty króć swóy pucź po serbskim kraju nastupi.

Z wjesołoscju a z njepostabjenej luboscju stupi do něfotrejźkuli khěŝki, jomu derje znateje. „Bó, pój!“ joho witaja, „dawno smy cje hladali!“ a hižo je stary hóscź po jstwě pohladał, hižo je so psche-pokazał, hacź tu teŝ hišcje wschitcy su, a radlubje swoje nowe wěcy pokazuje, zo by hačo sobustaw swójbny teŝ nowe lěto zas powuczował, napominał, zabawjał a wofschewjał.

Z dowěru kłapa so teŝ do tamnych domow, hdyž su jomu hacź dotal zastup zakazowali. Namaka drje na mnohich městach hižo swojich towaršow, teŝ z dalokich krajinow, kotřiž su so spěšnišcho k puczej měi, dylili wón; tola teŝ jomu so hišcje městaczo na seŝenje popscheje. Džiwnje by teŝ było, hdy by něchtó wosebne knjejske džěcjo w swojej jstwě na czeŝtne město sadžił, swojomu džěcju pak, kiž je jednorische a mjenje wupyschene, zastup wobarawšchi na dworje zymu mrěcź dał. Tuž dha Krajan njebojaznje teŝ tym so pschędstaja, kotřiž hacź dotal joho značź njehadju.

Takle so rozhladašchi móže Krajan započecź. Ze swojim postrowjenjom je wuprajił, z wotfel je a schto chce. Kschesczaniska, katholiska pobožnosć a serbska swěra a luboscź su joho wuhotowali a serbska ponižnosć je joho kaž z pšaschczom wobdała. Zas wěrnny pobožnosć, prawu luboscź k Bohu a dobropschecjacu luboscź k bližichomu, wosebje k serbskim bratram chce pšodžicź, ženje njezabymšchi ponižnosće, kotraž serbski narod rjenje drasći.

Hačo tajki dobry pscheczel kóždeje swójbny je „Krajan“ přeni, kiž swojim lubym Serbam wjele zboža pscheje k nowomu lětu. Ze wschał trěbne tele zbožo za kóžde nowe lěto, a Krajan zawěcze z cykeje wutrobny tele pschenjo wupraji, hdyž smy w naschich časach tak spěšnje žiwi, zo jedyn podawš druhi honi, hušto jedyn hóršchi hacź druhi.

1. Wschudžom so wari, hrožace mróczele tu a tam wustupuja, a njewěmy, hdy móže njewjedro wudyrć, kotrež snadž cyly swět ze zahubjenjom počehnje; pschetož hdyž so ludy Boha wjac njeboja — schto je jim hišcje swjate? Přenje Krajanowe pschenjo tohodla je, zo by **bohabojošć** a **wěrne kschesczanstwo** zas po wschěch narodach so rozschěriko. Zo budze

najwěscjišchi zawdał měra a pofoja, za kotrymž teŝ w nowym lěcze tak nutrnje žadamy, a kotryž Krajan swojim Serbam pschede wschěm pscheje. Zo je měr, kotryž swět dacź njemóže, pschetož miliony wotjakow a kanony sterje zasakosć pšodža, dylili měr wot wutrobny.

2. Njech pak tónle pofoj teŝ tym so wotewri, kotřiž su hacź dotal „we cymě a smjertnym khódku sedželi“, pohanam; njech Bóh žohnuje džěla a prócy tych, kotřiž wscho wopuschcza, zo bychu jim ewangelium, „wjesołe powjeŝtvo“ pschinjeŝi.

3. „Pofoj na zemi cžłowjekam, kiž dobreje wole su.“ Tule dobru wolu, kotraž je za wscho dobre zahorjena, wscho bohuspodobne spěchuje, kóžde nadobne wotpohladanjo podpjera, pscheje Krajan kóždomu wosebje. Tajkej dobrej woli wostanje Boža luboscź, Boža hnada blizto.

4. We wschěm pak **luboscź a pschězjenoscź** mjez sobu! Wschcho dokonjamy, budže-li naš jedyn zamyšł wschitkich zahoricź. Pschetož wažne wotpohladanja a nadawki mamy w nowym lěcze z džěla dale wješć, z džěla dokonjecź. Su to nadawki, kotrež su horliwoho džělbranja cyłoho naroda hóadne.

5. Pschistajimny=li k tutym pschenjam hišcje zbožo we swójbje a hospodarštwje, cžikosć a strowosć, potom je Krajan wscho wuprajił, schtož dobry Serb druhomu k nowomu lětu pscheje: cžikosć a strowosć, Boži měr, Božu hnadu a Bože žohnowanjo za tute a wěcžnu zbožnosć za tamne žiwjenjo.

Tak mohł protykar nětk po prawym swoje zbožo pschenjo škócicź; tola su jomu něfotre naležnosće kusł hluboko do wutrobny zaroske: te dyrbja na zjawne. Schto pscheje Krajan hišcje?

Pschede wschěm lubych Serbow tajkich, kajchž su ze stariska byli: pobožnych, jednorých, domjacych, ponižnych, wo prawdže serbskich; tohodla mandželskich swěrných, staršich a pschędstajených pschede wschěm za duchowne zbožo swojich džěczi a poddatých starosćiwých, džěczi we tym Knjezu pškuschne, młodžencow wscheje samopaschnosćje swobodnych, knježny czeŝtne a pokorne: njech w nowym lěcze dobre mjeno Serbow mjez druhimi narodami roscze a pschibjera.

Njech roscze a pschibjera teŝ tamón nadobny skuff, kotromuž su z luboscju a wjesołoscju pschiwobrocžene woczi wschitkich, kotřiž ze swojej wěru a ze swojim

bydlerjach wofhudnyła a kaŝ pusta była, bychu-li z njeje czi pucz namakali, kiž su hafo dźećzi Maczer Božu pilnje cześćowali, we pozdźišchim žiwjenju pať jeje cześćenjo zanjerodžili: wobnow swoje ťlubh, kotrež sy ji trjebaj cžiniť a na ťhwilu zapasť — jenož wu- trajnoťež we dobrym ťmě so zbóžneho wufónca pod zakitom Maczerje Božeje nadžijecž.

I.

„Strowa sy Marija!“

Wulcymjele ťpodobna so najcžiťcžiťťeje knježnje jandželťťe powitanjo, kotrež ťpěwajo jej tanmu radoťež wobnowimy, kotruž wona začu, hdyž ji jandžel Gabriel pťhizjewi, zo budže z Maczerju Syna Božoho. „Powitaježe ju cžasto ze ťlowami Gabriela“, napomina Domaťh z Kempena, „ťlyťťi tať rady tute ťlowo!“ Maczer Boža praji sama ťwj. Mech-tildže, zo ji žane poťtrowjenjo tať witane njeje, hafož ťlowa: „Ave Maria — Strowa sy Marija!“ Ečťož Mariju poťtrowja, toho teěž wona poťtrowi. Ewj. Bernardus modleťťe so něhdy pťťed ťwjeczečjom Marije a pťťi ťlowach: Ave Maria zaťlyťťa hťoť: Ave Bernarde — budž powitanj, Bernardo! A ťwj. Bonaventura praji: „Rady powita tyč z hnadu, kotťiž ju ze ťlowom: Strowa sy Marija powitaju.“ Ewjatej Hercže lubi Marija, zo jej wot njeje we ťwjertnej hodžinje cžim wjetťťi tróťťt a nadobniťťa pomoc pťťiudže, cžim cžasčičiťťo je w žiwjenju wo- dlitwu: „Strowa sy Marija“ wuťpěwala. Bobožny Manuť a Rupe piťťe: „Kaž huťto ťlowa praju: Strowa sy Marija, juťta njebj a ťťepota hela.“ A hižo ťpomnjeny Domaťh z Kempena wobťruczi, zo je pťťi ťlowach: „Ave Maria“ joho zly nje- pťťečel wopuťťečič, kiž so jomu ťpytujo bližeťťe. Jandželťťe powitanjo mohťo so na ťežehowace waťťnjo z wužitkom ťpěwacž:

1. Rano ťtańťťi z ťoža a wjeczor, prjedy hač so ť měrej podaťť, wuťpěwaj trójič „Strowa sy Marija“ a pťťiťtaj zdychnjeničko: „Pťťež tvoje njewobťakowane podjecžo proťťu Tebje, najzbóžniťťa knježna, cžičež moje cžělo a ťwjatoťečž moju duťťu.“

Botom proťť Mariju wo jeje požoňnowanjo, kaž to n. pťť. ťwj. Stańťťaw Koťka cžinjefťe. Na to dži ť wťťědnomu džělu abo ť měrej, pobožnje na ťwjecžo Božeje Maczerje pohladajo, kotrež maťť pať wťťe ťoža abo we jťtwe.

2. Wuťpěwaj rano, pťťiťpódnju a wjeczor „Jandžel toho Knjeza“ z trojim „Strowa sy Marija“. Wamž Jan XXII. ťpožiči w l. 1318 přěni wotpuťť na tutu modlitwu; winu ť tomu poda dživ, kiž so z tym ťta, zo zťoťniť, kotruž bě ť ťpalenju wotťudženy, we wohnju njezranjeny wofťa, doťelž do wohnja kročžo pťťi pťťe- cžepanju „Jandžel toho Knjeza“ zaťpěwa. Bene- dikt XIII. (1724) poťťiczi na ťožde wuťpěwanjo jandželťťo pohitanja 100 dnow wotpuťťa a tym, kiž pťťež cyly mėťac wťťědnje tutu pobožnoťež wuťpě- tuja, po hódnyh doťacžu ťwj. ťaťramentow doťpoňny wotpuťť.* P. Craťťet ťpomni, zo su teěž na to wot- puťťi poťtajene, hdyž so po wuťpěwanym jandželťťim pohitanju ťlowa pťťiťdadža „Bohu budž džat a teěž Mariji.“

Něhdy su so ludžo pobožnje pokťakli, hdyž so zwonjeťťe, kaž naťťe ťlowo ťťaňano bje doťež jaťnje pokazuje, dženťa so bohužel toho ťtoru wťťiťcy haňbuja. Wo ťwj. biťťopu Karlu Borromejťťim pať pomjeda so, zo, hdyž zazwoni, z wozu ťtupi, a teěž we bóle mažanej haťy měťta Miťano so pokťakny, zo by we ponižoťečzi kralownu njebjes powitať.

W jutrownym cžaju ma so po poručnoťečzi Bene- dikta XIV. měťto „Jandžel toho Knjeza“ antiťona: „Regina coeli — Žraduj so njebjes kralowna“ ťtejo ťpěwacž, tola pťťaczi teěž Jandžel toho Knjeza.

3. Powitaj Mariju ze ťlowami: „Strowa sy Marija“, kaž huťto ťlyťťiťť, zo cžasniť bje. Alfonsa Rodriguez a, kotruž bě so na tutu popožnoťež zťožič, wubudžiču w nocy jandželjo, zo bychu joho ť mo- dlenju pominałi.

4. Eťupjo z domu abo so do njoho wróčžo, wuťpěwaj: „Strowa sy Marija“, zo cžyťla cže Maczer Boža pťťed hrěčjom a nježbožom wobťhowacž.**

5. Powitaj ťožde ťwjecžo kralowny njebjes, kotrež wuťladafť, ze ťlowami: „Strowa sy Marija!“ Ečťož móže, nječ na ťwojim domje ťwjecžo Maczerje Božeje powyťťi, zo czi, kiž nimo du, je wuťladaja. Nama- ťamy tute počzečženjo njewobťakowaneje Maczerje wjele

* Dyrbi pať so pódla kťečzečž; jenož wot ťoboth wjeczor hač do njeđzele wjeczor a pťťež cyly jutrowny cžas (wot jutrowneje ťoboth hač do najťwj. Trojičy) so jandželťťe powitanjo ťtejo ťpěwa.

** We Eťpaniťťej so poťtrowjeja Ave Maria („Strowa sy Marija“) a wotmoťwi so: Sin peccato concepita („Bjež hrěčha podjata“).

we katoliških krajinah, wosebje w Stalskej, a mohlo so tute tež pola naš zakorjenicz.

6. Schtožkuliž poczinasch, poczni z modlitwu „Strowa sy Marija“, a sy-li dotoncziš, podžatuj so z njej. Njeh je, schtožkuli chce, njeh so modlišch, wuspowjedasch, t swj. wopravjenju dželch, czitasch, na predowanjo posuchasch, radu dawasch, džekasch, stawasch, t merej dželch atd.: dobry budže kóždy skutk, kotryž je z dwojim „Strowa sy Marija“ kaž wodžety. To spewaj, pokazali so spytowanjo, straschnoscz, pschindu-li nakhilnosczje atd.

Spytaj, mój pscheczelo, wobstajnje na poruczene waschnjo modlitwu „Strowa sy Marija“ spewacz, a skoro nazhonisch, kajta potajna móc w njej teži. Wyšče toho dobudželch na kóžde „Ave Maria“ 20 dnow wotpuska. (Swj. Johanne Francóžskej wozjewi Marija, M. B., zo ma swoje spodobanjo na tym, zo-li něchtón t počezeczowanju jeje 10 póccziwoscžow tejtó „Strowa sy Marija“ wuspěwa; swj. wótcojo su na tute měnjenje nadobne wotpuski spožčili.)

II.

Do dzewjeczinach (nomenach) k czesczi M. B.

Horliwi czesczowarjo Marije M. B. mysla na to, zo 9 dnow do jeje hlownych swjedzenjow swoju knjeni z wosebitej pobožnosczju a nutrnosczju počezeczuj, a tuta poskicuje jim z lubosczju wšch hnady, kajkichž je něchtó potrebny. Swj. Herta wuhlada we widženju něhdy pod płaschczom Marije wulku czyrjodu duschow a wopraschawšchi so, schtó tuczi su, nazhoni, zo su to czi, kiž běchu so 9 dnow dolho na jeje zbóžne donjebjeswzaczo pschihotowali.

Pschi tutnych nomenach abo dzewjeczinach mohle so tute pobožnosczje poruczicz:

1. Móžesch-li, wopytaj rano a wječor najswj. sakrament, rozpominaj luboscz Rhrystusowu w tutej potajnosczji t nam a skóncž pobožnoscz z 9 „Wótče našch“ a „Čžescž budž atd.“ Njehodži-li so, zo do Božoho domu dželch, powitaj z města, na kotrymž so wšchědnje doma modlišch, Bože horde čželo.

2. Wopytuj tute 9 dnow trójcy za džei swjeczo Marije M. B., džatuj so Bohu za wšchě hnady, kotrež je najzbóžnišchej knježnje wudželil a prosch wo tajku za so, kotrež sy najbóle potrebny. Pschi kóždym powitanju móžesch modlitwu wuspewacz, kotruž we swojich modlerskich knjach namakasch.

3. Sy-li ze wšchědnym dželom zadžewant, taf zo modlenju wjele khwile njewostanje, zbudž pschi džele wjele poczinkow lubosczje t Žezusej a Mariji. Swj. Brigicze praji Marija: „Čžescsch-li moje spodobanjo sebi dobhecz, lubuj mojóho Syna!“

4. Čžitaj trasch tute 9 dnow wšchědnje $\frac{1}{4}$ hacž $\frac{1}{2}$ hodž. we knizy, kotraž wo póccziwoscžach Marije M. B. tebe rozwuczuje, abo wo potajnosczach, kotrež so wosebje na nju počahuja.

5. Derje budže, hdyž tónle krótki čas na někajse waschnjo so z postom kschizujesch: njekš trasch runje to, schtož hewak rady pojesch, abo njekš taf wjele t sebi, kaž wšchědnje; do swjedzenja wječor poscz so z khlebom a wodu. Borēcž wo tym prjedy ze spowjednikom. Pschindu-li pať wobštejnosczje, zo čželo z postom derje schwikacz njemóžesch, abo njeměsch, kaž we khorosczji, macžerjosczji, staroby dla, kschizuj nutskowoňo čžłowjeka we sebi: wotrjetk so wšcheje wczipnosczje z woczomaj, njerēcž wjele, budž čžicheje myšle, potorny, scžerpny, ponižny, podaty do woboznosczow atd.

Najwjacy wužitka pschinjesu tute džewjecziny, hdyž sebi z Božej pomocu wotmylišch, zo chcešch někajtoho pschiwuczenoňo hrěcha so wotrjec abo wěstu pschihilnoscz t njepoczintej potupicz. Čžit to z tym, zo pschi kóždym wopheče, kotryž swjeczczu Macžerje Božeye czinisch, dotalne hrěchi wobželnosczlišch a trucze sebi wotmylišch, zo we pschichodže, nadžijo so na pomoc a zakit najzbóžnišchje knježny, do nich wjac njezwolisch, ženje pať bližšchu pschiležnoscz t hrěchaj wjac pytačž njekasch. Z drugeje strony čžesczi so Marija M. B. najpschihodnišcho z tym, zo ju we jeje póccziwoscžach scžehujemy. To móže so derje z tym stacz, zo we kóždej nomenje za pschiměrenjej póccziwoscžju so prócujemy: na swjedžen njewoblatowanoho podjeczja za czistym wotpohladanjom, na jeje narod za ponowjenjom ducha a pschewinjenjom limfosczje, na swěczł Marije wo wotbelenjo wot časnoho prošymy, na domapytanjo wo luboscz t bližschomu a wo wobroczenjo hrěchnikow, na donjebjeswzaczo wo pschihotowanjo na zbóžnu smjercž.

6. Z dowolnosczju spowjednika mohlo so we tutnych nomenach tu a tam džekawe dny t swj. wopravjenju pschistupicz, wězo tež na swjedžen samón. Mariju czesczujemy najlěpje pschcz Žezusa, t. r. z tym, zo hódnje a pobožnje so Božomu blidu bližimy. We

swj. wopravmjenu žněje Syn Boží pľody swojoho hórľoho czerpjenja, tohodľa njepešjeje sebi Marija ničzo taf nutrine, haľo pšhistup k Božomu blidu, wšchěch pšcheprošhujo: „Pójcze, jěscze mój kľěb a pijcze wino, kotrež sym pšchihotowaľa.“ Pšhistf. IX, 5.

7. Na swjedženju Marije M. B. dyrbinu so ji cyle k woporu pšchinješć a ju horľiwje wo hnadu wobstajnosće we počćiwosći prošć, wo kotrejš dobytľ smy za dny džewjećiny so modľili. Wuzwol sebi mjěz swjatymi dnami Maczerje B. tón, ke kotromuž tebe pobožnosć najbóle pohnuwa. We spoczatku 9dnowšćeje pobožnosće wotprošć pšchede wšchěm zakomdženja abo pšchestupy, kotrež czi swědomjo ze zaiđzenoho ľeta porokuje, wobnow swoje sluby, wosebje, zo Mariji we nowym ľěcze swěrnisho a wobstajnisho posľužish. Prošć ju, zo cze do swojich sľužownikow pšchiwoznje a tebi k zbóžnej smjerczi dopomha.

III.

Najswjećišći rózarij.

Wšchaf je tebi znate, zo je najzbóžnišća Knježna rozšchěrjenjo pobožnosće najswj. rózarija swj. Dominiķej sama pšchoporučila. Tutón swjaty skorjšće něhdy swojej lubej Knjeni nad zapuščzenjom, kotrež po krajach z rozšchěrjenjom albigenšćich sľudow nastawašće. Marija potróšchtowa joho ze sľowami: „Tute krajiny wostanu njeplóďne, kľiba=li na nje dešćězuje.“ Z widženjom wo potajnosćach najswj. rózarija rozwučeny, cžehnješće Dominikus přědujo po kraju a hladajcy pšchewođžěšće swjatoho žohnowanjo njebjěšće Kralowny. Dale bóle dobu so pobožnosć rózarija do kšchěščanskoho ľudu, taf zo móžemy křobľe prajicž: njeje žane wašchnjo cžěščəwanja najzbóžnišćeje Knježny, kotrež by taf wšchěďne a wšchěm znate byľo, haľo tute. Boža cyrķej je widženja swj. Dominika a pobožnosć najswj. rózarija wobkrućila a swj. wóćojo su ju z wotpušćami nadobnje wobohacžili. Bratšja a sotry arcbratšćwa najswj. rózarija namafaju na cedľach, jim pšchi zapišću pšchepodatyč, dny, na kotrež došpoľne wotpušći so dobywaja, a zo móžja so tute tež kľudnym dušcham w cžišćju pšchiwobrocjeć.

Zo pak bychu so wotpušći tež dobyľe, maja so jednotľive potajnosće wot spěwarja po daru ducha pobožnje rozpominacž. Sčťož je sľabšći

w nutšćownym modľenju, cžini z tym došć, hdyž sebi kóždu potajnosć, n. pšch. sčhwikanjo, kšchizowanjo Syna B. pšchēd woczi staja a na nju po swojej móžnosći myšľi. Maczer Boža wozjewi swj. kněžnje Eulaliji, zo ma wjetšće spodobanjo na tym, hdyž něčťo jedyn rózarij z pobožnosćju, hacž cyľy psalter z kľwatfom wuspěwa. Se-li móžno, spěwaj potajfm swj. rózarij kľecžo a spěwajo zbudž cžafčjšćho z křóťka pocžinki lubošće k Šězusej a Mariji. Tež je ľěpje, zo so rózarij z druhimi spěwa, haľo hdyž to sam za so cžinišć.

Spomnicž ma so jenož, zo, kaž něťoťi měnja, to z hrěchom njeje, jeli něčťo wšchěďnje swój džěľ abo za tydžěň cyľy rózarij njewuspěwa: sčľoda wofšćej jeno w tym, zo spožčeny wotpušć na zakomdžene njedobudžěšć, a, jelizo w ľiwkosći dlějšći cžas wofšćanješć, so czi hnada wobstajnosće w dobrym wotčěhnje. Namafane rózarije njekhowaj doľho pšchi sebi: wotpušć z nich dobywa jenož tón, na kohož su swjećene.

IV.

Do posćenju.

Wot starodawnych cžafow posćəja so cžěščəwanjo Marije M. B. na sobotach cyľoho ľeta a na dnach do jeje wyschšćich swjedženjom pšchi kľěbje z wodu. Sobota je wězo Maczeri B. wosebje posćəženy džěň, kaž to ze sľowom swj. Bernarda widžimy: „Na tamnu sobotu žarowanja šćejšće Marija křuta we wěrije; tohodľa swjećzi Boža cyrķej pšchihodnje tutón džěň w kóžďym tydženju ľeta.“ Sľužownikjo najzbóžnišćeje kněžny njezakomdžja, swoju Knjeni na tutón džěň z wofšćitym hoľďowanjom počěščəwacž, wosebje z posćənjom, kaž swj. Karľ Borromejšći, kardinál Toľedo a druzy. Mnozy džěchju taf daloľo, zo za cyľu sobotu ničzo njewoptachu, kaž Nitardus, biskop w Bambergu, abo Šózef Arriaga S. J. Znaty spšowar P. Muriemma je cyľu knihu napisaľ, w kotrejš hnadu rozestaja, kotrež je Marija M. B. tym posćčila, kř na soboty ju z posćənjom cžěščəchu. Runje spodžiwny je tež tutón podawť: Rubježnik, wot swěťneje wyschnošće jaty, bu k smjerczi wotľudženy. Sdyž bě jomu hľowa wotčžata, počə rěcžecž a wuzna pšchede wšchěm ľudom, zo je hišćě žiwý a tež taf doľho wofšćanje, doniž budž wuspomjedany. Tutu hnadu, pšchistaji, je jomu Maczer B.

wuprosyła, kotruž bě pšchi wšchej hrěšchniwosćeji soboty z posćenjom čzesćizk.

To runje wulki wopor za strowoho człowjeka njeje, zo jumu za tydžen wječor so jědže zdžerzi, wosebje, je-li trjebaj z čzežtkimi hrěchami helu zaskužik. Praju, zo tón z čzežka k zhubjenju pónidže, kiž z tuthym posćenjom Maczer B. čzesćuje, z čzimž pak tola nihtó njech njeměni, zo budže joho Marija M. B. z džiwom z hele wumóžicž, kaž tutoho rubježnika, jeli w smjertnym hrěšce z tutoho swěta so minje. To su porědko wopokazna Božeje smilnosće, na kotrej tola nihtó swoju zbóžnosć twaricž nochcyl! To pak je tež wěste, zo, sčtož so sobotu k čzesći Maczerje B. posćzi, snadnje pšchez nje hnadu wobštajnosće a zbóžneje smjercze dobudže.

Tež na druge wačny móže so najzbóžnišča knježna na soboty čzesćizk: z wopytom pobožnosćow (mejškich), ze swj. woprawjenjom, z pobožnym sklyčenjom Božeje msčě, z wopytom hnadnych městow atd.

Njech tola kóždomu čzesćowarjej najzbóžniščeje Maczerje na tym leži, zo, njemóže-li so derje soboty po chlym léče posćizk, to tola čini na dnj pšched jeje sedmymi hlownymi swjedženjemi.

V.

Wopytowanjo swjecatow Marije M. B.

P. Segneri praji we swojich spisach, zo je so žly duch nad kralestwom Božim, kotrej je jomu joho pšchibohow powaliko, z tym wječizk, zo bldudnikarjow k tomu nałozuje, zo bychu swjeczata a statowy, k čzesći Maczerje B. postajene, potupjeli. Cyrkej Boža pak je wačny čzesćowanja swjecatow Marije M. B. z krewju swjatych martrarjow zakitala a tuta je často z džiwami pokazala, kať wulcy so ji pobožny wopyt tajkich swjecatow spodoba. Swj. Janej Damasenskomu wotrubachu pšchediwnych cyrkwie prawicu, dofelž bě z wótrym pjerom wucžbu a wěru cyrkwie wo čzesćowanju swjecatow najzbóžniščeje knježny zakital: tuta pak pšchihoji z džiwom wotrubanu ruku z džakownosće za jej wopokazane služby. P. Spinelli powjeda, zo bě w Konstantinoplu za kšesćaniske časy hnadowne swjeczo Kralowny njebies, na kotrymž so pjatk popoldnju sam wot so schlewjer pozběhny, sobotu na wječor pak so zasy dele pšchedzi. To sta so tež něhdy swj. Janej wot Boha, zo hdyž

so pšchi woltarju Maczerje B. modlesche, schlewjer, kotryž jeje wobliczo kryjesche, so pozběhny, tať, zo zwónk to widžo, joho postorczi, mēnjo, zo pšchediwno wačnyju so z ruku schlewjera dótk.

Wšchě džězi Marijne wopytuja wot starodawna sem rady hnadowne města a swjeczata Maczerje B., dofelž derje wjedža, zo su tute kaž swj. San Damascenus praji, wucžeki, we kotrychž pomoc namatamy we spytowanjach, nutskownych čzesćowach, a na kotrychž so prut Božoho huěna, hrěcha dla na nas zběhny, wotwobroczi. Hdžkuliz swj. kejžor Hendrich do žanoho města pšchindže, bě joho přeni pucž do cyrkwie, k woltarjei abo k swjecćezju Maczeri B. poswjeczenomu. P. Domasch Sanchez njeněžsche domoj, khiba-li bě předy swjeczo abo kšapaku, Kralownje njebies poswjeczenu, wopytal. Tuž dha njebudž nam to wjele, zo wšchědnje Božu Maczer we swojich domach domaphtamy: k tomu wuzwolny sebi čžichi kucžik, na kotrymž so trasch wšchědnje modlimy, postajmy tam jeje swjeczo na zdobny woltak, pódla něotre swěćki, kwětki, lampu, abo sčtož hewak pobožna mysl hafo pychu za dobre spóznaje. Wšchěd tuthym woltarkom spěwaj lawretansku litaniju, rózarije abo sčtož so hewak tebi spodoba z knihow, kotrej su so wosebje k čzesćowanju najzbóžniščeje Maczerje wudate.

Pšchi tutej skladnosći spomnu na něsčto, sčtož tola nihtón tať wuklašč nochcyl, hafo mēl we tym porok byčž za procesiony, kotrej so na hnadowne města Maczerje B. we swojich časach podawaja. P. Spinelli powjeda, zo we Monte-Vergine w l. 1611 sobotu do swjatow so wjele ludu na tutej swjatnicy Božeje Maczerje zhromadži; město k pobožnosći zeidže so lud k rejam, njepoměnosći a poda so njepocžinkam. Na dobo wudryi we hosćencu, we kotrymž so najwjěšchi pohorsčk dawasche, woheń, a předy hačž móžesche so na čžekanjno myšlicž, šapasche tutón z tajkej mocu po chlym domje, zo so 1500 čžowjekow spali. Zenož pjeczo běchu žiwjenjo wobšhowali, zo bychu hafo swědkojo wostali, a tucži wotrucžachu z pšchisahu, zo su Maczer Božu samu po domje kšodžazu widželi, kať, w kóždej rucy šapacu swěcu, woheń na wšchěch rózčkach doma na dobo založowasche. Sčtož móžno, prošcu, zo so hnadowne města Božeje Maczerje na dnach njewopytuja, na kotrychž je tam hořk a hermant a kellijs: tu stanje

so bohuzel, zo so mjenje pobožnosće domoj pschijnese, hacž je so tam njesło, njerěcžo wo tym, zo zńósć z pohorsčkami, kotrej so na swj. městnu dawaja, hańbiežiwosć we wutrobach podryje. Schtóž tola na tajke dny puczuje, tón sfludž wšchu wčypnosć woczow a njech so pěknych towaršchow dżerži, kotřiz jedyn druhoho na to dopominaja, zo je so tu modlenja dla schło, nic pať zabawy a rozpjeršenja dla.* Schtóž chce z wjetřim zohnowanjom a wěščizřim spomoženjom hnadowne města Marije M. B. wopytać, njech sebi dny wuzwoli, na kotrychž so tam wjele cuzoho ludu njenamaka.

VI.

Wo skapulirach Marije M. B. a wo pjeczorym wosebje.

Cžłowjekojo waža sebi to za wysotu cześć, smědža-li we wosebitej drascće khobzić, kajkuž jim knjeřstwo, pola kotrohož słuža, porucža: tak je tež Mariji Maczeri B. lubo, hdyž cžłowjekojo jeje skapuliry noscha, haťo znamjo, zo su so jej poswjecžili a zo do jeje słužownikow a dwórnitow słušcheja. Wěmy drje derje, zo swět nad tajkim waschnjom pobožnosće so storka. Sšto na tym? Ze-li wěc wot cyrkwy za dobru a spomoznu spóznata, budže wobstacž, byrnje měła wjac pschecžownikow. P. Grasset a Lezzana pischetaj, zo so w l. 1251 najzbožniřcha Knježna pobožnomu Zendželčanej swj. Simonej Stokkej wozjewi a skapulir jomu pschepodajo praji: „Wzmi, luby syno, tutón skapulir haťo znamjo mojoho bratřtwa a haťo dopokaz schčedreje lubosće k tebi a mnicham z rjadu Karmelitow: schtóž w nim wumrje, njetrjeba we wěcžnym wohnju cžerpjeć!“ Wamžej Žanej XXII. porucži Marija M. B., zo ma křescžanskomu ludej z listom wozjewić, zo budže, schtóžkuliž je jeje skapulir pobožnje nosyl, bližřchu sobotu po swojej smjercži, jeli nic hižo prjedy, z cžiscža wumoženy. Wo porucžnosćach swj. kongregacije ma skapulir drascće cyrkwinřscho rjada podobny byčž, kotromuž je tajki dowěrjeny: potajkim z luteje wołmy (nic hamłny, platu abo

židy), podobhojty a schtyrřróžkaty (nic kulowaty) a tkany (nic schtrykowany). Rozegnamamy pjecž swj. skapulirow, a to:

- a) Skapulir wo hórřim cžerpjenju Žezusa Křystusa, wo joho najřwjecžisřkej wutrobje a wo wutrobje bolosćiwjeje Maczerje; tutón pschisřka misřionaram swj. Vincenca z Paula, Lazaristam řekannym. (Skap. 1.)
- b) Skapulir Nařheje Lubeje Knjenje z hory Karmel, rjadej Karmelitow pschizwoleny. (Skap. 2.)
- c) Skapulir wo sydom bolosćach Marije M. B., Servitam sřušchacy. (Skap. 3.)
- d) Skapulir wo njewoblatowanym podjecžu najzbožniřheje Knježny, Theatinam pschisřany. (Skap. 4.)
- e) Skapulir wo najřwj. Trojicy, Trinitarijam řamotny. (Skap. 5.)

Róždy z tutych skapulirow pohnuwa k wosebitej pobožnosći; přěni (čermjenny) dyrbi sobuželnosć z cžerpjenjom Syna Božoho a bolosćiwjeje Maczerje wubudžecž; druhi (bruny) dyrbi nař na to pominać, zo je Marija nařcha zakitařka a zo so jeje zakitej najhódnisři pokazamy, hdyž ju we jeje pócčiwosćach scžehujemy; třecži (čornny) staja pschewoczi bolosćje Marije a ma k tomu pohonjecž, zo hrěch haťo winu jeje bolosćow hidžimy; schtwóřty (módry) pomina na to, zo je wěrna pycha křescžana cžistota (knježniřka, mandželřka; wudowina), kaž po cžěle, tak po duřchi; pjaty (běly) chce docpěć, zo by so najřwj. Trojicy wot wřchěch řtworjenjom bjez pschescžaja pschihodny džak pschijnesř za dobroty, kotrej wřchěm wopokazuje. Pjecžory skapulir je zjenocženjo wřchěch do jenocho. Dyrbi prawje zeschity byčž (z lutych wołmjanych lapkow ze řwjecžatomaj hórřkoho cžerpjenja, kaž najřwjecžisřheju wutrobom, tak zo je kóžda barba a kóžde řwjecžo widžecž), powjaži (řchnóřki) dyrbja čermjene wołmjane a na kóždy skapulir wosebje pschisřite byčž. Tajki skapulir dyrbi so wot měřchniřa řwjecžicž, kotřiz ma k tomu pokřomóc, so tež dženi a nóc nosycž, tak zo jena pokojca na wutrobje, druha na řhibjecje wotpocžuje. Řorjedjenja abo druhich winow dla móže so na khwilu wotewzacž. Schtóž jón cyle wotpokoži, wustupi z tym z bratřtwa, řtupi pať zas do řpocžženych prawow, hdyž to wobželnosći a z wotmyřlenjom sebi jón powisřuje, zo budže wot něřka

* Wo placži zawěcže tež tajkim, kotřiz do Kruptki po železnicy ředu abo řobu du a potom nicžo nuzniřhe nimaja, hacž dale do Čzoplic řecž a sebi tam řjany swět wobhladacž, hdyž su tola dyrbjeli Macž Božu w Kruptcy wopytać chcěć. Nimaja na tym dořcž?

jón stajnje nosyč. Ze-li skapulir mazany, ma so nowy wzacj, kotryž pať wjac swjeczeny bycz nje-trjeba, njeje-li možno, jón wošwjećić dacz. Žadyn skapulir njewjaza k wošebitym modlitwam ani druhim dobrym skutkam: je to dobrej woli a wuradženju ze spowjednikom wostajene.*

Ščtožkuli tutón pjeczory skapulir nosy, štupi do duchownoho zwjazka ze spomnjenymi pjeczimi cyrkwinskimi rjadami, kaž zapisanych bratrow a sotrow, a ma podžel na wschěch jich dobrych skutkach, kaž jim spožčenych hnadach.

Spomnju hiščeže, zo maja so czi, kiž su ze skapuliro m drasczeni, wo to prócowacj, zo czištotu swojoho powołanja (knježińsku, ljubjenu, mandželsku) swědomičje wobkhowaja.

Nastupajo wotpuski na skapuliry, pišču, dofelž je tutu pobožnosć po Serbach jara rozchěrjena, scžěhowace: Na džen ždrasczenja ma so cžowjeť hódnje ze swj. sakramentami na to pschihotowacj a khowilu we cyrkwi so na mēnjenje swj. Wótca modlicj. Za cžerwjeny skapulir žada so, zo na pjatki hórte cžerpjenjo Syna B. rozpowinašč, swj. wopravjenjo

* Hačž runiž žane wošebite pobožnosće a winowatosće poručene niejsu, je radžomne, na kóždy skapulir wschědnje něščto spěwacj. Wot pobožnoho rjadnika mamy scžěhowacy zapis winowatosčow:

- 1) za běly: Sobustawy dyrba sibi kšchž činicz k cžesczi najswjećiščej Trojicy;
- 2) za cžorny: Něščto 7 krócž spěwacj na psch. 7 X Čžescž budž Bohu Wótcej a t. d. abo 7 Strowa sy Marija;
- 3) za módry: Tať husto hačž 6 X Wótčeje uasch, Strowa sy Marija a Čžescž budž Bohu Wótcej (hdžěžkuli) spěwascj, doštanjesch wschě wotpuski 4 wulkich pobožnych městow (tych je jara wjele!);
- 4) za bruny: Žbóžnu smjereč, wěštu Bohu hnadu dobudžesch. Spěwaj něščto, na psch.: „Spomni o najmilosčiwšcha knježna a t. d.“;
- 5) za cžerwjeny: Spěwaj něščto k cžesczi cžerpjenja Žězu-jowoho a najswjećiščej Wutrobom.

Sobustawy brunoho skapulira maja pať romšči brevir pať mjeńšči swj. Marije spěwacj, pať srjedu a sobotu mjasajědženja so ždžeržecj. Komuž to možno njeje, njech sibi tule winowatosč da pscheměnicj wot měščnika, kiž skapuliry wěščha. Šižo noschenjo skapulira z pobožnym wotpošladanjom je jara spomožne. — Wščo drobniščo rozpisane wo skapulirach namasch we knižcy: „Rwótko rozwučenjo wo někotrych bratřtwach swjatoho skapulira žestajal P. Arnold Werner“, kotrychž je hiščeže došč na pschedaň. Čžim bóle so tale knižka poruča, dofelž je jeje plačžizna cyła za swjatoho Wótca postajena.

pať smě so na scžěhowacu njedželu pschepožić. Za módry skapulir je dowolene, zo město cyrkwoje Theatinow druhu cyrkej wopytasch, we kotrejž so woštat, swj. Mariji M. B. poswjećeny, namaka. Wumēnjenja za cžorny skapulir móže spowjednik do druhich spomžnych skutkow pschemēnjecj.

Tym, kiž skapuliry noscha, napischu tu dnj, na kotrych a za kotry skapulir so wošebite wotpuski dobywaja:

- 5 dospěkne wotpuski na džen ždrasczenja po šap. 1, 2, 3, 4, 5.
- 5 " " we smjertnej hodžinje po š. 1, 2, 3, 4, 5.
- 3 " " na hodh po šap. 2, 3, 4.
- 1 dospěkny wotpusk na nowe lěto po šap. 2.
- 3 dospěkne wotpuski na jutro po šap. 2, 3, 4.
- 1 dospěkny wotpusk na swjatk po šap. 4.
- 1 " " na popjelnu srjedu po šap. 5.
- 2 dospěknaj wotpuskaj na najswj. Trojicu po šap. 4, 5.
- 2 " " na passionstu njedželu po šap. 3, 4.
- 3 dospěkne wotpuski na zeleny šchtwórtk po šap. 2, 3, 4.
- 1 dospěkny wotpusk na přěnju njedželu měsaca po šap. 4.
- 1 " " na kóždy pjatk lěta po šap. 1.
- 1 " " na swj. kšchža po šap. 4.
- 2 dospěknaj wotpuskaj na džen njewoblakow. podjecja po š. 2, 4.
- 3 dospěkne wotpuski na swěčž Marije po šap. 2, 4, 5.
- 2 dospěknaj wotpuskaj na pschizjewjenjo swj. Marije po š. 2, 4.
- 1 dospěkny wotpusk na swjedžen skapulira po šap. 2.
- 1 " " ua swjedžen porciunkula po šap. 4.
- 2 dospěknaj wotpuskaj na swjedž. donjebjesw. i. M. po š. 2, 4.
- 3 dospěkne wotpuski na swjedžen naroda M. M. B. po š. 2, 4, 5.
- 1 dospěkny wotpusk na swjedžen woprowanja M. M. B. po š. 2.
- 1 " " na soboty 40dnowitoho pošta po šap. 4.
- 2 dospěknaj wotpuskaj na džen swj. Žózefa po šap. 2, 4.
- 1 dospěkny wotpusk na wschě srjedy lěta k cžesczi i. Žóz. po š. 2.
- 2 dospěknaj wotpuskaj na swj. Michala po šap. 2, 4.
- 1 dospěkny wotpusk na swj. jandželow pěstowow po šap. 4.
- 1 " " na wschěch swjatyh po šap. 4.
- 1 " " na swj. Hanu po šap. 2.
- 1 " " na swj. Jana kšchž. po šap. 4.
- 1 " " na swj. Pětra a Pawola po šap. 4.
- 2 dospěknaj wotpuskaj na swj. Theresiju po šap. 2, 4.

Ž dowolnosčžu swj. Wótca je skapulirej Theatinow (módro mu) wysch tuty mneho druhich wotpuskow spožčenych, njež kotrymž je tón najwadžnišči, zo so tym, kiž we swjatosčžacej hnadže (k swj. wopravjenju njetrjeba so potajkim hič, ščtož so hewak k dohycžu wotpuska žada) šchěscž krócž „Wótčeje nasch — Strowa sy Marija — Čžescž budž atd.“ wuspěwaja k cžesczi najswj. Trojicy a njewoblakowanoho podjecja, wschě wotpuski spožča, kotrež su na wopyt swj. městnow w Romje, Porciunkuli abo Loretto, w Jeruzalemje a Komposteli po-

sticjene. Je to njesmèrnje wjele dospołnych a njesdospołnych wotpuskow.

Sym z dobrej wolu dny zapisał, na kotrej móže so po jednotlivych skapulirach dospołny wotpusk dobyć: njech bratřja a sotry sebi tón abo druhi džei po jich skapuliru wuzwola, taž, zo so wschitcy na jedyn džei k swj. sakramentam njeczisćca, kaž n. pšch. na swjedžen swj. skapulira samoho. Wschaf je dnow došč na wubjerš, a spomožniščo, na to hladadž, zo spowjednitej khwile wostanje k swědomitomu wupowjedanju, hačo joho z čjisćčenjom na jedyn džei k pokojčnomu džeku we taž wažnej wěcy honičž. Płaczi za dobywanjo wotpuskow słowo swj. Jana Khrystofoma: „Sutry su kóždy džei, mašč-li čžište swědomjo.“*

VII.

Do pobožnych bratřtwach powškitkownje a wo tajkich, Mariji Macjeri Božej poswjećenych, wosebje.

Raž wscho dobre, maja tež pobožne bratřtwa svojich pšhecziwnikow, hačo by we nich so jenož pobožnikarstwo hajilo. Raž pał minu toho, zo so we Božich domach a pšchi wužiwanju swj. sakramentow wschelałi njeporjad stawa, na Bože domy abo sakramenty same storkadž njemóžemy, taž tež nočych ničto njehódnoho abo njedostojnoho stawa dla we tym abo druhim bratřtwje cyłe bratřtwa tamadž! Tute bratřtwa namałaja we swj. Wótcach, kaž cyrkwinškich wučerjach došč zakitarjow. Swjaty Franciskus Salesius napomina wschěch swětnych naležnje, zo so tajkomužkuliz wot cyrkwe pšchipožnatomu bratřtwje pšchizamtnu a swj. Karl Borromejski pohnuwa we pastyrškim liščje spowjednikow, zo wěriwych pšchi swj. spowjedži k zastupej do tajkich pšcheproschujaja. A to z prawom. Su tola cyrkwinšte bratřtwa, a wosebje, su-li swj. Mariji poswjećene, kaž archa, we kotrejž so Moš we liječcy wuthowa: taž wuthowa so we swěče pšchebhwacy čłowjek sterje pšchod hrěchom, je-li pod schit tajkich bratřtwow so podał. Nražhoni so často došč, zo je we čłowjeku, kiž do žanoho bratřtwa njeskušča, džesadž króčž wjac hrěcha hačo pšchi tyč, kiž su do bratřtwow zapisani. Mohle tute

bratřtwa rěčadž „wěža Davidowa, kotraž je z hrodbišćczami wobdata: tysac schitow wiša na njej, cyła brón sylnych.“

Pohladajmy na wužitk cyrkwinškich bratřtwow!

1. K swjatoščzenju słušča, zo so čłowjek často na wěčne wěrnosćže dopomina: „Dopomni so poslednich wěcow a do wěčnosćže njezhřeščišč. Eccles. 7, 40.“ Došelž čłowjekto taž mačo na wěčnosćž myšla, du ze samnjeje winy k zhubjenju: „Čyly kraj je hoły a pušty, došelž ničto do so njeńdže. Jerem. 12, 11.“ Sobustawny bratřtwow pał zhromadža so we svojim času, čitaja w bratřkich abo druhich dobrych knihach a činja woflowje: „Moje wocy slyšča mój hłós. Jan. 10, 27.“

2. K zbožnosćži je trěbne, zo so pšchecy Bohu poručajmy: „Proščče a dostanjecče“, „Wch dyrbicže hjez pšchescadža so modlicž.“ To stawa so we bratřtwach, we kotrychž so horliwischto kóždy za so a jedyn za druhoho modli: „Wudžetaj-li dwaj z waš na zemi pšchězjene wo kajfejžkuli wěcy, wo kotruž chćetaj proščž, da so jimaj wot mojoho Wótca.“ Modlitwa bratra je móčna pšchěz žienočzenjo z mnohimi bratrami a njeje móžno, zo so wobstajne modlenjo mnohich njewušlyšči.

3. Wěste je, zo so we bratřtwach čaščisćho k swj. sakramentam khodži, pšchitkaba dla a došelž sebi to prawidła taž žadaja. Z tym dobywa so k wobstajnosćži we dobrym kaž to Tridentški koncil wučzi: „Swjate woprawjenjo je wozbožacy srědk, z kotrymž wschěbny dokh wotplacžimy a dušču pšchod smjertnym hrěchom wobthowamy. Sess. XIII, cap. 2.“

4. Wyščje toho dołonjeja so we bratřtwach wot horliwischich sobustawow wschelate skutki sebjezaprěčža, ponižnosćže, lubosćže k bližšchomu, kotrejž bychu so hewaf zakomdžile. To, schtož so došč poručecž a khwalicž njemóže, je, zo bratřja a sotry mrějacym pomhaja a jich k zbožnej smjerczi pšchihotuja.

5. Smy často spomniki, kał wjele na tym załeži, zo Mariji M. B. pilnje słužimy. Čhto druge pał chćedža bratřtwa, hacž jeje powyščenjo a jeje khwalbu? We bratřtwach spěwa so ji k čjesćži, doma abo we zhromadžiznach. Ze zapisanjom stupimy do jeje słužby, a schtož je tutej Knjeni a Macjeri hačo słužownik a džěčžo pšchipisany, toho budže

* Čisćče pšchispomnjenjo: 1) Wubudž kóžde ranjo dobre mēnjenjo, zo chćech wschě wotpuski skapulira dobyć, kotrejž móžech. 2) Wopruj je za khude dušče w čžičžu!

wona we žiwjenju a pschi smjerczi hafo swojoho zakitacž. Ze zapisanjom do jeje bratstwom směmy prajicž: Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa — tu pschit hadžesche wscho dobre mi z njeju samej. Sap. 7, 11.

To, sčtož dyrbimy psched woczomaj mēcž, chce-my-li so do bratstwa Marije M. B. abo druhoho zapisacž dacž, je dwoje: 1. zo so to z cžistym wot-pohladanjom stanje — cžescž Boža a Marije M. B., nascha a zbóžnosč bližichoho, to dyrbi nam na wu-trobje ležecž; 2. zo swědomicže winowatoscže dopjelnjamy, kotrež ze zastupom na so bjerjemy. Sčtož to móže, njech druhich k pschistupei do pobožnych bratstwom pohnuwa a liwke stawy k tomu dowjedže, zo so na dostawanju swj. sakramentow horliwie wob-dželeja. Bóh je hižo na zemi kručže cžłowjekow khostač, kotřiz su, do tajkich bratstwom zapisani, so jim zjawnje abo pschi sebi zafy wotrjekli. Tak powjeda P. Sarnelli, zo w Neaplu cžłowjek bratstwa so wotrjekny, a napominany, zo chcył daty pohórščk porjedžicž, wotmołwi: „Pschiindu zas k wam, sym-li sebi nozy zlemił a je-li mi schija pscherěžana.“ Tak sta so jomu něotre dny pozdžischo: njepscheczelojo kafachu wječzor na njoho, nadpanychu joho a wje-cžichu so za kšchindu, kotruž bě jim nacžinił, z tym, zo jomu nozy zlemichu a z nožom schiju pscherěžachu. Horliwie sobustawy pač wobohacži Marija runja staroscžiwej a schčedrej maczeri z wěcžnymi kufkami: „Wschitcy jeje domjacy kłodža w dwojej draščje. Prov. 31, 21.“ P. Grasset powjeda, zo w l. 1586 młodženc na smjertnym ložu do cžěžkoho sona pany; z njoho wotcuczimschi, džesche k spowje-dnicej, kotryž pschi nim sedžesche: „Wótcže, běch na tym, zo mam zatamany bycz, ale moja Knjeni je mje wumohła. Že duchi cžehnjechu mje psched sud Boži a zamołwjachu sebi moju duschu hafo svoje wobse-dženstwo. Tu pschistupi Kralowna njebies a džesche k žym ducham: „„Sčto mocujecže so tuteje dusche? Sčto je wam prawo dač, so cžłowjeka pschimacž, kiž je mi we mojim bratstwie pschipi-sany?““ Tu cžefachu žle duchi kaž pohłusčene, a ja buch z jich pazorow wufwobodženy.“ Tež wo druhim stavu bratstwa powjeda tónjamy, zo po cžěžkim bė-dženju, kotrež we smjertnej hodžinje na njoho pschiudže, krótko do smjercže nadobo wjesele zawoła: „D na zbožo, zo sym do bratstwa Marije M. B. zapisany

był!“ A wón miny so zbóžnje we tym Knjezu. Mřejo džesche wójwoda Bepoli k swojomu synej: „Mój syno, wjedž dha, to mafo, sčtož sym za moje dny dobroho dočonjač, mam so tomu džakowacž, zo sym do bratstwa swj. Marije kšuchacž: radžu tebi, daj so skoro do njoho zapisacž. Wjšche, hafo cžescž, zo sym trónowany wójwoda, wažu sebi to, zo sym we bratstwie ze služownikom Kralowny njebies był.“

VIII.

Wo jałmožnach k cžesczi Marije Maczerje Božeje.

Ze to waschnjo lubowarjom najzbóžniščjeje Ma-czerje, zo rady k jeje cžesczi sobotu jałmožnu da-waja. Dřehoč powjeda we svojich rozmołwjenjach (dial. 1. 4. c. 36), zo schewc, z mjenom Deusdebit na sobotach, k cžesczi Božeje Maczerje to křudym rozdawasche, sčtož bě w tydženju z džětom sebi za-služič. Wobawizny powjedaja wo tutym cžescžowarju Marije, zo jomu w njebiesach hordozny hrób hafo wobhydlenjo natwaricž da, na kotrymž so jenož soboty džělasche. Zbóžny Gerhard njemóžesche nikomu ničžo zaprēcž, kiž joho wo něsčto we Marijnym mjenje pro-schesche. To cžinjeschje tež P. Měrczin Gutierrez S. J., a praji, zo jomu tuteje jałmožny dla Marija M. B. ženje žanu hnadu zapowjela njeje, wo kotruž bě hdy prosyl. Sdyž běchu tutoho bohufužomnoho měšchnika Eugenotojo škóncowali, widžachu joho bratsja, tak Marija M. B. jandželam pschifazuje, zo joho cžělo do platu zawala a cžestnje pothowaja. Tež swj. Eberhard, solnohródfki biskop, mješesche rjane waschnjo, zo jałmožny na sobotach dawasche; tutoho wuhlada po smjerczi swj. mnich we sčtaštnoscži džěscža w rukomaj Marije, kotraž praji: „Tutón je mój syn Eberhard, kiž za žiwe dny mi ženje ničžo za-powječ njeje.“ Dale mamy so tomušamomu po-božnomu waschnju džakowacž, zo so we Alexandru de Hales chrtwi wulki wučječ doby: tutoho pro-schesche něhdy bosy mnich, zo chcył k cžesczi Božeje Maczerje do Franciskanow zastupicž, a tak so tež sta. Sčtožkuliz potajkim hafo jałmožnu dawasch, dawaj k cžesczi Marije M. B., a je-li cže Bóh z časnymi kufkami žohnowač, njedaj so ženje sobocže minycž, zo by něsčto dobre nječžinił. „Diem perdidit“, praji pohanski kežor Antonius Pius, hdyž bě so džěł minyl, na kotrymž jałmožnu dawac abo hnadu wudžělic njebė: „Tutón džěł je žhubjeny“, měč z wjesčhej winu

křešćan prajič, njeje-li z modlenjom, poščenzjom, jakmožnu abo na druge jomu móžne waščnujo Kralownu njebješ počeščjował. Zadžewa-li křudoba, zo sobotu runje jakmožnu z časnym kubkom dawacz njemóžesč, hlej, su tež duchowne jakmožny, kiž so tutej Macžeri spodobaja: wopytowanjo k horych, modlenjo za křude dušče abo za nakazanjo hrěšćnikow atd.

IX.

Wo zdychowanjach k Mariji M. B.

Mjež hołdowanjami, kotrež móžemy swojej Knjeni a Kralownje pschinjesč, njespodobna so jej žane tak jara, kaž te, zo pschi kóždej, njech časnej, njech duchownej naležnosći z pobožnej myslu k njej zdychuujemy, ju wo pomoc proscho, njech je, zo někomu dobru radu dawamy, njech, zo tajku pytamy, we strasčnosćach, czěsnoščach, spytowanjach, wosebje, su-li tajke pschecziwo czistocze. Wěšće budže nam Macžer B. pomhač, jeli antifonu: „Pod twój zakit — Budž powitana“ abo tež jenož mjeno „Marija“ prajimy. Tute mjeno ma tajku wozbožacu móc, zo dyrbja zli duchoj to tež najnježbóžnišeho hrěšćnika wopusčezič, hdyž so k mjenu Marije z wotmyslenjom woła, zo chce so nakazacz. Wosebje spodobne su słowa z pobožnosću prajene: „Eja, ergo, advocata nostra — Eja dha, ty našča rěčnica, wobroč swojej miłosćiwej woczki k nam.“ Marija sama praji swj. Brigicze, zo hdyž kuliz čłowjek tak k njej zdychuje, so schčezedrosče zdžeržecz njemóže, ale nětajku hnadu posćizki.

Ze derje, je-li móžno, we spytowanju rózarijow abo skapulira so dótknyč abo na swjećo najzbožniščeje Knježny pohladacz. Su wosebite wotpuski na to, jeli rózarije stajnje pschi sebi nosych. Tež je bamž Benedikt XIII. 50 dnow wotpuska na to spožezki, hdyž so z mjenom „Jezus“ a „Marija“ pobožnje k njeju zdychuje.

X.

Podawki.

Podam we schčehowacym zapisk wscheltich dobrnych skutkow, kotrež su wot cyrtwoje Božeje hafo spomóžne pschipožnate, z džela tež z wotpuskami wobhnadžene.

1. Remšče džeržecz abo pobožnje křiščecz k czěsczi Macžerje B. Wězo smě so wopor Božeje mišče Bohu wjeršćnomu samomu pschinjesč, zo

bychny so k njomu modlili a swojeje dospołneje wotwišnosće wot njoho so we ponižnosći wuznali; to pak po wuczbye Tridentskoho koncila (Sess. 22, cap. 3.) dochla njezadžewa, zo smě so Boža mišča Bohu hafo džakprajenjo woprowacz, za hnady, kotrež je swjatym a wosebje najswjećiščeje knježnje a macžeri Mariji posćizki, zo bychu tuczi, hdyž jich wopomnjeczjo pobožnje swjećimy, pola Wótca za nas rěczeli. Tohodla modli so mišćnik po woprowanju: „Ut iis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem — zo by (tutón wopor) Mariji M. B. a wschěm swjatym škuzik k czěsczi, nam pak k spomóženju.“ Marija M. B. lubuje to, zo pschi Božej mišči abo tež hewak so najswj. Trojicy džakujemy za wschě hnady, kotrež je jej bjez wschje jeje zaslužby spožezki: šchtó mohł so tež hódnje dobžakowacz za tule počnosć darow?

2. Čžeščujimy tych swjatych wosebje, kotřiz Mariji M. B. wosebje blizko steja; su to jeje knježniški nawožnja, swj. Józef, swj. Joachim a Ğana, jeje starščeje. Marija radžesche něhdy sama pobožnomu zemjankej czěščowanjo swj. Ğany hafo duščam jara spomóžne, a wozjewi pschi drugej škadnosći jenej swjatej, zo so nad tym zraduje, hdyž po dočonjanych rózarijach „Wótče našč“ a „Strowa sy Marija“ k czěsczi swj. Ğany pschidawamy. Ze swj. Ğana wosebje patrona mandželskich. Tež tych swjatych mamy w czěsczi męcz, kotřiz su tu na zemi Mariju lubowali: swj. Ğana scž. a Ğana křecz., swj. Bernarda, Ğana Damascena, zakitarja jeje swjećatow, a swj. Aldefonsa, zakitarja jeje knježniške czistoty.

3. Čžitaj rady we knihach, kotrež wo Marijnych počeziwosćach rěča abo wo potajnosćach wěry, kotrež so na nju počahuja. Ze-li móžno, zhromadž swojich domjacych wokofo so a pohnuwaj jich k czěščowanju Kralowny njebješ. Něhdy wozjewi so Marija swj. Brigicze a prajesche: „Scžin, zo bychu twoje džěczi moje džěczi byle!“ Pomodl so tež wschědnje, dobudžesč-li křiwile, za žiwych a wotemrjetnych czěščowarjow najzbožniščeje Knježny.

4. Šchtóžkuliz praji: „Bohnowane a křwalene budž swjate a njewoblawowane podjeczo najzbožniščeje Knježny“, dobudže 100 dnow wotpuska.

5. Šchtóž „Salve regina — Budž powitana“ wuspěwa, 40 dnow.

6. Na spěwanjo lauretanskeje litanije je so 200 dnow spožčiko.

7. Schtóž pschi wuprajenju mjenow „Jězus — Marija“ hlomu pokloni, dobudže 20 dnow.

8. Schtóž pječore „Wótcze našch — Stroma sy“ k cžesceji hórtoho cžetpjenja Jězusowoho a bolenjow Marijnych wuspěwa, dobudže bohate wotpusťki; runje tak

9. Schtóž Božu mšchu pobožnje slyšchi.

10. Schtóž tsi bójske pocžinki wubudži z wotmyslenjom, zo budže so we cžeskeji khorosczi ze swjatosčjemimi cyrkwyje doma wobstaracž dacž, 7 lét a 7 quadragenow, (t. r. tomu so telko cžasnych khostanjow spuščęzi, keltož by po starych pokutnych postajenjach cyrkwyje ze 7 krócž 40dnowiskim postom zapokucžicž měč), a schtóž to wšchědnje za cykly mēšac cžini, dospołny wotpusť za kħude dusche, kaž za so samoho we smjertnym bēdženju. (Wenedikt XIII.)

11. Schtóž 15 „Wótcze našch — Stroma sy“ za hrěšchnikow wuspěwa, tomu spuščęzi so tšeczi džěl zaškuzenych cžasnych khostanjow.

12. Schtóž Bože Čžělo ke kħoromu pšchewodža, 5 lét a telko quadragenow, a, jeli ze swjeczenej swęcžku, 7 lét a 7 quadragenow.

13. Schtóžkulizž so pobožnje pšched najswj. sakramentom z tolenomaj pokloni, 200 dnow.

14. Schtóž swjeczeny swj. kšchizž wokošchuje, 1 léto a 40 dnow, a schtóž skapulir, 5 lét a 5 quadrag.

Schtóž chce wotpusť dobhecž, njech na to myšli, zo priedy pocžink dospołneje želnosčęze wubudži, schtóž wišchaf so we wokomiku stanje, jeli so cžłowjet k tomu nakožuje.

Spomožne je to, hdyž pschi rańšchim modlenju Boha prosyšch a jeli wotmyslišch, zo chcesch wšchě wotpusťki* dobhecž, kotrež su na twoje modlenjo, posčzenjo abo druge dobre skutki, kiž tutón džěl dokonjesch, hdy wot swj. wótcow spožčęne.

* * *

Skónczenjo.

Z tym wobzamknju tutón nastawč, so nadžijo, zo džělo hjęz wužitka njebudže. Budž božemje, luby cžitarjo, za tute léto! Pokrocžuj džěl a bóle

* Dobhwaj wotpusťkow, schtóž jenož so hodži: zbytkne drje niczo njezmějesch, pšchindže-li ke frutomu wotlicženju, a jenož smilnosčę je, hejzo w nim — wobštejšch!

w cžesčęowanju najžbóžnišchęje Rnježny a Krasowny Marije, a pohnuwaj k tomu, schtóž w twojich mocach je, domjanych, znatych a pšchęcželow! Wěč to, zo budže město w njebiesach tebi wobkħowane, wostanjesch-li horlrawy a wobstajny hacž do smjercęze slubam, kotrež sy Macžeri Božej cžiniš.

Pohnuwa-li tebe to, schtóž sy tu wo Kraschęj Dubej Rnjeni cžital, k tomu, zo cži lubosčę k njej z mócnishim płomjenjom we wutrobje sapa, porucž jej tež moju duschu, kaž ja twoju: „Modlcę so jedyn za druhoho, zo byšchęze žbóžni byli!“ Žak. 5, 16.

Ze-li so léto minylo, wzmi „Krajana“ a kħowaj sebi joho w twojej kšchinje. Pšchindže-li pak lubozna meja, a ty widžišch, kaž wšchitko do mejškeje pobožnosčęze kħwata, sam pak sy zadžewany, dofelž dyrbišch dom pasčę, potou wzmi swoje modleške, modli so doma „lauretansku litaniju“, a po njej wzmi zas „Krajana“ k rucy, zo by tola na njedželach a swjatych dnach schtucžku z toho cžital, schtóž sym tu napisaf. Pruhuj so potom, je-li so zasj léto minylo, kaž sy swoje sluby Macžeri Božej wobkħowaf: zraduj so, sy-li swěrnny wostał a krocžel dale na Žatubowym rěblu do njebies cžęniš — wobželnosčęž, sy-li so wot njewobstajnosčęze pšchewinyčę dał!

„Mam pšchęcziwo tebi, zo sy swoju přęnju lubosčęž (Macžer Božu) wopuščęžik. Spominaj, z wotkel sy panyk: wrócž so, a cžin zas přęnje skutki; jeli nic, pšchindu tebi kħęte a scžahnu twój swęcžnik ze swojoho města, jeli so njewrócžišch!“ Potajne Žjewj.

Pšchitkħadža džěl a hodžina, zo budže tutón wotlij: „Čžesčęowanjo Marije M. B.“ za žalostnje drohi pjenęz stacž, a za wšchě kubla swěta wjacy na pšchedań njebudže.

Zastaraj so derje z nim, doniž je džěl!

—š.

Tako, mlody misionar Indianow.

1. Domojwrót a zrudoba.

Běšche to 15. augusta 1868, džěl do-njebieszacža swj. Marije, hdyž wulka kódz, kiž běšche swj. Michalej poswjeczęna a rustomu rybatej Woroncowej kšuschesche, do pšchistawa* Nortonškoho zalawa**

* Pšchistaw (Kafen) město pschi brjozy, pšched wichorami zakitane, hdyž kódzę zastawaja.

** Zalim je wustup morja do kraja, němski Meerbusen.

pschijędže, tam cziszcze wysoko w sewjernej Americy k wjeczoru. Wschę tsi sczeżory* wulkeje łódže bęchu z pisanymi khorchowjemi wupyschene a wulka bęsche radoščj łódźnikow, hdyž namorjo (brjóh) z malej twjerdžiznu a kołwołoko njeje swoje khežki a budki zas wuhladachu; pschetož hižo bęchu so nadžije wzadali, zo je hdy zas wohladaja. Pšched dwęmaj lętomaj wujęwšči mórste ryby (walryby) łójicž, bęchu srjedž dweju lodoweju horow zajęli. Tam dyrbjachu srjedž lobu cyke lęto pšchewywasč a hagle w scžehowacych lęczu so jim radži, łódž z lodu wuswobodžicž a do wotewrjenoho morja so dobyčj. Nětko so zas wróczachu czili a strowi; cyku łódž męjachu poľnu rybja-coho tuka a stonjowyh zubow, kotrej bęchu w sibirskim lodže namakali. Tola kat so dživachu, zo na węži maleje twjerdžizny wjac rusku khorhoj so zmahowacž njewidžachu, ale amerisku. Sčto je so tu za dvě lęcje stako? so mjez sobu praszachu.

Mjez łódźnikami bęsche tež bruny indianski hólczec, 16 lęst stary, kiž z wjesolosečju zaskafowasche, hdyž domjacy brjóh zas wuhlada. Mahle bęsche radoščj łódźnikow woczichnyła, to pytnywschi so hólczec praszęsche: Swanje! Feodoro! Pawole! Čžoho dla so wjac njesmęječe? Staroscžiwje cži z hłowu wijachu na kraj hladajo. Wjednik łódže, Michal Woroncow, pšcheczelnj Rus z dołhej brodu, pschistupiwschi ruku hólcej na ramjo položi prajicy: „Tako, mój syno, ja so boju, zo su Americcy nasch kraj kupili abo wzali, a zo dyrbimoj nětko so džęlicž.“ „Sčto?“ zawoła hólczec zastroženy, „so džęlicž? Čdže dha čhesch hicž?“ — „Su-li Americcy kraj Maschku kupili“, wotmołwi wjednik, „wróczju so do Ruskeje.“

Mjez tym bę łódž do pschistawa zajęła a hižo bęsche cžołm do morja puschčženy, w kotrymž Woroncow, nětki łódźnicy a nasch Tako hacž na kraj dojędžechu. Tam hižo cžafasche wulka mnohosčj ludu. „To džęn je Woroncow! to džęn je swj. Michalowa łódž! Wobu džakowano, zo tu zas su!“ wołachu. — Woroncow pať znapšchęčjwi: „Čaj, smy wumoženi; ale sčto je so tudy stako?“ — Tu pschistupi ameriski poručnik twjerdžizny k njomu a pšcheczelnje joho postrowiwschi jomu wozjewi, zo su Americcy kraj kupili a skoro wschitecy Rusojo do Ruskeje so wróczili.

Mjez tutym rozmołwjenjom njebęsche ničto na indianskoho hólczka Tako kedžbowak. Tón bęsche lędma na kraj stoczjwšči ze swojimaj cžornymaj wóczkoma j pschęz cžrjódu ludži pschebęžak, hakož by někoho pytał. Njenamafawšči, kohož pytasche, bęžęsche kaž sernik po drozy hacž na łónc wšy k malej budcy ze sčtomoweje story, kotruž jara derje znajęsche. Tola přęnje pohladnjenje na nju joho pomuczj, zo je wopuschčžena, pschetož z roztorhanej tšęchu žadyn kur njewustupowasche, desfowe durje ležachu na zemi, žadyn poš joho wjesele schęžowfajo njepowita. Kaž woprostnjeny ze stroženjom zasta hólczec pšched budku swojeju staršęjeju, kiž bę próždna! Potom ze styškom do njeje stoczjwšči wołasche: „Takolako, Talana, mój nano, moja maczi!“ Žane wotmołwjenje! Ž njesmęrne j bolosečju so na zemju cžisnywschi pšafasche hólč z hłosom. Nětko pschindžechu nětki Indianojo ze susobnyh budkow a jedyn so joho praszęsche: „Hólczko, pšchęczo ronja so tať hórke krjepki z twojeju woczow, a pschęczo khilešč hłowu k zemi kaž ranjeny sernik?“ Na to zběhny so hólč a rjekny: „Čdže je Takolak, mój nan, a Talana, moja macž?“ — „Sčto“, wołachu Indianojo, „je Takolak twój nan? Dha sy ty Tako? Čaj, haj, to je wón! Že so wróczik z morja. Wbobi Tako! Twój nan a twoja macž staj hižo dawno stóncu, džęistkomu wóczku, napšchęčo jętoj* ze swojimj fantami.“ — „Kak dołho je hižo, zo jeju psy sanje wotwjezechu?“ — „Hižo dwanacže króč so męšacžk, nóčne wóczko, woczini a začini.**“ — „A hdyje staj cžahnyłoj?“ — „To nam njejestaj prajiko j; tamle žady tyh hórkwow su jeju sanje naschim woczam so zhubile.“ Tako žrudnje so wotmjelkny; nadobo woczj zběhnywschi so spóšchile wobhladny, hacž žane blęde woblicžo*** blizko njeje, a woprascha so: „Čžohodla je mój nan tule khežku wopuschčžik, kotruž męšęsche tola rady a hagle pšched tsi króč dwanacže męšacami natwari?“ Tu praji stary schędžiwj Indian: „Čdžž nowi blędakojo ze swojimj kurjacy m łódžemi pšched jęnym lętom sem pschindžechu, bu twój nan z męšta „wulkich brodow“ (brodacžow, Rusow) wotpóšłany, a „brodacžoj“ wotčęhnjechu zas pschęz morjo precž. Wly pať njemóžemy ręcž nowyh blędakow rozemicž,

* T. r. staj k ranju cžahnyłoj.

** T. r. je młody a poľny męšacžk so pschęmęnił.

*** „Blęde woblicža“ abo „blędakow“ brunj Indianojo bęlyh Europčžanow mjenuja.

* Sczežor (Mast) je wulka a spłna žerdž srjedž łódže, zo kotruž so pšachty pschicžinjeja a do węstika napinaja.

tohodla so woni husto rozhněwaja a wucžerja nas ze svojich kžezow. To mjerzaskhe twojoho nana, kiž je horby kaž schěry kral horow (schěry mjedžwjedž), a dofelž sebi mysljesche, zo sy ty w lodže kónč wzał, wuczahny z twojej maczerju, kiž so nowych blědakow bojesche." Tu zas so nowe slyzy wopuschćenomuw hólcej z woczow ronjachu; wotwobroczi so a syny so do najczěmnischoho kuczija.

To běsche přerňa wulka zrudoba w joho žiwjenju. Pšched schtyrjomu lětami běsche joho nan z nim a maczerju z dalokoho ranja wot njeplódných brjohow rěki Snana sem na pomorjo czahnył. Těhdom, hdyž hólč a khorosče tam w jich wšy zakhadžachu, pšchindže jim pomjesčž, zo daloko k wječzoru blědakowo z „wulkimi brodami“ Indianam za kožuchi a jelenjace rohi nadobnu cyrobu dawaja. Na to zebra so džešacž swójbow „schělhawých Indianow“ a czehnjachu po rěcy Sukonje wjele mješacow hačž k rustomu sydlisčěju swj. Michala pšchi nortonškim zaliwje. Tam wuměnichu swoje kože z wužitkom na muku a mjaso, zasyllichu so a služachu Rusam za wšchědny khlěb. Tež Tako, hačle 12lětny hólčec, wjedžesche z wužitkom byčž. Stuzesche kapitanej Woroncovej, puschčesche drjewo za njoho a wožesche je do wšy na svojich sankach. Woroncovej spodobasche so wuschifny hólč, a hdyž pšched dwěmaj lětomaj do lodowoho morja na kójenjo walrybow wujědže, wza joho sobu. Staršchimaj slubi, zo chce joho zakitacž kaž swojoho samnoho syna a z njoho wuschifneho rybaka sezimicž. Tuž staršchej swojomu synej sobu jěčž dowolischtaj. Hdyž pak so za dvě lěče wjac njerwóczi, mysljeschtaj sebi, zo je morwy, a wróczišchtaj so zrudnaj do swojeje domizny pšchi rěcy Snana. — A tu nětko sedžesche Tako, jeju syn, mjez cuzymy ludžimi. O kač husto běsche so za čas dołhoho bšudženja po lodže wjeselił, na to, hdyž nana a macž zas wohlada! Husto běsche joho wótre indianste wócžto nazdala rybu wuhladało, kotrejež druzy kóžnicy pytnyli njebychu; a kóždy krocž da Woroncow hólcej za to džěl dobytka. Husto tón z blyščežatym wócžkom pohladowasche na tsi wulke judy połne rybjacoho tufa, kotrež bě sebi zaskužil a kotrež chesche swojimaj staršchimaj daricž. Nětko běsche po wšchěm! Joho staršchej běšchtaj so zhubiloj, joho małe bohastwo njemóžeschtaj wonaj wužicž, tohodla njemějesche žanoho wjesela wjac na nim. Šcho mějesche nětko sam započecž? Sobuželnje druzy

Indianojo na njoho hladachu, hačž so stary schědžiwce woprašča: „Tako, šcho chesč nětko czinicž?“ — „Njewěm“, wotmołwi hólčec, „dyrbju džens w nocy wulkocho Duchu (Boha) so prašchecž.“ „Derje sy rěczka, mój syno“, praji starc, „pójče bratšja, a wostaječe joho samoho; Tako ma mudru wutrobu, wón prawe namaka.“

2. Wulki zamysł.

Za chlu nóc Tako wócžka njezacini, mysljesche stajnje na swojeju staršcheju, a kač ma započecž, zo by jeju zasly namakał. Pač so jomu ronjachu slyzy po licach; pak zdychowasche: Nana! Maczi! Pač pozběhny woczi a rucy k hwězdnatomu njebju, kotrež z tšěchu dele pohladowasche, a modlesche so k wulkomu Wótecej tam horjeka. Hdyž stóncžnje džěn zaswita a žwón w twjerdžiznje běhých do džěka wołasche, stany Tako spěšchnje. Bě wobzamknył, so na pucž podacž a staršcheju pytačž. Přjedy pak hačž kžěžku wopuschczi, poklakny so na zemju, pozběhny rucy a modlesche so, kaž bě joho Woroncow, ruski kapitan, wucził: „Wóteče našč, kiž w njebjesach bydlisč, zakitaj mje; wotwobrocž wote mnje, šchož je žlo, a pomhaj mi, zo byh k swojomu nanej pšchifchoł!“ Botom bžesche k pšchistawej, zo by Woroncowa pytał. Hdyž k morju pšchindže, stejesche tam hižo kapitan ze svojimi kóžnikami: wožachu judy a kisty na kraj. Žwojeseleny zawoła Woroncow hólca: „Tako, mój syno, wzmi te tsi judy, kotrež tebi sluscheja; a tónle schtwórtly sud kaž tule truhlu ze stonjomym zubom tebi pšchidam. Dowjez je twojimaj staršchimaj a postrow jeju wote mnje; staj dha strowaj?“ Tu pšchimny Tako kapitana za ruku a praji z tšchepotachym hłosom: „Nana Woroncovej, mojej staršchej tu wjac nještaj!“ „Šcho?“ zawoła Woroncow zaštróženy, „nještaj tu wjac? Staj wumrjejoj?“ — „Ně, staj do domizny „schělhawých Indianow“ so wrócziłoj, dofelž sebi mysljeschtaj, zo sym morwy a dofelž blědakowo jimaj žanoho pšchecželnoho pohladnjenja njepopšchachu.“ — „Bój, mój wobohi hólčto“, praji kapitan, „to dyrbiš mi drobnišcho powjedacž.“ Šhny so z nim na rjadu tam ležacu. Tako jomu wšcho wupowjedawšchi, šchož bě zhonik, pšchistaji: „Haj, nana Woroncovej, sy wčzora prawe rěczka, dyrbimoj so džělicž; pšchetož dyrbju nana a macž pytačž.“ — „Nj mój syno“, wotmołwi stary dobrocziwny Rus, „kač to nješym mēnik. Nětko, hdyž sy swojeju staršcheju zhubił, wostai pola mje: chcu

byćz twój nan, a domiż pschi mni woſtanjeſch, nje-
dyrbi tebi niczo brachowacz.“ — „Nano — poroko-
waſche Tafo — ty ſy mi ſam prajił, zo dyrbju nana
a macz w czeſczi męcz, a pschec pschi nimaj woſtacz
a za njeju ſo ſtaracz; a teź hdyż budżetaj ſtaraj a
ſtabaj, njeſmēm jeju wopuszczyciż, kaź Kiulkufcy
Indianojo to cżinja, potom budże wulki Wótc we
njejbeſach mi dobry. Widžiſch, dyrbju ſwojoho nana
pytacz.“ Ękubofo hnyty ſtary łódznił na hólca hla-
daſche a rjektu: „Maſch prawje, Tafo, a Wóh budże
czi pomhacz.“ — „Ęaj, wēm to“, praji Tafo,
„pschetoz ſym wulkomu Wótczej džens w nocy ſlubit,
jeli mi pomha, Ęcu mojimai ſtarſchimaj teź wo
Ęynu wulkoho Wótc, wo Ężuzu powjedacz, zo
byschtaj teź ł njomu ſo modliłoj a ze ſwjatej wodu
ſo cżiſzczicz dałoj a do njejbeſ pschiſchłoj. Pschetoz
mój nan a moja macz hiſchcże niczo njewęſtaj wo
nim, a tohodla Ęcu jeju pytacz.“ — „Ale kał Ęceſch
ſtarſcheju namaſacz“, znapſchecziwi Woroncowa, „hdyż
tola njewęſch, hđže ſtaj?“ — „Myſlu ſebi, zo jeju
pschi rěcy Ęnana namaſam; tam je domizna „ſchěhla-
wyh Indianow“ a naſcha ſtara buda.“ — „Mój
pomhaj“, zawoła Woroncowa, „to je dałoko, jara
dałoko, to dyrbiſch wjele męſacow puczowacz.“ —
„Wēm to, ale ſym ſylny naroft.“ — „Tuż dha wo-
cżakaj radſcho, dóniż pschekupcy po rěcy Ęufonje po
koże njepoczahnu, potom móżeſch jich pschewodżecz.“ —
„Ně, nano Woroncowie“, wotmołwi Tafo, „psche-
kupy pytaja jeno kożuchi; ja pał pytam ſwojoho nana.
Ędyż ſu pschekupy doſcz kożuchow namałali, potom
ſo wrócza, a ja budu jim dyrbjecz jich kożuchi na
mojich ſanjach domoj wjeſcz. Póndu ſam.“ — „Aj,
aj“, praji kapitan z hłowu wijo, „je to ſtraſchny
pucz, boju ſo za twoje žiwjenjo.“ — „Nanko“, wot-
mołwi Tafo, „wſchaj ſy mi powjedał, zo je wulki
Wótc w njejbeſach młodomu Tobiaſej ducha ze ſwětky-
maj ſchidłomaj poſtał; tón je jomu pucz pokazował,
joho psched mórſtej rybu zakitał a cżornooho ducha
wotehnał. Wulki Wótc teź mi ducha ze ſwětkymaj
ſchidłomaj poſczele; tola“ — tu ſo wotmjełny a
zrudnje na Woroncowa pohladny. „Na, pschec rěcz“,
tón napominaſche. Tafo rjektu: „Nimam žane ſanje
a žane psy, zo bych ſwojoho nana pytał; kupiſch mi
je ty?“ — „Ęaj, mój ſyno“, praji Woroncowa, „naj-
lěpſche ſanje a džewjecz pſow dyrbiſch doſtacz.“

Džěſchtaj hnydom do bliźkeje indianſkeje wſy,

hđżeż běſche pſow a ſani doſcz. Tafo ſwěruje psche-
pyta ſanje a kożany psycci grat, a bórzy běſche kup
hotowa. Potom dojedże do wopuszczeneje kěżki
ſwojeju ſtarſcheju, zacżini tam psy a ſanje a džěſche
z Woroncowom na łódz, zo by tam tjełoh a patrony,
noże, ſekery, piły, raſchpy, klepaki, hoźdže a druhu
pschiprawu doſtał. Wſcho to ſu za Indianow po-
kłady, dróźſche dżyli złoto a dejmanty, dofelz w jich
krajy žane żelezo ani mjedz (kopor) njeje. Woroncowa
jomu teź da dwoju kożuchowu draſtu wudželacz,
w kajſejż Indianojo kłodža a kajkuż indianſke žony,
tiż móža jara wuſchiknje ſchicz, ſame džělaja.

3. Zbożowny pschipad.

Wſcho běſche na dołhi pucz pschihotowane, a
Tafo jeno cżakafche na prěni ſněh, zo by wotjeł.
Mjez tym ſedžeſche huſto ſam za ſwojej budku, rě-
zaſche a hładkowaſche z małym worcłowym nożikom
a z kuſtom ſchleńcy mały kſchiz ze ſkonjoweje koſcže
za Woroncowa. Pschi tym ſo huſto z wutrobu
modleſche: „Luby Wótcze w njejbeſach, žohnuj nana
Woroncowa a dowjedż mje ł mojimai ſtarſchimaj.“
Ęuſto teź pschiidże ł njomu ſtary Ruſ, kiż ſo nje-
radny wot ſwěrnoho hólca dželeſche, zo by z nim bjeſa-
dował. Potom pał mały Indian praji: „Nano, po-
wjedaj mi hiſchcże něſchto ze ſwjateje knihi“ (ſwjatoho
piſma). Woroncowa jomu potom kóždy krócż itawiznu
wo Ęózeſu w Ęgyptowſkej abo wo Davidže abo dżiwy
Ęhryſtuſowe powjedafche a wuczeſche joho dželacz
Dożich każnijow, Wótcze naſch, Ętrowa ſy Marija.
Tafo jara pilnje poſluſchafche. Ęunu pał praji Woron-
cowa: „Mój ſyno, ty maſch wulku žadoſcz, kaź widžu,
paczerje bětych mužow nawuſnycz. Sčto pał bu-
džeſch cżinicz, hdyż budžeſch zaſ we wſy Indianow
bydlicz, a Ęamanojo (kuźarjo) twojoho ludu cže na-
pominaja, zo maſch na ſwjedženjach złoho ducha rejuacz
a ſpěwacz? Woni cže zabija, jeli jich njepoſluſchafch.“
— „Nano Woroncowie“, wotmołwi hólca, „ſym w tychle
dnach wjele myſliczkow mēł.“ — „Kaſke dha to?“ —
„Budu mojim bratram nad Ęnanu wſcho powjedacz,
ſchtoż ſy mi prajił; powjedu jich na prawy pucz do
njejbeſ a wucziſczu jich ze ſwjatej wodu, ale ty
dyrbiſch mi tule wodu dacz.“ — „Sčto, Tafo?“
žadżiwany rjektu kapitan, „tał wulke myſle ty maſch!
Na, to ſebi njebēch myſlił, zo ſym „pobożnoho muž“*

* Tał Indianojo miſſionarow mjenuja.

z tebeje sczinił. Rozwucź jeno prjedy swojich bratrow, potom wam Bóh hižo prawoho pobożneho muža pósczele, kiž swjatu wodu sobu pschinjele."

Dwě njeđzeli bęschtej so tak minykoj, tu so na dobo wjedro pscheměni. Tokste mróczele poczahnychu njebjo a wot poknocy dujesche wětr zymny kaž lód. Hdyž nazajtra Talo z kęžki stupi, bęsche zemja poł kęhca wysoto ze sněhom pschitryta. Radoscziwoje bęzesche Talo zas do swojeje kęžki, woblecze so swoju kożuchowu draštu, pschipasja sebi sněhowe stupnje na nohi, wza swoje psy sobu a poda so ke kapitanej. Madenđze joho pschi wrotach małeje twjerđziny a zawoła: „Nano Woroncowa, nětko dyrbiu precź, swojeju starscheju pytać.“ — „Haj, mój syno“, wotmołwi kapitan hólcej ruku sticzo, „haj, nětko dyrbimoi so za cyle žiwjenjo dźělicź; zo pať by ty ženje na Woroncowa njezabył, masť tole; je to swjeczatkto wulkeje njebjesteje maczerje; sy-li w nuzy abo strasche, wołaj k njej: „Marija pomhaj!“ a modli so tež za mnje.“ „O nano“, zawoła hólczec ze spodzimanjom porclimowe swjeczatkto wobhladaujo, „budu stajnje na tebe myslieź dyrbjecź.“ Potom je powisny wołoko schije a sřhowa spody kożucha. Mjez tym bęchu lóđznicy psy do sani zapřchahnyli; wschitcy so k Talej cziščęzo dawachu jomu ruku na božemje. Kapitan pať jomu ruku napołožo rjekny: „Mój syno, wołtan pętny a njezabuđ swjateje Maczerje Božeje.“ Potom so wotwobrocziwošči dźęsche wotřal, zo njeby pořazak, kať czežke bu jomu dźelenjo. Talo pať jędžesche z pscheczelnym wołanjom swojich dotalnych towaršchow pschemođžany ze wsy k ranju, stóncu napschęzo.

Hdyž Talo w swojich sněhowych cžrijach po snězy krocžesche, joho psy pať z woprędka z mocu cky truch prjedy njoho ze sanjemi cžęrcjach, hdyž węze małeje twjerđziny swj. Michała za nim so zhubjachu, zbęhalsche so hólczecowa wutroba; o kať bęsche jomu derje, zo je zas swobodny! Pschetož hacžruniž męjesche Woroncowa cyle radny, bęsche tola lóđž jomu počaja wužta być. Bęsche wschaf Indian a wot małosćze zwucženy, wjele stow hodžinow po horach a dołach, po lęsach a polach a jęzorach po horitwje wołoko cžahacź. Nětko bę zas swobodny. Ğordže wobhladowasche swoju buschkwicu, kotruž męjesche na ramjenju wisajo, a radny bęsche ju na nękajtej zwęrinje spytať, ale žadyn sněhowy zajac, žana liščka so njechalsche pořazacź. A kajke męjesche pořkady w swojich sanjach

sřhowane! Ğisčęze sčęsčź druhich tsęlbow bę jomu Woroncowa darik a masť sudk patronow, kistu ze železnymi a worclowymi pschiprawami, něotre waczoki pisanych rubisčkow, kščinu schlenicžanych a porclimowych pacžętkow a cky kopy wschelatich druhich mólczkoscžow. Talej zdasche so, zo je najbohatschi muž w cylej Maschcy, a w swojeje domiznje bęsche to tež; něotrųžkuli indianški kralik, kiž męjesche jeno nękajku hubjenu tsęlbu hako najwjetšche kubko, by jomu tele pořkady zawidžak. Talo so radowasche na to, kať zbožowneju nana a macź z tuthymi darami sczini. Tola, pschindže tež wopravođze zbožownje do swojeje domizny, namata nana a macź? Powisny hłowu a staroscziwoje suhalsche so po snězy runje nimo kšójnowoho lęfta; tu bu nahle ze swojich myšlow wutorhnjeny. Czežki kamjeń jomu do hlowny pschilecza a joho k zemi porazy! Ğacžruniž trochu pohłusčeny, tola hnydom za buschkwicu pschimny, pořkoci a wogladny so, z wotfel je kamjeń pschilecžak. Lędma tsicęczi krocželow wot so wuhlada Indian a lęsa stupicź a z kijom jomu hrozycź. Tón bę hižo wjac dnow tudy na njoho kaťak, zo by joho wurubiť. Talo kętše zloži buschkwicu na lico a męresche so muzej runje do wutroby; tam bęsche joho tež tręchil, pschetož bę na morju derje tsęlecz nawuknyť. Tola tu so dopomni: Morju-li toho muža, pschindže do žehliwoho jęzora k złomu duchej; njecham joho stóncowacź, ale jomu jeno zakazacź, mi sčękóđžecź. Z tym so męresche do pozbęhnjeneje mužoweje ruki a runje hdyž chysche tón swoju hlebiju do njoho czišnycz, prašny buschkwica a z rozřelenej ruku pany muž. Nětk chysche Talo kętše za swojimi psami, kotrež bęchu hižo cky truch do přędka. Tu so zas dopomni, zo trasť moł muž, czežcy ranjenty, tudy we snězy wumręcź. Tuž zastaji ze zahwizdnjenjom swoje psy a bližesche so kęđžblinje k ranjenomu. Tón Tala pschincź widžo křawu ruku napschęzo tyřalsche prajicy: „Prošču cze, njeřtóncuj mje!“ Talo wotmołwi: „Njeřtóncuju cze, pschetož wulki duch mi zakazuje, swojich bratrow wurubicź abo moricź. Czišni swoju bróni precź, potom twoju ranu zawjazam.“ So spodzimajo hladasche cuzy Indian na hólca a swoju hlebiju a nóż daloko wot so czišnywschi rjekny: „Šnanscy hólcy su dobrocziwošči dnyli my.“ Talo wotmołwi: „Ně, Šnanojo rubja tež a kóncuja swojich bratrow; ja pať šym modlitwy wulkocho Wótca wuknyť, kiž zakazuje rubicź a moricź.“

„A ja“, wotmołwi ranjenu, „sym hacž do džensni-
ščoho dnja běłoho modlerja (missionara) zacpěł. Me-
dču ł njomu hieč a wot njoho wutnyč.“ Tako
zwjeseli so nad tutymi śwěrnymi słowami swojoho
njespšecžela, bėžesche ł swojim sanjam po trjepki a
płat, kiž bė jomu Woroncowa dał, a zawjaza muzej
ranu. Potom so prasčesche, hacž mōže łhodžicž, a
hdyž jomu muž haj prajesche, da jomu so wina na-
picž. Zadžiwany rjekny cuzy Indian: „Chychy czi
kšiwudu cžinicž, a ty sy mi za to dobrotu wopokazał;
njezabudu na to.“ Potom jomu Tako da hieč swój
pucž, sam pał dale jėdžesche. Bėšche jomu po tutym
štutku tał loško kaž hiščcže ženje prjedy, a dopomni
so na podobnu stawiznu wo miłosčiwym Samaritanu,
kotruž bė jomu Woroncowa ze swjateje knihi powjedał.
Chychy pał pschichodnje trochu bóle łedžbowacž.

Pšched wječorom buchu psy mucžnišche, jazyki
jim daloto ze šchije wišachu. Tohodla zasta Tako
w lėsu mjez dnėmaj wulkimaj kamjenjomaj. Woheń
njezadžėta, zo by śwětkosč joho njespšeradžita. Wu-
pschahny psy, pschiwjaza je za šchtomy łokwołoto sani,
da łōždomu fuschenu rybu a lehny so do srjedža na
swoje sanje. Najprjedy pał poklakny so, kaž bėšche
jomu nan Woroncowa prajit, do snėha, wuczahny
swjecžo Maczerje Božeje a je wobhladujo so modle-
šche: „Wulka njebjeska macžet, załitaj mje, žohnuj
nana Woroncowa a dowjedž mje ł mojomu nanej a
mojej macžeri.“ Potom zawali so do wołujanocho
wodžecža a wufny. Džijesche so jomu, zo je pschi
nanu Woroncowej na łōžji, cžahastaj hromadže
rybu z morja, a hdyž mješchtaj ju horjėta, njebė to
ryba, ale kaščč a w nim — ležeschtaj joho nan a
macž. Tu so Tako strōži a bėžesche ł nimaj; wonaj
pał woczinišchtaj woczji a so pošmėwajo prajeschtaj:
„Tako, na zašwidženjo w njebjesach.“ Tełe słowa
napjelniču joho wutrobu z bolosčžu a wón wotcucžji.
Wobhladny so, psy ležachu tu hiščcže do snėha za-
ryte. Potom spominasche na swój són, šcto drje
ma znamjenjecž. Wojesche so, zo snadž je nekajke
njezbožo joho starščeju pschewatako; tohodla kšėtse
stany, poklakny so, wuczahny zas swjecžatko a modle-
šche so kaž zańdženy wječor. Potom cžisny pfam
kruch fuscheneje ryby ł snėdani a tež sam kus zjė a
zapšchahny zas psy. Bjež zastacža jėdžesche hacž do
połdnja, hdyž mału twjerdžiznu Kulato z indianškej
wještu doščahny. Bėšche nėtk na brjozy wulkeje

rėki Sufon, a po njej mješche wjacny stow hodžinow
jėcž. Tudy chychy so Indianow za swojimaj star-
šchimaj woprašecž, tola ničto jomu njemōžesche ža-
neje powjesče dacž. Zrudny chychy runje wjes
wopusčecžicž a dale jėcž, tu z posleńneje budki psyt
wulecža a z wjesotym šchčowłanjom a mōłtotanjom
na njoho zalėtowasche. Tako so džiwasche, tał joho
psyt znaje. Na dobo zawoła hólč: „Wasfo! sy ty
to?“ Woprawdže! „Wasfo, hđže je Takolał, mój
nan? Pytaj Takolaka, pytaj!“ Tola psyt, kiž bėšche
woprawdže joho nanej kšuchal, a kiž bė prjedy na
tele słowa nana pytačž bėjal, zrudnje wincžo pschi
Talu stejo wošta.

Mjez tym bėšche bėly muž z dołhej brodu a
w dołhim cžornym kožušče z kšėžki wustupit. Pyt-
nywšchi, zo Tako psa z prawym mjenom mjenuje,
woprašča so joho pschecželnje: „Znajesč tohole psa?“
— „Haj“, praji Tako, „je to poš mojojoho nana, ale
hđže je Takolał, mój nan? Wėšch-li to, praj mi,
pschetož pytam joho.“ — „Sy ty Takolafowy syn?
Kał je to mōžno? Wón mi prajesche, zo sy ty, joho
jenicžki syn, w morju so zatepik.“ — „Nė, nė, wšchitch
smny so zbožownje wrócžili. Tola nėtk mi praj, hđže
je mój nan? Bydli tudy?“ — „Nė, mój pschecželo“,
wotmołwi missionar — pschetož tón bė cuzbnit —
„twój nan tu wjac njeje. Loni, hdyž tu nimo pucžo-
wasche, zo by do twojeje domizny pschi rėcy Inana
so wrócžit, je w mojej kšėžcy pschenocował. Łehdom
sym tohole psa Wasfo wot njoho kupit, dołež dobroho
nawjedowacoho psa do mojih sani trjebam, z kotry-
miž po indianškich wšach wotoło jėdžju.“ — „Dha
ty kože kupujesč?“ praji Tako. „Nė mój syno“, wot-
mołwi pschecželnje missionar, „nic kože ale dušče ja
pytam, sym pobožny muž z ranja.“ So džiwajo ale
mało dowěrjo stupi Tako krocžel do zadny. Potom
so woprašča spšóšchile: „Sy ty pobožny muž ze
kšchizom?“ — „Zawėšcže, hlej, tu je“, wotmołwo
missionar wuczahny kšchiz a potaza jón Takej. Hizo
chychy jón Tako pschimnyč a pobožnje wokošecž,
hacž so dwėlujjo zas woprašča: „Lubujesč ty tež
wulku njebjesku macžet ze synom?“ — „Aj, ty mē-
nišch najžbōžnišchu knježnu a macž Božu Mariju!
Haj lubuju a cžesčžu ju z wutrobu; nutška w mojej
kšėžcy wiša jeje swjecžo. Tola, cžohodla so mje
tał prasčesč?“ — „Dołež je nan Woroncowa mi
prajit, zo dyrbjjo so paščž falschnych ameriškich

modlerjow, kotfiž žadyn kščiž njenošča a njebješku maczet njelubuja; nan Woroncow praji, zo woni njeznaja prawy pucz do njebies. Tola ty sy prawy pobožny muž, měrju cži.“ — „Tuž pój do mojeje kšěžki a wotpocžni hacž do jutřišchoho, mam hiščeje wjele z tobu rěczecž, pšchetož widžu, zo je Wóh tebie ke mni pšchijedł.“ — „Haj“, džešče Talo, „šym kőždy džěn rano a wječor wulfoho Wótca prošyl, zo by mje k mojomu naney dowjedł, a hlej, je mje wuřščał; pšchetož šym joho cžět namakał.“ — „A Wóh žohnuj twój zařtup do mojeje kšěžki“, praji miřšionar a šticzi Tafej pšhecželnje ruku. Potom woczini wrótka do swojeje kőlnicžki, pomhašče hólceje sanje tam nuts suhnyčž, wotewri tež pšam pőbla maku cžoplu hrőbz, da jim suřšcene ryby a zamkny durje. Tajtej starošcziwořczi so džiwawše Talo, pšchetož Indianojo dadža pšam wonka w šněžy zahrjebanym ležecž, njeđawaja jim tež kšiba na pucžu žanu cyrobu; tu dyrbja sebi pšy same pytačž, z cžohož su potom jara paduřšne. Wóle hiščeje džiwawše so Talo na miřšionarowej kšěžcy. Wěšče drje tež z njecžesanyč žėdlonyč kolikow twarjena z močom a brėžowej řtoru wobkładžena a z kožemi pšchikryta, tola zdašče so wjele cžiščėřšča a swětlisča byčž; mješesche mnoho małyč wotnjeshčtom, kiž bėchu z cženikimi rybjačymi kőžkami zalėpjene, dokełž tam řščleńcžane wotna nimaja. Z wjesolofcžu zawoła hólčec, pšchetož tu wiřšče na řčėnje wulke řwecžjo Maczerje Božeje z řėžus-džėcžatkom. řnydom je Talo řpőzna, woławše: „To je cžiščė kaž řwecžatko, kiž je mi Woroncow dał“ a řticzi miřšionarej řwoje. Tőna je wobhładujo rjekny: „Řo tajkim řy řšesčėžan, dokełž je nan Woroncow, ruřki pobožny muž, cži je dał.“ — „Haj“, džešče Talo, „řym džėcžo wulfoho Wótca; tola Woroncow njeje žadyn pobožny muž, ale wjednik wulkeje kőbzė.“ A něk powjedawše Talo mješnikiej, kał je Woroncow na lodowym morju joho rozwucžował, a hdyž bėchu w najwjetřšim řrašče, zo mohła kőbz wot lodu roztołčžena byčž, so joho prařščał, hacž chcyl do njebies pšchicž, bychu-li nětko wumrėcž dyrbjeli. A hdyž bė haj prajił, je joho Woroncow wuřšcžik.

4. Dobre wuřšlady.

Talo powjedawše miřšionarej, hdyž je řwjata woda po joho cžole bėžala, zo je we wutrobje wulku wjesolofcž zacžuł, tež řwercžje so wjac bojał njeje,

dokełž je wjedžał, zo nětko do njebies pšchicž. Řoz-džiřcho je jomu Woroncow hiřšcžje wjele ze řwjateje řniři powjedal a joho paczerje wucžik řpėwacž. We řwojej wutrobje so modleřše miřšionar k miřšocžiwěj a mudrej pšchėdwidžiwocžej Božej, kiž bėšče tomule młodžencej řšcžėřšku hnadu pšchiwobrocžika a joho wutrobu za wřšo dobre a za wėrnocž pšchihotowała. Woroncowe rozwucženjo drje bė jeno řnadne a nje-dospořne, tola njebėřše hólceje žaneje hdy abo žanyč pšchėdřudow pšchecžiwu řatholřtej wėrnocžej zashčėřpił, a Talowu wutroba bė hiřšcžje cyle njeřkažena. Nětk joho Wóh pšchijedže k miřšionarej, zo by tőn joho lėpje rozwucžik, haj řnadž za pomocnika w Božej rucy pšchihotował. Pšchetož hižo dořho pyřawše pater Mėrcžin — tał mješnik řėřawše — młodocho řndiana, kiž by joho na miřšionřkič pucžowanjač pšchėwodžał, jomu pomhał, indianřtu rėcž a jich pocžinki dowuřnyčž a wobhđlerjow wobrocžicž. Talo so jomu prawy muž za to zdařče byčž. Tajte rozpominanja mješesche dořny mješnik, hdyž Tafej jėřčž a picž porjedžesche.

Potom so k njomu řhnywřši pocža: „Mój řyno, mjenuj mje nětko „nan Mėrcžin“, pšchetož tał řėřam hało „pobožny muž“, a ja chcyl nětk rad twój nan byčž, kaž hacž dotal nan Woroncow. Tvoje mjeno, kotrež mi twój nan praji, řym zabyl; kał tebi řėřaju?“ — „Talo.“ — „Kał? Talo? Mješny dha w řšcžėřšcy žane řšesčėžanřke mjeno dořtał?“ — „Nė, nan Woroncow praji, zo dyrbju řndian wotřacž, zo mohł mjež řwojimi bratrmi žiwu byčž.“ — „Ra, Talo“, potrocžowawše miřšionar, „chcěřš potajřim řwojeju řarřščejju pšchi rėcy řnana pyřacž?“ — „Haj, nano.“ „Mjebojřš so, řam pucžowacž?“ — „Nė, nano.“ — „A hdy byč ja ze řwojimi řanjemi cže tam pšchėwodžecž chcyl, by mje ty řobuwžał?“ — „Tebje řobuwžał?“ so džiwawše Talo, „řchto dha chcěřš pola řnana-mužow zapocžecž? Woni řu řhudži.“ — „Čhu jich bohattyč řčėnicž z Božej hnadu a čhu jich modlitwy wulfoho Wótca wucžicž.“ — „D nano!“ woławše z radořčju Talo, „o nano! hdyž mojej wuřšči tvoje řkowa řlyřšesčtej, je moja wutroba so žwješelił; pšchetož nan Woroncow je mi prajił, zo nam Wóh prawoho pobožnoho mužja řpőcžele, a nětko řpőznawam, zo je prawje rėcžal.“ — „Haj“, rjekny miřšionar, „Woroncow je byl kaž twój jandžel řėřton.“ — „řchto“, zawoła hólč, „jandžel? Wőn džėn mješesche dořhu brodu kaž ty, a njemješesche žane swětkė řchidła.“

Missionar jomu wukładze, kať je te słowo mēnik a pschistaj: „Hižo dawno sym juksnfich Indianow wopytacź chcył, hnydom jutfe hromadze pojedzemoj.“

Spēschnje bu wscho na pucz pschihotowane. Na druhe sanje nan Mērczin staji kschinu ze swjatyimi sudobjemi za Božu mischu, ł tomu wjele darow za Indianow; teź nēkotre listy suschonych rybow, suschenoho khlēba a teja, piczofku wina, miaso a muku; potom mały stan a wołmjane wodzeczja. Potom dźēsche nan Mērczin ł ameristomu porucznikaj twjerdzizny a wozjewi jomu, zo na nēkotre mēsacy dale nuts do kraja wotpuczujje. Dale poruczni tudy wobroczenym Indianam, zo dyrhja wschēdnje w joho khlēcy so zhromadzowacź a so hromadze modlicź. Prjedy hacź so nētł z Takom na ławku ł mērej lehnyschtaj, poklatnyschtaj so psched swjeczczjom Maczerje Bożeje a proschēschtaj wo jeje zakit za dołhi pucz.

5. Tako wjele zhubi a wjele dobudze.

Bēsche w sriedź nocy, hacź Taka wutuczzi; wulka swētoscź, kiž bē w khlēcy nastala, joho wubudzi. Mjelczo pozbēhny hłowu a wobhladowasche so. Tu wuhlada wołtarjowe blidko z bēlymi rubami pschitryte, wjele swēcźkow so na nim swēczechsche, a missionar psched nim z pozbēhnjenymaj rukomaj so modlesche. Tōnle napohlad Taka z wulkej pokornoscju napjelni. Gzišche z ławki so sunywschi poklatny na zemju. Tak wosta kēdzbujō a kleczo, doniž bē missionar božu mischu dofonjal a ryzwo wotpofozi. Gbyž so mēschnik skōncznje za hōlcom wohladny, rjekny: „Aj, Taka, ty sy hižo stanjeny? Sy widzał, sčto sym czinik?“ — „Gaj nano“, wotmołwi hōlczec. — „Wēsč dha teź, sčto to rēka?“ — „Nē, nano, njemēm to.“ — „Se to“, wotmołwi nan Mērczin, „boža skužba bēhnych pobožnych mužow a swjaty wopow, kotryž woni wschēdnje wulkomu Wōtcej wopruija.“ — „Niej wērno, nano“, rjekny Taka, „to njesmē nischto widzecz, a ja sym wopaki czinik, zo sym pschihadował?“ — „Nē, mōj syno“, wotmołwi missionar, „kōždy raz mōžesč pschihadowacź, hdyž jōn wopruiju; pozdžišcho budžesč tomu rozemicz a mi pōdla pomhacź; a hdyž do twojeje domizny pschinidzemoj, budu teź psched twojimi naroda-brattami tele bože skužby dzerzcz.“ — „Nano“, praji Taka, „hdyž to inanscy mužōjo wohladaja, budža jara pokorni a zmēja cze we wulkej cšesczi.“

Nētko posnēdajchtaj a za hodžinu bēchtaj na pucz hotowaj. Bēsche džen 8. septembra, swj. Marije naroda, na kotrymž twjerdziznu Mulato, poslednje europke sydlischczo, wopuschczischtaj a po brjozy rēki Sufon horje jēdzēschtaj. Tako hato wjednik prjedy prēnich sani bēžesche a psy wschēch sani kaž bēchu zwuczene po czēri za nim czērjachu. Gzišche jēdzechu po hōrkach a dołach, jeno jachlenjo psow, kichipienjo a wrēsčenzenjo smēha pod sanjemi bēsche styschecz.

Psched wjeczorom pschijēdzēschtaj ł malej indianskej wjescy a buschtaj hnydom wot czrjōdy wczipnych Indianow wostupjenaj. Tako jim powje, zo je joho pschewodžer wulcy pobožny muž blēdatow a zo je jim pucz ł zbožu a do njebies pokazacź pschischof; a missionar pschispomni, zo njecha kožuki ani ryby wot nich kupowacź, ale zo chce jich wobdaricz ze wschelakimi wužitnymi wēcami, chcedža-li joho rēcź styschecz. Nētł wozjewjachu Indianojo swoju wjesokscź a dowjedzechu missionara do najwosebnisčyje khlēki, „bajim“ mjenowaneje, kotraž bē rumna, a w kotrejž mējachu swoje zhromadzizny, swjedženiske hoscziny a pohrjebne reje. Tam pschestrejchu tołstu mjedwiedzacu kožu, a missionar dyrbjesche so na nju synycz; wokoło njoho zesyhadu so mužōjo a žony wosebje na nizke ławki. Sriedža bu woheń zapaleny (kur z kłēsčnej džeru wustupowasche); potom pschistajichu nēkotre kotoky wody, w kotrychž buch tej, kiž bē nan Mērczin sobu pschiwjezi, ryby a miaso warjene. Tajske indianke kōtkiki njesju z kopora abo železa dželane, ale z tokssteje brēzoweje story zeschite abo z koruschtow spleczene. Tajske kotoł wodu derje džerzi; ale do wohnja stajeny by so zapalik. Toho dla jōn jeno pschi kromje pschistaja do horcōho pija a mjetaja zehliwe kamusčki do wody, dōnž so njewari. Najebacź tajku prōcu to wjele dlēje njetraje hacź w železnym kotole. Talerje a kžicy bēchu z drjewa abo jelenjacych rohōw rēzane, nože z twjerdych kamjenjow tocžene, jeno nēkotre železne abo worcłowe mējachu. Gbyž missionar sam swōj nōž a widliczki wuczēze, wobhladowachu Indianojo je jara swērnie a kōždy ponuchawski na nje praji: „To je worcl.“ A hdyž so missionar woprascha, kať mōža to wjedzcz, zhoni, zo wschitcy Indianojo z wōnju železo a worcl rozegnowaja. Da jim hyschcze nēkotre wēcny, nožiczki, klepaci a hozdžiki pruhowacź a spōzna, zo je to wērno. Skōncznje da jim slēborny pjenjez,

ale tu so smējachu prajich: „To nima žanu wón, je pač hiščęze lępsche hacž worcl.“

Ėdhyž bę missionar z Indianami powjeczerjał, chęysche přenje rozwuczenjo zapoczęcz; přjedny pač hiščęze czisny zbytkny kus rybny a koscęze psej, kiž tam ležęsche a z wulkej žadoscęju na njoho hladasche. Pšyk hrabny mjašo, cęsa zhromadžizna pač pocęza mórkotacę. Ėaj, jedyn Indian pšchifkocęi a wutorhny psej koscęze. Zadžiwany so missionar za Ĥakom wohladny, kiž so runje tač nastróžany bycę zdasche, kaž družny. Tón schępnny missionarej, zo to njezbožo znamjenja, hdyž so psej něščto wot wobjeda abo wjeczerje czisnje, a zo so potom Indianojo žanoho zboža pšchi hoitwje abo rybytłojenju njenadžija. Missionar, kiž wo tutym pšchimwěrku nicęo njemędžęsche, pytasche jim dopotkazacę, zo zbožo abo njezbožo hoitwy wot toho njemóže wotwisowacę. Tola Indianojo njemęjachu wjac počnu dowęru, a to powuži rucęe stary kuzłar, kiž so hižo wo swoju móc a swoje zežiwjenjo mjez ludom bojęsche. Ėdhyž missionar swoje přędowanjo zapocęza, pšchęcęiwjęsche so jomu stajnje kuzłar a praji, zo su missionaroyo wina na khoroscęach Indianow. Ėeno stary schędžiwny Indian dasche missionarej prawje bycę a rjekny: „Wótčęze, sy prawje ręcęał, a sčtož sy nam wo kruitym sudęe po smjercęi prajil, to sym tež ja hižo hufto wopominal a sym tež k wulkomu Duchęej so modlił. Wostan pola naš a powjedaj hiščęze nam wjac wo twojim Bohu, potom budęa cęi tež tucęi węcicę.“ Na tute słowa so kuzłar rozghnęwa a wołasche: „Ręcęi-li pobožny muž węcnoścę, njęch tež khoroho zahoji, kotrohož mam we swojey kšęžcy.“ To prajiwšchi bęžęsche precę, wrócęi pač so bórzy z mužom, kiž po zdacęju z wulkej boloscęju so na zemju czisny a wijęsche. Stary Indian pač praji missionarej mjelcęo: „Tón muž njeje khorý; je to kuzłarjowy bratr a so jenož taji.“ — „Wótčęsch joho zahojicę?“ zawoła kuzłar. — „Nę“, wotmołwi missionar, „pšchetož wón njeje khorý, ale je jebał kaž ty.“ — „Wón wšęał je khorý, a ja joho zahoju“, wotmołwi kuzłar, czisny wodžęcęo na khoroho a wokoło njoho rejwajo spēwasche a kuzłaršće znamjenja czinjęsche. Na dobo czisny so na khoroho, pšchimny spody wodžęcęa a wucęahny žadławu krotawu wołajo: „Ėlejęze, to je duch khoroscęe, sym joho khoromu ze žiwota wzal, a tón je nětko wustrowjeny.“ Tu poskocęi muž na nohi, a wšchitcy pšchihłowowachu kuzłaręej. Wnozy pač so

smęjachu a dachu jasnje spóznacę, zo maja chęe wustrowjenjo jeno za jebanstwo. Tola bojachu so, to zjawnje wuprajicę. Tu so na dobo horjęta w kšęschnej džęrie počęa czorna postawa, a wšchitcy horje hladajo widžachu, kač so na powjazach něščto dele puščęęa; bęšęe to deska, na kotrejž sriedę dweju zaswęcęenęju swęcętow mała z drjewa wuręcana serna stejęsche. „Ėlejęze“, wołasche kuzłar na ludy, „wulki duch wam šęzele bohata hoitwu, jeli jomu swęcni wostanjęęe.“ Potom jich napominasche, zo dyrbja wokoło wuręcanoho znamjenja rejwacę. Ėdhyž nětk Indianojo wołajo a teptajo pšchimwęrnę reju zapocęjachu, pšchistupi stary Indian k missionarej a praji jomu mjelcęo: „Wótčęze, pój ze mnu won; kuzłar ma zęe wotpohladanja pšchęcęiwwo tebi.“ Ėnydom stanę męschnik a wuridęe z kšęžki. Wontka węa joho starc za ruku a khwatajcy joho dowjedęe pšchęd wjęš, hđžęž hižo Ĥako pšchi zapšchęhnjenęch sanjach staroscęiwję częatasche. Stary Indian poslatnywšchi pšchęd męschnikom rjekny: „Wótčęze, požohnuj mje a modli so za mnje a mojich synow, zo bychmy twoje woblicęo sforo zas widęeli.“ Missionar požohnowa joho z džękownej wutrobu, pšchipasa jębi snęhowe częrie a khwatasche za sanjemi, z kotrymž bę Ĥako hižo tóhđęe do přędka. Joho dosčęahnywšchi so męschnik prasčęsche, kajki dha je jimaj strach hrozęł. Ĥako wotmołwi: „O nano, tónle kuzłar je zly muž; mi su we wšy powjedali, zo je wón ze swojim bratrom hižo wjac bęšęch mužow škóncowal a wurubił; sym wjęsoły, zo smoj jimaj częęnyłoj.“ Ėzišęe suhasčtaj so dolgi čas porno jębi po zmjerklym snęzy. Na dobo začętwjęni so njebyo; swęcke pruhi kaž wohniwe hady po njebyu lętachu a krajinu rozjasniču. „Sewjerina!“* zawoła missionar. „Njęj' węcno, nano“, rjekny Ĥako, „je to znamjo, zo smoj na prawym pucęu?“ — „Mój syno“, wotmołwi missionar, „sčtož ma częiste swędomjo a Božu wolu dopjelni, tón je stajnje na prawym pucęu, tež hdyž je chęe częma, pšchetož Bóh joho wjedęe, a tohobla njetrięeba ženje so bojęč.“ — „Nano“, ręcęęsche Ĥako dale, „myšlu jębi, zo mam częistu wutrobu; zrudny pač tola sym.“ — „Ėjoho dla, mój syno?“ — „Dokelę so boju, zo kuzłarjo tež inansčich mužow

* Sewjerina (Nordlicht) je czętwjęna pruhata swęcłoscę, kotraž počnóčne njebyo w nočy druždy tač rozjasni, zo je wischo derje widžęcę. Tež hacę k nam sewjerina druždy dosaha (n. pšch. w lęcęe 1870).

wotdžerža, tebe poslušacž. Njemóžesč wulkomu Wótcej wopor pschinjesč, zo by kuzlarjam wumrěcž dač?" — „Ně, mój syno, chcemoj radšcho Bohu wopor pschinjesč, zo bychu so wobrocžili.“ — „Ale ja žadyn wopor nimam“, znapschecžimi Talo. — „Su, Talo, móžesč Bohu najlěpsche a najlubšche, sčtož masč, woprowacž.“ — „Najlubšche a najlěpsche, sčtož mam, staj mój nan a moja macž, teju tola woprowacž njemóžu.“ — „Ale, njeje wěrnó, masč wulku žadosčž nana a macž zas namačacž?“ — „Haj, nano!“ — „Dobre, a hdy by Wóh nětko chcył, zo ty swojeju staršcheju na zemi wjac njenadeńdžesč, njeby to jara wulki a czežki wopor za tebe był?“ — „Ach, nano, najwjetscha bolosčž.“ — „Na dobre, mój syno, tuž prosčž kóždy džen: Luby Wožo, chcesč-li, zo nana a macž zas namačam, džatuju so tebi; jeli pač chcesč, zo jeju hačle w njebiesach zas wuhladam, wopruru tebi swoju bolosčž za wobroczenjo inanskich mužow.“ — „Aj, nano“, zawoła Talo, „sy ty tež mój són widžak?“ — „Kajki són, mój syno?“ Na to wnpowjeda Talo swój són, kač je swojeju staršcheju w kasčecžu widžak, a kač staj jomu prajikoj: Na zaschwidženjo w njebiesach! Missionar, kiž bě kedžbnje poslušak, praji: „Mój luby synko, nic wschitte sony pschińdu wot Boha, ale wón je tež njewinowatomu Józesej w Egiprowskej pschichod wo snje pokazak. Wodli so jeno wschěbnje, kač sym czi prajik.“ — „Haj nano, to čcu“, rjekny Talo a czišche czech-njeschtaj dale.

Wjele dnow a tydženjow pucžomaschtaj tač po brjozy rěki Zuton dale, ničžo waznišche jeju njepotrjehi. Kóždy wječor zastaschtaj, Talo zadžěta woheń a zwari za so a za missionara cžoplu pojedž, jenicžku za cych džen. Potom so lehnyšchtaj pschi wońnju do defow zawalenaj a missionar pschi sewjerinowym swětle hólca hišchecže dolho we katholskej wěrje rozwučomasche. Stónčnje so hromadže modleschtaj a wufnyšchtaj, domiž jeju zymny sewjerny wětr njewubudži k dalepucžowanju. Talo wučžby swjateje wěry tač lohcy a spěšchnje wufnyšche, zo nan Měrczin husto so džiwajo praji: „Talo, zawěšcže budžesč hišchecže z missionarom a mi we wobroczenju Indianow pomhacž.“ — „Ale nano“, potom Talo kóždy krocž so zrudnje posmewajo rjekny, „potom zawěšcže swojeju staršcheju wjac njeuhladam.“ — „Kaž Wóh zechce a postaji“, wotmołwi missionar.

Zenoho dnja jědžeschtaj ze swojimi sanjemi po lodowym rěčnym brjozy, hdžěž běšche cžer hladšcha. Talo hačto wjednik krocžesche prjedy přenich sani, missionar pač z pucža mucžny bě so na swoje sanje synyl. Tu wufkocži runje psched tpmile druhimi sanjemi sněhomu zajac ze swojeje džery a cžerjesche překi pschez zamjerzjenu rětu na drugi brjóh. Wšy přenich dwojich sani joho njephtnywschi dale swój pucž bježachu, nic tač psy missionarowych sani. Ze zajaca wuhladowšchi so wotwobrocžichu wot cžerje a runu schcžežku za zajacom po zmjerzkej rěcy cžerjachu. Missionar swój kij do najpřednišchoho psa cžisny, njetrjehi pač joho, a spěšchnje kač blyst sanje dale po lodže jědžechu. Nětko zawoła měšchnik za Talom wo pomoc; tola hdyž so tón wobrocži, wuhlada, zo je missionar ze swojimi sanjemi hižo srjedž rěti, tam hdžěž woda najspěšnišcho běži, a hdžěž bě tohodla lód najcženšchi. Hižo so jomu zezda, zo so missionar ze wschěm pschepadny, a zo so we wotomiknjenju wscho we žołmach žhubi: tu běchu psy hižo kruzčiči lód tamnoho brjoha dosčahnyli, cžerjachu z wulkej spěšnosčju dale, hačž so zady hórki žhubichu! Talo bě so jara stróžik; zwjaza swoje psy za sčtom a bježesche k rěcy, zo by na drugi brjóh pschińcž mohł. Ale to bě njemóžne; cženki lód srjedž rěti bě pschelamany a z wodu wotplawjeny. Talo bludžesche po brjozy, tola nihdže žane twjerde město k pschethodej. Storo zadwělujo wróczi so k swojim sanjam, rozmyšlujo, sčto ma nětko cžinicž. Tu joho nowe njezbožo pschekłapi: cžrjoda cych Indianow, kiž běchu do joho sani so dali a je rubjachu. Hdžž Talo so jim bližesche, wołachu na njoho we rěczi inanskich mužow. Talo jim wotmołwi w tejsamej rěczi a da so jim hačto narodowc spóznacž. Tuž prajachu mužojo: „Ty masč cyrobu na twojich sanjach; daj nam jěšcž, pschetož zawutlimy.“ Nětk hačle pytny Talo, zo su mužojo cyle wufknyjeni a z hłodom zefstabenjeni. Powjedachu jomu, zo hižo dolho žanu zwěrinu wjac njejsu dosahnyčž móhli; zo je so jich narod tohodla džělik; zo su jich žony a džěczi njedaloto we stanach, a Talo njech tež tym jěšcž da, hewał dyrbja hłodu wumrěcž. Nětk Talo spózna, zo je joho Wóh sem pschiwjedł, zo by bratrow swojoho naroda wot smjercže wumožil. Rchwatašche z nimi do lěhwa a rozdzěli swoju cych nahromadu mjasa, rybow a fuschenoho khlěba do kłudych džěczi a žonow, kotrež

jomu z dżakownoscje rucy wofoschowachu. To Tafa jara wjeselische. Něk so tež dopomni, zo je wczora czěr wjele jelenjow a bėhacjom* w snėzy widzał, a praji to mužom. Czi pať zrudni wotmołwicu: „Ach, to nam njemóže pomhacj; pschetož my smy z hłodom cyle zekłabjeni, a njemóžemy spěščne zwěrjata pschesczahnyć kaž prjedy; tež nimamy žane wohniwe kłoki (tšělby), zo móhli je wot nazdala moricj.“ — „Ja pať mam wjele wohniwyh kłokow“, zawoła wjesele Tafa; a někto rozdzěli swoje tšělby a patrony do mužow, kotřiz so pschedžiwacj njemóžachu, wjedźesche jich do lěsa, hđžež bėšche czěr zwěriny widzał a hišcze tónsamy džen zatšěllicu tšicyczi jelenjow, tať zo žaneje nuzy wjac so bojecj njetrjebachu. Na dompucju powjedasche jim Tafa, zo je bėkoho pobožneho muža pschi sebi mėl, joho pať zhubił. Mužoj jomu prajachu, zo je poľojca jich naroda na tamnym brjozy rėci wostała, a zo drje missionar ze swojimi psami jich lėhwo namata. „Tola“, pschispomnicu, „tamnym swójbam je hišcze hórje dylłi nam, pschetož z hłodom je zła khoroscj, jėtra, mjez nimi wudyrifa, a mnozy su hižo wumrjeli; tež twój nan a twoja macj staj tšhorjeloj.“ Na tule zrudnu powjescj zapłaťny Tafa hórcy a moďesche so: „Luby Wótčze w njebjesach, scziń tola, zo by nan Mėrczin mojeju staršcheju namatał a wuščezil, zo byšctaj tola do njebjes pschisłoj.“ — Najradšcho bėšche Tafa hnydom na tamny brjóh pschepłowať, zo by swojeju staršcheju a missionara pytať; tola to njebėšche móžno, doľelž by joho slyna woda potorchnyła. Tuž dyrbjesche czakacj, donjž rėka w pschibjeracej zymje zas njezamjerzny. Mjez tym powjedasche swojim naroda-bratram, sčto je za tej dwė lėcze widzał a zhonil; wosebje rozwučžowasche jich wo wucžbach pobožneho blėdaka. Rad na njoho posłuchachu a prajachu: „Sčtož nam wo prawym pucju do njebjes powjedasch, dyrbi wėrno bycž; pschetož Wóh, ke kotromuž so modliš, je twój pucj k nam wjedł, zo by naš wumožil; my tebi wėrimy.“ — Wo někotryh dnach pschėndžechu kėdžbliwje rėku a bórzy namatachu lėhwo indianskich swójbow, kotrež bėchu tu wostałe. Hdyž so Tafa ze swojimi pscheczelemi wjescy pschibližowasche, wuťhadžesche z njeje runje wulki procession mužow a žonow a czehnjesche na bližšchu hórku. Brėdku njesesche hólczť kšicj,

wšchitcy Indianoj mējachu zaswėcžene lampy abo fakle w rukomaj, potom pschindžechu mužoj, kotřiz dwaj kaschczaj njesechu, a za nimi spózna Tafa missionara, kiž w mėschnisłej drascze so modlo za kaschczomaj krocžesche. Zakschitnywšchi bėžesche Tafa k njomu a joho wobjimajo wołasche: „Mój nan! Moja macj!“ — „Haj“, praji missionar hłuboko hnuty, „haj, mój wbohi Tafa, staj to twój nan a twoja macj, kotrejuž tudy k rowu njesemy; tola sym jeju psched smjerczu hišcze rozwučžil a wuščezil, a w njebjesach jeju zas wohladasch.“ Slyžy drje so lijachu Tafej po licomaj, tola skódti tróšct bė joho wutrobu napjelnil, czisłe stupašche młodženc z missionarom za kaschczomaj, přeni krocž pschitomny kšescžan-skomu pohrjebaj — a to swojeju staršcheju! Indianoj buchu wšchitcy hłuboko hnuczi.

Hdyž wjeczor nan Mėrczin a Tafa hromadže w stanje sedžesctaj, praji missionar: „Widžisłch, mój syno: wjele sy zhubil, njemėrnje wjele pať dobył. Wóh je czi nana a macj wzał, za to pať cze wumožnita twojoho ludu sczińil, je wutrobu inanslich mužow wėrnosczi pschistupne pschihotował a z tebe pobožneho muža.“ — „Haj nano“, džesche Tafa, „Wóh luby Knjez je wšcho to derje dopuščezil; a ja někto stajnje pschi tebi wostanu a čcu tebi pomhacj, inanskim ludžom prawy pucj do njebjes pokazowacj.“

A někto, luby czitarjo, je stawizna wo młodym indianskim missionaru stoncžena. Wón je hišcze pola mėschnita Mėrczina, pomha jomu hafo katecheta indianske džeczi wucžicj a słuži jomu pschi woporje božeje mšče a hafo wjednil na joho pucžowanjach po alaskskich snėhowyh ladach. Spomnicze tež wy z Wótčze-naschom na tule młodu kšescžanšku wofadu.

Naschczj sluba w nowym zakonju.

Zrudne a hrózbne czasy bėchu w naschim a w susodnyh krajach lėta 1241, hdyž so Tataroj, džiwi Aziski splah, dale bliže do naschjeje wótcziny dobywachu. Wėdma bėchu so 35 lėť minyť, zo bė hrube, surowe ludžisko krawny mjecz nad swojimi susobami zejmwacj počało, a hižo sahasche joho knjejstwo wot Indiskeje hacj k „łodowomu morju“, hižom pokazowachu wutupjene mėsťa, spalene wšy a zapuščene pola wot „wulkocho morja“ hacj do nėtčisłescheje Natuskeje schczěžku, hđžež bėchu rubježnicy a

* Bėhacj (sob), němsti Rennthier.

mordarjo cžahali. Pola Lignicy běchu Tatarojo schlezhyfkič ryczerjom a Henricha pobožneho — kaž jomu stawiznarjo rěfaja — syna swj. Sadwigi, w za-
 faklej bitwje pšchedobnyli, tola njeczahnychu nětk dale do Němcow, ale chychu hiščeže, kaž prajachu, ducy po puczu Čzechi a Morawu „postorcžicž“. Tola cžěfki kral Wjacław bē jim wšchē pucže a schčežžki do Čzech pšchez hory, z kotrymiž je joho zemja tak pēknje wobhrodžena, zašlahaf. Z tym pať jich hi-
 ščeže njewottrašchi, ale woni spytachu wēc z drugeje strony, chychu sebi prjedy Morawu podcžifnyč a so potom wot tam do Čžěfke dohycž. Na Morawu pať, kotraž tež do Čžěfke šlushefche, pošla Wjacław zmužitoho cžěfkocho zemjana Jarosław Sternberk-
 fkocho, zo by Morawu schital. Jarosław wotmysli sebi ze swojimi 8000 Čzechami a 4000 Morawjanami Tatarom w městacžku Wošomuc wobaracž; khētje wu-
 porjedža murje a nashpy wofoło mēšta kaž derje so hodžefche. Bōrzy pšhicžezechu tež wopravdže Tatarojo palo a smalo runy pucž na Wošomuc; mēšchčanam pať hrjajachu wšchē stawy. Hižom na tšecži džen nje-
 widžachu Wošomuczenjo nicžo wofoło so, khiba módre njebjesa a Mongolow. Njepšhecžel pať njezwēri sebi twjerdžiznu hnydom nadpadnyč, dofelž běchu murje šylne, nashpy wysofe a pšchērowy hšubofe, ale kafafche radšcho, dōnž njebhychu kšchesczenjo z mēšta pšchifchli a so z nim mēriki abo škōncžnje w twjerdžiznje hłodu wumrjeli. Woblehnjeni pať so njepotražachu; tuž za-
 bawjachu so surowi Mongolojo tu khwilu z tym, zo praemonstratfki klōšchtyr Gradec, kotryž njebē daloko wot mēšta, wurubichu a spalichu, wbohich wobhlderjom škōncowachu a cžēla konjom za wopusche pšchiwjazawšchi wofoło mēšta wlecžechu. Z tajkim njefkuttom chychu mjenujch woblehnyjnych ze swojich murjom wumabicž. Štoro so jim to tež radži: kšchesczanow zazłobi suro-
 woscž tať, zo chychu so njefmilnje nad pohanami wjecžicž abo radšcho wšchitcy wumrjecž, hacž tajku hańbu pšchenjehacž; tuž pšchescžehachu swojoho nawjednika, zo by so hnydom njewjapcy na njepšhecžela walif a joho pať porazyl, pať chcedža z nim wšchitcy na dobo swoje žiwjenjo w horcej bitwje wostajicž. Jarosław pať spōzna, zo by to hiščeže zahe bylo. Beta, Tatarfki nawjednik, mējefche komdženjo kšchesczanow za bojaznosč, tuž njefedžbowafche a nje-
 hładašche wjac tať jara za woblehnyjnymi, ale scželešche pšchecy dale a wjacy ludži po cyrobu. Na to pať

cžafafche runje Jarosław, wuži škladnosč a pšchi-
 hotowa so do bitwy.

Pšchewēdcženy, zo so tať cžēžke džēfo nihdy bjez pomocy Božefe schlachčicž njemōže, wujedna so prjedy ze swojim Bohom pšchez swj. sakramenty, a pšchi-
 porucži to tež wšchēm wyschlam; wojacy cžinjachu sami wot so rad po pšchikladže swojich pšchedstajenych. Wostachu pať někotre šróbki khlēba jandželow wysche, kotrež chychche mēšchnif zashy do tabernafla donjescž, tu dopomni so pobožny nawjednik Jarosław na kafchčž sluba w starym zakonju, kotryž Šraelitojo do bitwy sobu noschachu a potom dohychachu, dofelž bēšche Boža mōc z nimi. Jarosław proshchche tohodla, zo by tež kafchčž sluba nowoho zakonja, Wšchohomōcnocho samoho, Knjeza njebjes a zemje sobu do bitwy wjescž smēf. Tuž šyny so mēšchnif na konja a jēchafche z Najšwjecžifchym pšched wōjškom; za nim cžehnjechu wojacy, wšchitcy pošyljeni z khlēbom šylnych. Pšched wrotami pozastachu hišchje khwilku, a Jarosław Sternberkfi zahorjefche swojich wojownikow z wobniwej rēcžu dopomnjejo jich na to, šchto su wōtcžinje, swj. wērije a katholickej cyrkwi, a sebi samym winojcži; na to slubi nawjednik swjatocžnje, zo chce na mēšče, hđžēž šteji, cyrkej swj. Mariji, pomocy kšchesczanow, natwaricž, jeli jim dohycžo pola swojoho Bōjškocho syna wuprosy, a wuspēwa hiščeže „Strowa šy Marija“. Potom pať, prjedy hacž džen switafche, wotewrichu so mjelcžo wrota a njedocžakliwi zahorjeni wojacy walachu so kaž lawy na zašparnych, cžifcže njepšchihotowanych njepšhecželow. Hacžruniž mējefche kōždy dwacycži napšchecžiwnikow, padachu Tatarojo kaž muchi. Jarosław sam pytašche Betu, Mongolškocho nawjednika, a zetka joho hiščeže na pol nahoho, kajfiž bē ze swojoho borla wulečaf, zo by swōj lud nawjedowaf. Tu spōzna Tatarfki njedocžint kšchesczanow mōc, hdyž pod Jarosławowym mjecžom kofcže zloži. Tež Mongolscy wojacy cofachu na wšchēch rōžfch a byrnjēž cžrijōba cžrijōdže na pomoc khwatafa, pšchehrawachu tola wšchudžom.

Škōncžnje myšlešche sebi Jarosław, zo je docpēf, šchtož bē chchł, tež joho ludžo khētrow wustawachu, tuž wrōcži so zashy do twjerdžizny. Tatarojo pať pšchez smjercž swojoho nawjednika pšchekapnjeni, a wulfejefcy padnjenyč dla naštrōženi wotcžahnychu bōrzy do Wuheršefke a pšchitowafschichu so swojim bratram, kotfiž sebi tam pod Batu-wowym komandže knjejštwo

czynjachu. Wołomuc a Morawu bě Jarosław Sternberkſki wumožik; nic pať ze swojej křobloſcju ani mudroſcju, ale ze swojej bohabojoſcju, kať „ſudnicy“ w ſtarym zakonju.

Kral Wjacław wotplaczi Jarosławej z tym, zo joho za wójvodu pomjenowa, na Morawje za bohota poſtaji a jomu daloke a ſchěroke wobſedženſtvo woťolo Wołomuca dari, hdyž nowy knjez teť bórzy měſtačťo Sternberk založi. fr.

Bamž a joho macž.

Hdyž bamž Benedikt XI. w lěcze 1303 ſwj. Pěťromy ſtoť w Romje nastupi, chcycche teť joho macž, kiť bě wudowa a w Romje haťo křuda pľoťar- nicza živa, ſwojomu ſynej, bamžej, čjeſtny wopyt ſčžinicž. Pſchĩndže we ſwojej wſchědnej křudej draſcže do bamžowoho hřodu; dwórnicy pať měnjachu, zo tajťa pola bamža zaſtupicž njemóže, a wobſtarachu jej woſebnu draſtu. W teť něťto džěſche romſtomu bamžej zbožo pſchecž. Tón pať pocžinjěſche ſo haťoť by ju njeznať a praji: „To njeje moja macž; ta njeje žana knjeni, ale křuda pľoťar- nicza.“ Na to wotpoľoži wona zaſ wſchu pychu, a zaſtupi we ſwojej wſchědnej draſcže. Něťto ſtany bamž hnydom z tróna, džěſche jej napschecžo a ju powita haťo džěcžo ſwoju macž. Čzaſ jeje žiwjenja wobkřowa tónle muž, hacžruniž na najwyſſchju doſtojnoſcž tuteje zemje powyſcheny, najnutrniſchju luboſcž a ſtaroſcž za ſwoju macž — a njehańbowaſche ſo jeje křudoby a niťtoſčel!

Po rejač.

Swj. Franc ze Saleſ radži (we ſwojej kniży Filothea 3, 33) tym, koťkiť ſu na rejač pobyli, zo dyrhja horliwje a nutrnje něťotre nabožne wěrnocze rozpominacž, zo bychu tať ſtraſchne zacžĩſchcže a duchownu ſchřodu, koťrež je wjeſelo w duſchi zawoſta- jiťo, z njeje wotſtronili a po něčĩm reji cyle ſo wot- rjeťli. Teťe wěrnocze ſu: 1. W tymſamym čzaſu, hdyž běſche ty na rejač, paleſche ſo wjele duſchow w heli hřěchow dla, koťrež ſu na rejač abo po nič woběſchťe. 2. Wjele rjadnikow a druhich pobožnych woľobow běſche w tymſamym čzaſu pſchěd Bohom žhromadženych, ſpěwachu božu křwalbu, rozpominachu joho dobroczi- woſcž. O kať wjele zbožniſchjo bě jich čzaſ naľožo- wany dyžli twóji! 3. Hdyž ty rejaſche, mrějachu mnozy we wulkej tyſchnoſcži; wjele tyſac čľowjeťow

ležěſche teťdom křorych doma abo w ſchřitalach, a mějachu ſurowe bolocze čzerpjecž. Teť ty móžeſch něhdy na křorym ľožu žaľoſcžicž a druzy budža rejač. 4. Naſch Zbožnik, najzbožniſcha knježna, jandželojo a ſwjećĩ teťbe wiđžachu na rejač. O kať je ſo jim njeľpodoľaťo, zo ſy ſo tajkej ſměſchnej a njerozumnej zabawje podať! 5. Ach! dóniť bě ty tam na rejačej ľubji, miny ſo čzaſ; ſwjercž pſchĩndže bliže. Spomĩ, kať cze napominať wuſtupej z čzaſa do wěcžnoſcže, wěcžnych wjeſelow abo čwĩlow!

Změrný hólčec.

Ze žiwjenja prjedawſchoho Wyſchegradſchoho probſta Wojczechy Kuffera powjeda ſo ſčžěchowacy lubožny podawť. Kuffer pſchĩndže haťo maľy hólčec ze ſkalic na Wyſchegrad (pola Brahi) a pſchĩnjeſe porucžacy liſcžĩť ſobu teťdomniſchomu kanonicej Dittrichej, teť ze ſkalic rođženomu. Hólčec zaſtupi na Wyſche- gradže do wucžby. Senoho dnja poda ſo kanonik Dittrich z hólčěťom dele do Brahi. Ducej pſchĩn- džěſchťaj nimo pjeťarja, a duchowny porucžĩ hólcej, zo by ſebi caťtu wzať. Tón ſo najprjedy ſtajeſche, wuzna pať ſťoncžnje, zo nima pjenjez. „Na, dħa ja zaplaczu“, wotmoťwi kanonik. Na to wubra ſebi hólčěť najmjeńſchu caťtu. Tale pokornoſcž ſo duchownomu tať ſpodoľaſche, zo wobzamkny, ſo cyle za jomu dowěřenoho hólca ſtaracž, a jomu ſchřudo- wacž da. ſoho wóťcomſkej ſtarocžĩ mějeſche ſo Kuffer teť jenicžcy džakowacž, zo móžeſche ſwoje ſchřudije doťonjecž. Za měſchniľa wuſwjecženy ſpěſch- nje ſtupaſche wyſche, hacž joho ſťoncžnje teťžor za probſta wyſchegradſchoho kapitla pomjenowa. Kuffera běſche wot toho čzaſa, kať powjedaja, pſchěd tamnymi pjeťarſťimi kľamami ſtajnje kať zatrač. Pſchěd ně- koťrymi lěťami pſchĩndže křěža na pſchědań. Probſť Kuffer porucžĩ, zo ma ſo na ľoždy pad ľupicž, ſchřoť ſo teť ſta. Na měſcze prjedawſcheje wiſateje křěžki pať ſteji něťto nahľadny dom — wyſchegradſťa křu- downja, wot njoho založena. — „Budž zřjadny a njebudžěſch niħdy žadny.“

Ruſťa knježna.

Ľola ſťawnoho, w ſwojim čzaſu wjele wurwo- ľanoho ľěťarja Schuppacha běſche ſo junu bjeſada wo- ſebnych zemjanow ſťoro ze wſchěch narodow zeſchťa,

wosebje ze starych francózskech a ruskech zemjanskich swójbom. Běšče tam tež ruski wječrj ze swojey mlodej džowku, kotraž swojeje wurjadneje krasnosćeje dla wschitkich woczi na so zložil.

Zabawa bě runje počjala prawje žywa być, tu zastupi stary a sprosty bur, zo by lékařstwo za swoju khoru žonu pschihotowacž dal. Dónž tam stejo na nje čačasche, pschibliži so mlody francózske hrabja k njomu a čerjesche swoje tryski z jeho dolhej brodu. Stóncžnje staji pschitomnym namjet, zo chce dwanacze złotyč na to sadžicž, zo žana z pschitomnych knjenjow a knježnow „hrožnomu mužej“ hubicžku njeda.

Rjana ruska knježna, kotraž so hižo dawno na htupe žorty mlodoho hrabje hněwasche, a kotrejž běšče wobohoho rólnika žel, položil dwanacze złotyč na taler a pošla služownika z nimi k zemjanej hafo znamjo, zo je wjetu pschijała. Tón drje bě pschekapnjeny, tola dofelž bě do čerjesče, njemóžesche so tomu wuwincž a dyrhjesche tež svojich dwanacze złotyč pschipołožicž. Nadobna knježna pschistupi nětko k čerjesčenomu starcej a rjekny: „Dowolcže, čerjesčedostojny nano, zo waš po wašchnju mojhoho wótcnoho kraja powitam!“ a wobjimajo starca wofoschesche. Na to jomu da te pjenjezy prajich: „Wzmicže to hafo wopomnjecžo wote mnje a hafo znamjo, zo maja ruske holcy to za swoju winowatosč, starobu čerjesčicž.“

Ze to bjez winy?

Wschědne nazhonjenje wuczi, zo maja džěczi pschěd nanom wjele wjac stracha hacž pschěd maczerju; a tamne swójbny, hdžej ma mandželsta a macž kommando, drje su wurzacža. (Druhdy je to čžisče spomožne!) Šdyž dyrbi macž trašch wjele słowow zhubicž, prjedy hacž džěcžo maľušch hnuje, trjeba nan jeno pohladacž, kowncž abo słowcžko prajicž, a hižo džěcžo běži. Kaľ so to ma? Ze drje na tym něšcto, zo so w maczeri pschěde wschěm lubosč pokazuje, taľ zo ženje taľ krucže wustupicž njemóže. Tola dobre džěcžo dyrbi lubosčiwne słowo runje taľ swěrnje posľuchacž kaľ krute. Šłowna wina toho je, zo najbóle macž we svojich pschitaznjach pschewjele słowow trjeba, hdžž nan z krótka a krucže wotrěcži. Pschi maczernej pschitazni džěczi myšla na słowa, pschi noweje na wěc, kotraž so porucža.

Směšiti.

Přichystojny žort so pschihodži za kšescjana, wotkšewja dušchu a spěchuje tež strowoleč čžěša.

Mały rekruta.

Šchwjercztec Pětrk přeni tydžěn do schule kšodži. Runje knjez wuczeť nowy pišmit „a“ pokazuje; tola Pětrk na to njehlada, joho woczi du za hušyczkami, kiž po wsy gagotajo běhaja; pódla schynpa ze swojim porštom. Wuczeť to slycho praji: „Pětrko, šhto pschec z twojej prawej ruku schynpašch?“ — „Knjez wuczeť“, wotmołwi Pětrk, „z lěwej ruku to tež móžu“.

Čole běšče.

Knjez farať so po polach pschekhodžuju dóndže hač z Motsej, kiž tam runje smahu wora. „Motšo“, pocza knjez farať joho postrowiwšchi rěčecž, „hižo dawno sym so cze chcył něščto prashcečž, na čžož so kóždy krócž dopomnju, hdyž nimo tvojich polow du. Čžoho dla dha sej mój z tvojim susodom Barcom pola hromadu njeczišnjetaj; te džěn tu wschě do lutych schlebjerdkow rozpiclene porno sebi leža — a tola wamaj samymaj kšuscheja? To by so tola cyle lohcy čžinicž hodžalo, zo by kóždy swoje na jenym krusche měč.“ — Mots: „Knježe, wo tym ani njerěčžu, to nicžo byčž njemóže.“ — Farať: „Alle to dyrbišch mi tola bacž prawje byčž, zo by wulki wužitk z toho měč, hdy by twój chly krusch hromadže był.“ — Mots: „To wschaf je prawje, wužitk wschaf spóznaju — ale potom džěn by Barc tež wužitk měč.“

Ze schule.

Wuczeť: „Žano, njeje wěrnó, wy kóždu njeđželu kulki jěšče?“ — Žan: „Šaj, my kóždu njeđželu kulki jěmy.“ (Žan so wobližuje, kaž by schllu kulkow psched sobu stejo měč.) Wuczeť: „Kedžbui, Žano, šhto so cze prasham: Šdyž czi twoja macž we schkli 12 kulkow da“ (Žan nastaja wuschli!), „a ty jich 6 žjěšch, kať wjele jich we schkli wostanje?“ — Žan (spěšchnje): „Knjez wuczeť, to žana nutška njewostanje, te ja wschě na dobo žjěm.“

Šwěrný kón.

Šlužownik: Knjez rytmišchtr, wasch fufs, kotrohož šče wčžera lajtnantej pschedať, tu zas je. — Rytmišchtr: Kať dha to tať? — Šlužownik: Wón je knjezej lajtnantej čžeknył a runu šchčezžtu do nascheje hróđže so wrócžil. — Rytmišchtr: To je šwěrne

štocžo. Běž tola k knjezej lajtnantej a powjez jomu to. — Šlužownik: To njeje trjeba, fufs je lajtnanta hnydom sobu pschinjeť.

Wučžownikowy šon.

Wučžownik: Posluchajče mišchtrje, šhto je so mi džens w nočy džalo! Wy stejšechče w sudže polnym syropa a ja w sudže mydližnow. — Mišchtr: Na, to je twoje zbožo, zo hinať njeběšče. — Wučžownik: Šaj, mišchtrje, ale potom smój wobaj wulěžkoj a smój jedyn druhoho wotlikakoj.

Na wěrowanju.

Farať: Nawoženja Motšo, ja so cze prasham psched Bohom a wschěmi pschitomnymi, chcesch ty tule pschitomnu njewjestu Šertu za swoju prawomócnu mandželstu wzacž a — — Njewjesta: Dowolče knjez farať, wy so mojoho nawoženje prashcečže, hačž chce wón mje za swoju žonu wzacž; ja wam praju, tón dyrbi wješoty byčž, hdyž chcu joho ja měčž. Wón nima nicžo, a ja mam 500 toleť, to byšchče so dyrbjeli mje přjedy prashcečž.

Sprawna Šanka.

„Šdy dha wy wobjedujecže?“ prashesche so škupy wuj mjelcžo swojeje mašeje čžetki. — „Šdyž ty přecž póndžesch, je macž prajika“, běšče wotmołwjenjo.

Nowy titl.

„Dowolče, mój knježe, šhto šče? kať rěčacže? z wotkel džecže? a hđže pučžujecže?“ prashesche so na mjezach ckonny policist. Pučžowať: „Šym špisacžel, rěkam W., du z R. a pučžuju do W.“ — Policist: „Šhto šče?“ — Pučžowať: „Špisacžel.“ — Policist: „Špisacžel?“ — Pučžowať: „Ně, špisacžel.“ — Policist: „Šhto to rěka, šhto z tym měnicže?“ — Pučžowať: „Njeznajecže tele pomjenowanjo?“ — Policist: „Ně!“ — Pučžowať: „Na, ja knihi džěkam.“ — Policist: „Ah tať! to so móže rozemicž. Tať tať; džensnišchi džěn sebi ludžo wšchelake cuze mjena a title naměšcheja. Wola nas w našchim kraju mjenuja muža, kiž knihi džěka — knihinowazarja.“

Wjeda so zatrašchicž.

Pruski kral Wjedrich II. lěčarjej: „Praj mi čžistu wěrnoscž, kať wjele čžłowjekow sy hižo w tvojim žiwjenju do zemje pschinjeť?“ „Šnadž 300,000 mjenje hačž wascha majestoscž“, wotmołwi spēšchnje lěčar.

Wójna pschi swěcy.

W posledniej francóžskej wójnje kupomasche stara maczeta kojowe swěczi pola mydlerja a zhoni, zo su te wójny dla dróžsche. „Mój pomhaj!“ wona za woła, „dha schcže nětk tež pschi swěcy wójnu wjedu?“

Praschenjo po rozumje.

Stotnik: „Wojacy, zo wěsće, jutje pschińdže dohladować naschich wojakow. Tón budže so was tež prashecž, ale nic jeno po pomjatku, schtóž scže z reglementa nawukli, ale tež po rozumje. Chcu hnydom džens trochu spytačž, na psch. pšchto Krawco, praj mi, k čzomu dha ma po prawym stat swojich wojakow?“ — Krawc: „To žno sym sej ja tež myslit.“

Jedyn z naju dyrbi panycž!

W meklenburskim městacžku G. pschińdže kubler ze wsy do hosćenca a namata tam tež znatoho cžesčownoho wuczerja z kraja, kiž bě hišcže cyle po starej módže zhotowanj. Toho bě sebi wojerški wyschšchi zhladač a njepšchesta joho drěčž. Wuczer sebi to scžerpnje da lubicž. Naschoho kublerja pač to palesche, a stónčnje da so ze wschej mocu do hordoho wojacžta. Tón so rozžtobi a žadašche kublerja na duell, dofelž tule hańbu na sebi wostajicž njemě. „Jedyn z naju dyrbi panycž“, wołasche. — Boč hodžiny do čzasa hižo pschińdže kubler nazajtra do lěfta, hdžez mějesche so wojowanjo „sam a sam“ stacž. Tež wojak na so cžatačž njedašche. Nětko buchu tšělby pschihotowane, kroczele měrjene, „cžesč“ móžesche nětk so wubicž. Tola kubler pohladawšchi na časnik praji: „Mam rady we wschěm rjad: hišcže je 10 minutow čzasa; k zatsčelenju je hišcže čas. „Zano“, wobroczi so k swojomu pohoncžej, „pohladaj do zaka, schtó tam mašch?“ — „Knížki.“ — „Ně, něschtó mjeńšche.“ — „Móšchnicžku.“ — „Ně, něschtó hišcže mjeńšche.“ — „Dwě slowcy, knježe.“ — „Te su prawe, Zano. Redžbuj, Zano, cžini jenu slowku wysočo“, a joho knjež rozžšeli ju, hdžž dele pschilecž, do wjele kusfow. „Zano, nětk druhu slowku!“ Žas tač. Tola knjež ma wjele pistolow; rapajo pschileczi wróna, puf! leži rozžšelena na zemi. Krewjelacžny wojak je cyle zblědnj. Nětk bije wóšom hodžinow. Tu pschistupi kubler k njomu a praji: „Žo móžu tšelecž, drje scže widžak. Wjetschi hacž slowki a wróny wy tola scže,

haj scže mi pschajara wulki; k zatsčelenju pač scže hišcže njezračny a zeleny. Hdžž dha dyrbi tu jedyn z naju woštacž, wostancže tu wbožemje wy tač dołho hacž chcecže. Zano, na wóz, pojedžemoj dom!“

Ze schule.

Wuczer: Zanto, tač wjele ma dženi hodžinow? — Zant: Nětkle tšiči a dwacžeci. — Wuczer: Schtó? Sym was ja tač wucžik? — Zant: Ně, wy scže prajili, zo ma dženi sčtyri a dwacžeci hodžinow, ale nascha macž wčzora praji, zo je nětko dženi hodžinu krotšchi.

Džecžaca sobuželnosčž.

Macžiči, nasch nan pač je dyrbjak złoho wuczerja mēcž! — Čžoho dla dha, Francfo? — Na hladaaj na joho wuschki, tač jomu tej wotestawatej.

Rozpjerscheny.

Knjež professor dže do schule z kšosčezom pod pažu — tač so to ma? Ze rano wuschol z pschedesčeznikom, ducy po pucžu so dopomni, zo je knihu, kotruž mužnje trjeba, zabył. Wróczi so, staji pschedesčeznik w kšěži do kucžika a dže horje po knihu. Stara džowka do kšěže stupiwšchi wuhlada pschedesčeznik a myšlo, zo je knjež jón ze zamysłom doma wostajik, dofelž so desčez njenińdže, woznje jón a donjeje do jstwy, na to město kšosčez w kucžiku wostajo. Knjež professor we swojich myslach pschińdže z knihu a woznje rozpjerscheny kač wschědnje kšosčez pod pažu a dže tač do schule, sebi myšlo, zo pschedesčeznik njeje.

Tak bě prawje.

Młoda bursta džowka w Elšaju džěsche spěwajo a poškatujo do města, prjedny njeje pač wošol, z młokom wobcžezeny. Tu zetkach ju nětkiž próždnicy z města a chychu ju k lěpšchomu pomēcž: „Na, luba holcžka, tebe je wěsče twój nawoženja prawje wošofač, zo sy tač wjesofa?“ — „Čžini to tač wjesofych?“ zna-pschecžiwci holca; „dha budžče tač dobri a dajče mójomu wošofej por hubfow, zo by kusč lěpje stupat.“

Rorcžmar k staromu dožnikowej: „Susodže, wot poslednjoho lěta mašch tu hišcže sčěšnacže kšanow piwa štejo.“ — Susod: „Šiči je tola precž, stary blaznje; te dyrbjja tola dawno wošifnjene byčž.“